

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

כי תבוא

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

לא יאמר אדם כשאוכל להתפלל בהתלהבות אֶתְפַּלֵּל וְאִם
לֹא לֹא אֶאֱנוֹס א"ע לְהִתְפַּלֵּל, כִּי אִם אֶדְרֹבָה, כְּמִשַׁל הַמֶּלֶךְ כְּשֶׁבֶא
לְמַלְחָמָה מְשַׁנֶּה אֶת בְּגָדָיו, אוֹתָם שֶׁהֵם קְרוֹבִים לְמַלְכוּת מְפִירִין
אֶת הַמֶּלֶךְ בְּתַנּוּעוֹתָיו, וְאוֹתָם שֶׁאֵין קְרוֹבֵינֵי לְמֶלֶךְ רוֹאִים כְּשֶׁהֵעָם
מְשַׁמְרִים יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ מְקוֹם מְסֻתָּמָא שֶׁם הַמֶּלֶךְ, כִּף הוּא כְּשֶׁאֵינוֹ
יְכוֹל לְהִתְפַּלֵּל מְשַׁמְרִים אֶת הַמֶּלֶךְ שְׂלֵא לְגִלוֹת אוֹתוֹ לְפָנָיו וְאִם כֵּן
יִחַדְק אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר כִּי הֲלֹא הַמֶּלֶךְ בְּכָאֵן וּמְסֻתָּיִרִים אוֹתוֹ בְּפָנָיו

(צוואת הריב"ש)

אוצר פניני החסידות:

היכל הברכה | בהקבאת בכורים שוררו מזמור שיר חֲנֻכַּת הַפֵּית – שיר הניצוצות היוצאים מהקלפות
אור החיים | קמו על שמחת עלית הנשמה לעולם העליון קשמקבצים בְּנִדְיָהּ מעשייה הטובים
בת עין | על ידי שאין מתמלא תאות האדם יש לו יסורים ואצל הצדיקים הוא ברוחניות
לקוטי הלכות | מצות בכורים מורה על התחדשות והתנבחות מול המניעות מעבודת ה' יתברך
מהר"ש מפעלזאן | על ידי שזכיר עצמו בגזלת ה' ובאהבתו לישראל יוצל מעברה
מאור ושמש | בתוך המאכלים מגולגלים ניצוצות קדושה שנגלעו בקלפות והאכול בקדושה מעלה אותם ומתעלה עמם
תפארת שלמה | באשר אין ביכלתו ללמד ולהפילל כְּרָאוי: תאמץ לעשות המעט שביכלתו וצדיק הדור יעלה את עבודתו
ישמח ישראל | יחזק עצמו מאד שהקדוש ברוך הוא מקבל השבים אליו
אור החיים | הצדיקים זוכים להתקרב לפני האור הנערב ולהשתתפות לפני ה' ללא מסך המכדיל
לקוטי מהר"ו | בעבודתו יתברך ישים לנגד עיניו רק אותו היום ואתו השעה
חם סופר | אין חפץ להקדוש ברוך הוא במצות אנשים מלמדה אלא בעבודת הלב
עבודת ישראל | הלומד תורה כפשוטה ואינו מבין עמקי סודותיה יזכה לעתיד לבוא לראות היחוד הנעשה מעסק תורתו
אור לשמים | קודם הנסיעה לצדיק יש לבקש עבורו רחמים
דברי יחזקאל | דברי תוכחה על המתנזרים ממנהגי חסידות בתואנה שנהגים רק מה שפרש בשלחן ערוך
זאת זכרון | הבורח ממתענגי העולם זוכה להצלחה בעניני העולם הזה
באר מים חיים | קודם התפלה יתבונן שאינו יכול לבא אל המלך פֶּאָשר עדן לא זכר לבו
קדושת לוי | על ידי שמתאנע האדם ביראת השם כל הנמים אחר כך מרגיש תענוג בעבודתו
פרי הארץ | על ידי קריאת התוכחות בסוף השנה מתהפכים לטובה
שפע חיים | מקיטודת החסידות: העצבות העברה הגדולה ביותר
רמב"ם | השמחה בעשיית המצוות היא עבודה גדולה
של"ה | גם המנועות מלא תעשה צריכה להתקיים בהתעוררות ושמחה
ספר חסידים | התעוררות פתאומית לשמחה ואהבת הבורא סימן לעת רצון ויש לנצלה
מגדל עז להיעב"ץ | הלומד תורה מתוך שמחה והתלהבות לא תשכח ממנו
שפת אמת | עבודת השם בשמחה מתוך הגלות והיסורים מקרבת הגאולה
ייטב פנים | רבגיים הם לא תרגיע' – לחשיבות של מעשה טוב בכל רגע והמגלות
היכל הברכה | דבריו האחרונים של הפעל שם טוב: היוודע שצדן אינו עובד בוראו כְּרָאוי אין שולט בו שום רע ונדבק בבוראו
תניא | מלאך הנמצא במעמד עשרה מישראל נופל עליו אימה בלי גבול עד שמתבטל במציאות
דברי יואל | העוסק בתורה משל עליו אחריות גדולה להשיג על מעשיו
שערי צדקה | דברי חיזוק לאדם לבל יתאוש מלשוב בחדש זה על אף יודעתו גדל פגמיו כל חדשי השנה
שערי תשובה | יצאני תפילתי וגו' עת רצון' – אלו ותשרי
יט
סיפורי החסידות

אוצרות גאוני הדורות:

שפתי כהן | הפרשה רמזת על פטירת האדם ונצחון האדם על יצרו
פני יוד | האדם יראה לעשות כפי שרואה כל עניני המצוה בשלמות
רבנו בחיי | נתינת התרומה כנגד שערי החכמה לזכות ליחוד השם
כלי יקר | הברכה היא רק מאת ד' והקללה הנה מהסתרת הבורא לנבראיו
הקנה והקבלה | המספר לשון הרע פוגע בכבוד חברו ומביא לפגיעה בכבוד המקום
אהבת יהונתן | המספר לשון הרע פוגע בכבוד חברו ומביא לפגיעה בכבוד המקום
גתב סופר | האדם יפיר שבזכות המצוה זכה לכל הברכות הנתנות לו מהבורא
גור אריה | האדם שאינו עם חטא זוכה לזכות עבורו
משך חכמה | טעם שנאמרה הברכה בלשון הנה והתוכחה בלשון נסתר לידע מקורם
חדושי רבי עקיבא איגר | על האדם להביט בראשית המעשה ולהתחזק ממנו להיטיב דרכיו
ארחות צדיקים | דברים מליביים על השתוקקות הנפש להסיר מחיצות החומר ולהדבק בשעשוע הבורא
לד
לד
מסלת ישראל | על האדם לשמח ולעל על שזוכה לעבוד לפני אדון יתברך שאין כמוהו ולעסוק בתורתו ובמצותיו
ספר חרדים | האר"י הקדוש גלה לאיש סודו שכל מה ששיגי היה בשכר שמחתו בעשיית המצוות לאין תכלית
לה
רמב"ן | המקנה אף היא מן השמים במקוון לצרכי האדם
לה
דברי יוד | ככל שהאדם גדול יותר מגיע היצר להכשילו במדה רבה
לו
מעשי רבותינו
מ
ספרי ויהלום | אהרה חסידית מן הפרשה

פְּרִשְׁת מִי תָבֹא

פְּרִי צְדִיק

רבי צדוק הכהן מלבליו זיע"א

קריאת הקללות שבבת זו - 'תכלה שנה וקללותיה' כדי שבשבת
הבאה שבה מתנוצץ קדשת ר"ה יהיה 'תחל שנה וברכותיה'

אמר רבנו הקדוש זצלה"ה (האדמו"ר רבי מרדכי יוסף מאז'ביצה זיע"א), דלכן נקרא
שבת שקודם פסח שבת הגדול, מפני שבשבת זה גדל קדשת הפסח
הבא אחריו, והוא ראש המועדים, ולכן נקרא השבת שקודם לו שבת הגדול.
וכן בשבת שקודם ראש השנה כבר כלול בו קדשת ראש השנה, ואז כבר
תחל השנה וברכותיה, ולכן קורים בשבת שקודם שבת אחרונה שקודם ראש
השנה הפרשת קללות שבמשנה תורה, ואז יהיה תכלה שנה וקללותיה, ובשבת
הבאה שהוא שבת שקודם ראש השנה יהיה תחל שנה וברכותיה (אות יג):

עצומה, ותמה מהיכן השיג זה, וירא לנפשו
דילמא זה טעות מקלפות נגה, עבודתו בטעות.
ושאל את אחיו רבו מה זה. והשיב: מה זה
אתה מתמה אחי, כשאתה הולך בשדה ובכפר
בין הגוים במחשבות קדושות, כל הניצוצין
שיש בדומם צומח חי מדבר, הפל נדבקים
בך ונתבררים אצלך לטוב, והם נדבקים בך
וממשיכים לך אור וטעם חדש שלא טעמת
מקודם [עכ"ד]. וזהו השיר הנכתב בבית שמוזמין
הברורים בעת שיוצאין מן הקלפות, כמבאר
בדברי מרן. ולזה הלויים שרו מזמור זה בעת
הקאת בכורים למקדש, זמן העלאת הברורים
ממות לחיים:

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

רמז על שמחת עליית הנשמה לעולם
העליון כשמתקצים בידיה מעשיה
הטובים

והצדיק כפרשה זו שרומזת גם פן ביאת
אָרְץ הַעֲלִינָה, ואמר וְהָיָה כִּי תָבֹא
- שאין ראוי לאדם לשמח אלא כשיבוא

וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ
נַחֲלָה וִירִשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבַּתְּ בָּהּ, וְלִקְחַתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל
פְּרִי הָאָדָמָה וּגו' (כו א-ב)

היכל הברכה

רבי יצחק יהודה יחיאל מקומאנא זיע"א

בהקאת בכורים שוררו מזמור שיר הנכתב
הבית - שיר הניצוצות היוצאים
מהקלפות / מעשה נשגב בהרה"ק רבי
משה מסאמבור זיע"א

מִקְבֵּא טַעַם בתולה טעים (וזהו ח"ג רנח:), לחדש
בכל יום בחינת עבודה חדשה ואור
חדש, ואין תפלין של יום זה דומה לתפלין
של יום מקור, ואין תפלה דומה לתפלה,
ואין רגע דומה לחברו. בכל רגע נחחדש אור
חדש וטעם חדש בקטנות וגדולות, באמונה
שלמה נתגלה אור חדש וטעם חדש, על ידי
הבירורין שנתבררים בכל עת ברור חדש ואור
חדש.

וְשִׂאֵל דודי מו"ר הרב רבי משה [מסאמבור
זיע"א] את אחיו דודי הקדוש מו"ר
רבנו צבי מזידיטשוב, שבילדותו היה עוסק
באינה משא ומתן, והלך בכפר ועסק עם
הגוים במשא ומתן, ואחר כך הלך להתפלל
מנחה ונדלק בו רמ"ח אבריו בהארה גדולה

והמשפטים בארו אותם חקמים בס' מסכתות כמנזן 'טנא', שזולת זה הגם שיעשה כל מצות שבועולם שרף הוא והם. ואמרו 'הלקחת אל המקום' וגו', לפי שבבבליית הנפש לעולם העליון לא תלך תכף ומיד להקביל פני ה', עד שיכין עצמו בפרודור. ויש שמתעכבים עד שבעה ימים, או חדש, או ימים, כאמור בספר הזהר (ח"א פ"א), ואחר כך עולה לגן עדו העליון הנקרא צרור החיים, והוא המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם.

ואמרו 'ובאת אל הבהן', על דרך אומרם ז"ל (חגיגה יב.) כי מיכאל עומד לכהן לפני ה' להקריב הנפשות לפני אלהי עולם, ואליהו יאמר בדיקרים האלה 'הגדתי היום' וגו'. ואמרו 'אשר יהיה בימים ההם', תבאר על פי דבריהם שאמרו שישתנה הבהן העמד שם, צא ולמד מה שאמרו בזהר חדש (פ' לך מג.) בענין מיכאל אימתי זכה להיות במצב זה, שהוא מעת שהעלה נפשו של דוד לגן עדו העליון אחר שבנה שלמה בית המקדש וכו', הרי שלפעמים ישתנה הבהן, לזה אמר 'אשר יהיה בימים ההם'. 'ואמרת אליו הגדתי היום לה' כי באתי אל הארץ', היא ארץ שממנה בא. ואמר 'נשבע ה' לתת לנו', היא ארץ ישראל שבאמצעותה ישיגו קיום התורה ומצות ומעשים טובים. ואמרו 'ולקח הבהן הטנא מידך', פרוש שלא קבל שר עליון אלא הבא בידו מיד על דברי תורה שבכל פה הרומו בתבת 'טנא' כמו שכתבנו, והניחו לפני' וגו'.

ואמרו 'וענית ואמרת' וגו', פרוש לפי שכל אשר יעשה האדם מהטובות בעולם הזה, אין די לרצות מלך עליון. צא ולמד ממה שאמרו רבותינו ז"ל (ערוכין יז.) אם יבא במשפט עם אברהם יצחק ויעקב אינן יכולין לעמוד לפניו כי מה יצדק אנוש, וכתוב (איוב ד יז) 'אם מעשהו יטהר גבר', לזה אמרה תורה שיתן תשובה לה' והתנצלות על אשר לא עשה רצונו תבדך במצטרך, והוא אמרו 'וענית ואמרת לפני ה' ארמי אבד אבי',

לארץ העליונה, על דרך אמרו (משלי לא כה) 'ותשחק ליום אחרון', כי שמחת עולם הזה אינה אלא 'הבל ורעות רוח' (קהלת א יד). וחסור ופרש על איזה ארץ מדבר, ואמר 'אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה', כי לזו יקרא נחלת עולם.

ודקדק לומר 'נותן לך' – כי בערך מה ששנה עולם העליון, כל מה שסיגל אדם בעדו לא יגיע לחלק מאלף אלפים משויו, ולזה אמר 'נותן לך', בתורת מתנה. ולצד שצריך האדם לטרח בעולם הזה לקיים תורה ומצות, לזה אמר 'ורשתה'. ואמר 'וישבת בה' – על דרך אומרם (ברכות יז:) צדיקים יושבים ועטרותיהם כראשיהם.

ואמרו 'ולקחת וגו' – על דרך אומרם בספר הזהר (ח"ב קסג.) כי כל אשר יעשה האדם מהמצוות ומעשים טובים בעדו חי, מתקבץ על יד על יד יום נסיעתו, ובהם מקבל פני המלך, כדרך אמרו (ישעיה נח ח) 'יהלף לפניך צדקך', והוא אמרו 'ולקחת מראשית כל פרי וגו', פרוש לא יקח בידו להקביל פני ה' אלא מדברים המבחרים שעשה בעולם הזה.

עוד רמז אל התורה שנקראת ראשית (כ"ד פ"א). ואמרו 'אשר ה' אלהיך נותן לך', תבאר על דרך אומרם ז"ל (ברכות לה.) כתיב 'לה' הארץ ומלוואה', וכתוב 'והארץ נתן לבני אדם', לא קשיא כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה עד כאן. הרי שאחר שיעשה האדם מה שצוהו ה', נחשב הדבר שבאמצעותו עשה המעשה שהוא נתון לו במתנה, שזולת זה כל מעשה האדם אין לנו בו יתרון, כי לפי שמפעלו כלו הוא באמצעות עולם שהוא בו, ולה' הארץ ומלוואה, לזה אמר 'אשר ה' אלהיך נותן לך'.

ואמרו 'ישמת בטנא', ירמו שצריך כל מפעלות הטובות שעשה יהיו על פי דבריהם, כאמרו (לעיל יז יא) 'על פי התורה אשר יורוד ועל המשפט' וגו', והתורה

תלמדנו, הינו שיהיה לו השתוקקות לבא לבחינת תורה ומעשים טובים בשלמות וכו'.

ב' בחינות הנ"ל נרמזו בשתי פיות השופר

ואפשר לומר שנהו עגן שופר, מן המצר קראתי י"ה' (תהלים קיח ה) ממצר של שופר, ענני במרחב י"ה' (שם) תענני במרחב של שופר, כי צריך להפך פי השופר המרחב למעלה (רמ"א או"ח סי' תקפה ס"ב). כי בבחינת מעלה שהוא דברים רוחניים, צריך להיות בבחינת מרחב שהוא בחינת השתוקקות, להשתוקק שיהיה עבודתו בבחינת מרחב, ומיצר של שופר הוא למטה, כי למטה בבחינת גשמיות צריך להיות בבחינת מיצר והסתפקות.

עקר ההשתוקקות היא בארץ ישראל

והנה עקר ההשתוקקות שבפדשה להשתוקק ולכסוף לה' בכלות הנפש מפש, הוא רק בבחינת ארץ ישראל, ששם הוא עקר ההשתוקקות. ונהו ויהיה כי תבוא אל הארץ וגו', ויהיה' הוא בחינת השתוקקות, פרוש עקר בחינת ויהיה' הוא רק 'פי תבא אל הארץ', הוא ארץ ישראל, שם הוא עקר ההשתוקקות שבפדשה. ונהו ולקחת מראשית כל וגו', כי קשבת לבחינת השתוקקות באמת, אז יהיה כל עבודתך תמיד בבחינת ראשית והתחלה, שתכסף ותשתוקק תמיד להוסיף יותר ויותר בעבודת ה' ותברך:

ולקחת מראשית כל פרי האדמה (כו ב)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

מצות בכורים מורה על התחדשות והתגברות מול המניעות מעבודת ה' יתברך

בכורים הם בחינת התחדשות, שצריכין להביא הפרי המתפקרת ומתחדשת בכל שנה,

'ארמי' זה יצר הרע שהוא רמאי גדול כאמרו (בראשית ג א) ויהקח היה ערום, שמרמה הבירות לאדם. והוא אמרו 'אבד אבי', פרוש אדם הראשון על דרך אמרו (ישעיה מג כז) אביך הראשון חטא, ואבדו וגרם מיתה לו ולדורות הבאים אחריו, והשריש בכל הנפשות חלק הרע, והוא סוד עולה הדבוקה באדם מפתן ומחריץ. עוד ירצה באמרו 'אבד אבי', על דרך אמרו (תהלים יד א) 'אמר נבל בלבו אין אלהים':

בת עין

רבי אברהם דב מאבריש זיע"א

על ידי שאין מתמלא תאות האדם יש לו יסורים ואצל הצדיקים הוא ברוחניות

איתא בגמרא (קה"ר א לב) אין אדם מת ויחצי תאנתו בידו. ויש לתן טעם למה היה הבריאה באפן שלא יוכל למלאות תאנתו, ולהיות תמיד בבחינת חצי ולא יוכל לבא לבחינת שלמות. ונוכל לומר, כדי שיהיה לו בחינת יסורים בעולם הזה, שהוא עולם עובר, מחמת שלא יכול למלאות תאנתו, ותמיד הוא משתוקק ליותר ויותר, ומזה יכול לבא לעולם הבא שהיא עולם הקים. רק שהצדיקים תופסים בחינה זו על בחינת רוחניות, הינו שלא יוכלו למלאות תאנתם בתורה ומצוות ומעשים טובים, ומשתוקקים תמיד למדרגה היותר גדולה, אבל בבחינת גשמיות יש להם בחינת הסתפקות ושמחים בחלקם, כמו שאמר יעקב אבינו עליו השלום (בראשית לג יא) 'וכי יש לי כל', שלא היה חסר פלוס בדברים גשמיים.

רמז בכתוב 'אשרי הגבר' וגו'

וגיב לומר שנה פונת הפסוק (תהלים צד יב) 'אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו', כי ההשתוקקות נקרא יסורים, וזה פרוש 'אשרי הגבר אשר' הבחינת יסורים ההשתוקקות שלו הם אצלו רק על ומתורתך

שהתלבש הבעל דבר בהם להתגרות בישראל על שהם הולכים בדרך ה' שמסר להם אברהם אבינו, וחקקים באמונת הבורא היחיד המשגיח ומושל בכל וכו'.

ובן בכל דור ודור עומדים שונאים בגשמיות ורוחניות למגע ולבטל ממלאכת שמים וכו'. והקדוש ברוך הוא עזרנו בכל פעם, כמו שאנו אומרים שלש פעמים בכל יום, על גסיף שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך שבכל עת ערב וקרב וצדקה הטוב כי לא כלו בחמיד וכו'. ואין שום עצת להנצל מקל זה, כי אם אמונה שלמה בה' יתברך, שהיא בחינת התחדשות, בחינת חידשים לבקרים רבה אמיתית (איכה ג כג). הינו שידע האדם האמת לאמתו שאינו יודע כלל, כלל כלל לא. רק יתחזק עצמו באמונה הקדושה שקבלנו מאבותינו הקדושים, ואל יבלבל אותו שום דבר שבועלים (הלכות ביצים ה"ה):

מהר"ש מבבלזא

רבי שר שלום מבבלזא ז"ע"א

על ידי שיזכיר עצמו בגדלת ה' ובאהבתו לישראל ינצל מעברה

יזכרה מראשית כל פרי האדמה. פירוש רש"י ז"ל אדם יורד לתוף שדהו ורואה תאנה שבברה כורף עליה גמי לסימן ואמר הרי זו בפורים. וגיש לפרש בדרך רמז אדם יורד לתוף שדהו, רצה לומר שיורד להשגיח על עצמו ולהקנס לתוף פרטי מעשיו, ורואה תאנה שבברה, רואה כי נגמר ומוכן לעשות עברה בחמנא לצלן, כורף עליה גמי, נוטריקון גדולים מעשי ד', ואמר הרי זו בפורים, 'זו' בגימטריא אהבה, ומתוף כף נזכר את עצמו כמה גדולים מעשי ה', המשגיח על כל אהד בעינא פקיקא וחקלה וגדל אהבתו לישראל עם קרובו. לסימן, זהו סימן שעל ידי זה לא יעשה העברה עוד:

להביאה מיד לבית ה' ולהודות עליו לה' ולספר עליו את כל הצרות שעברו על ישראל מתחלתם, ובחסדו ונפלאותיו הנוראים הצילנו, כמו שגאמר בודוי בכורים 'ועניתי ואמרת ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב וירעו וכו'.

כי עקר חיוב בכורים מרמז על התחדשות, שאריכין להתחדש בכל פעם ולהתחיל בכל פעם מחדש, ואל יבילהו ורעיונים על כל ההרפתקאות והמניעות והתגברות הצר הרע וכו' וכו'. וכל מה שעובר עליו, כי יזכר חסדי ה' ונפלאותיו אשר עשה עמנו בכלליות ובפרטיות ממצרים ועד הנה.

וגם מקדם שרדו למצרים בעת שרדף לכן הארמי את יעקב, וכל מה שעבר בין יעקב ולכן בעת שעבד אצלו, ולכן רמה אותו עשרות מונים ולא נתנו אלקים להרע עמדו וכו'. ולא די שלא עלתה בידו לאבדו חס ושלום כרצונו הרע, אף גם הוציא ממנו בנותיו רחל ולאה שעל ידם נבנה העולם, והעמיד מטה שלמה מהם שהם השבטים הקדושים, שעל ידם עקר התגלות האלקות בעולם, כי לא היה בהם שום פסול, וכלם ענו ואמרו בשעת הסתלקות יעקב שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד וכו' (ראה פסחים נו).

וכך מה שעבר על ישראל מאז ועד הנה אין כל פה יכול לדבר וכו'. וכן בפרטיות עובדים כל אלו הבחינות על כל אהד מישראל, כי כל אהד עומדים עליו בחינת לכן ועשו ומצרים וארבע מלכיות וחילותיהם, וכלם עומדים על ישראל בכל דור ודור בכלליות, וכן בפרטיות עומדים כלם על כל אהד ואהד לבלותו, חס ושלום, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

דיחגו כל הדיפות והסתות וההתגרות שהציר הרע וחילותיו מתגרים בכל אדם בכל יום ובכל עת. שהכל נמשך מבחינת הקלפות הנ"ל, לכן ועשו וכו'. כי גם לכן ועשו ומצרים, כל התגרותם בישראל הנה, רק

יעקב עמו על הגל (בראשית לא מו), והוציא בלעז מפיו.

זוהי היתה גם פן ענין זרידת אבותינו למצרים - כדי להעלות הניצוצות, פי לשם נתגלגלו כל ניצוצות דור המבול ודור הפלגה. וזה הבטיח השם יתברך לאברהם אבינו (בראשית טו יד) שיצאו ברכוש גדול, וכן היה ועלתה בידם, כענין שנאמר (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים', ודרשו חז"ל (ברכות ט:) 'שעשאוהו כמצולה שאין בה דגים. ורמזו גם פן, שהעלו את כל אשר מצאו שם במצרים. ומפני שהנחילנו השם יתברך ארץ חמדה טובה ורחבה - כי מפני גדל חשיבות ארצנו הקדושה מגלגלים שם הניצוצין היותר גבוהים. גם באם היו מעלים הניצוצין שבארץ ישראל - היו מתעלים על ידי זה כל הניצוצין שבכל העולם, והיו מתבררים העולמות מכל וכל.

ואו"ם באם יארע לאדם ניצוץ קדוש אשר נתקלקל הרבה, הגם כי הוא ממקום גבוה - אז באם האדם ההוא אינו אוכל המאכל אשר נתגלגל בו בקדושה ובטהרה רק נמשך אחר תאוותו - אז לא די שאין יכלת בידו להעלותו, אכן גם פן יש מקום שיתקלקל האדם ההוא, ויפול בשחיתות קלוקל הניצוץ ההוא, פי יחטא ואשם באותו החטא אשר נתקלקל הניצוץ הזה.

ישמעתי מהרב הקדוש האלקי האב"ד דק"ק נשחיו זצוק"ל כי מפני זה יארע לבעלי תשובה שחוזרים לקולם אחר פה, מפני שאין נזהרין באכילתם לאכול בקדושה, ועל ידי כן הניצוצים המגולגלים בהמאכלים ההם מושכים אותם אחורנית. וכן ארע לאבותינו, כי בבאם לארץ מלאה כל טוב, ונמשכו אחר התענוג הגופני - אז חזרו לסוּדן להיות עובדי עבודה זרה, לסבת אשר נתקלקלו מהניצוצות. וזה מטעמי מצות תבואת בכורים אל הכהן, כי האדם היורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה - מורה כי ישנו ניצוץ קדוש מגלגל בתוך התאנה ההיא, אשר לו משפט

ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו (כו א)

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמו עפשטיין זיע"א

בתוך המאכלים מגולגלים ניצוצות קדושה שנבלעו בקלות והאוכל בקדושה מעלה אותם ומתעלה עמו, והנמשך אחר תאוותו מתקלקל עמהם

יש להבין בפרשה זו הרבה. א', אמרו הגדתי היום לה' אלקיך, מדוע לא יאמר 'אלקינו' לכלל גם עצמו. ב', מה צרך הגדה זו. גם, מה טעם שמופירין בהקבאת בכורים מה שבקש לכן הארמי לעשות לעקב אבינו יותר מכל המצות כנ"ל, וכבר דברנו בזה, אמנם הרבה פנים לתורה. גם, מה צרך להזכיר כאן יציאת מצרים. עוד יש להבין, על אמרו 'השקיפה ממעון קדשך וברך את עמך' וגו', הלא אין מחסור ליראיו ורדשי ה' לא יחסרו כל טוב, ולפי המוכן אין צרך להתפלל על זה, כי ראוי לבטח בה' שהוא זן ומפרנס לכל, ויבדאי לא יחסר דבר.

אמנם נרמז בזה ענין פנימי, כי הנה ידוע, אשר עקר פונת בריאת עולם הנה היה ותכן עבודתנו הוא - להעלות העולמות והניצוצות הקדושות, ולהקביל הקלפה מהקדושה. ובפרט אחר חטא אדם הראשון כנ"ל, שנפלו הרבה ניצוצות קדושות לבין החיצונים, וכן על ידי קלקול דור אנוש ודור המבול והפלגה עד שבא אברהם אבינו עליו השלום, והתחיל להעלות הניצוצות הקדושות ולתקן חטא אדם הראשון. וכן יצחק בנו העלה הרבה ניצוצות קדושות, עד שבא יעקב אבינו והוליד י"ב שבטי ישורון. וידוע לחכמי האמת, אשר כל ענין יעקב עם לבן ואשר עברו בשתי בנותיו ובצאנו - כל זה היה כדי להעלות הניצוצות קדושות שהיו אצלו, ומפני זה נתגלגל שרף לכן אחריו - כי עוד נשארו לתקן ניצוצות קדושות, ונתעלו אז באכל

וגם יברך את האדמה בניצוצות קדושות, אשר לא ירעו אותנו ולא יסיגו אותנו אחורנית מעבודתו? תברך כנ"ל:

תבארת שלמה

רבי שלמה מרדוקסק זיע"א

כאשר אין ביכלתו ללמד ולהתפלל כראוי יתאמץ לעשות המעט שביכלתו וצדיק הדור יעלה את עבודתו

ובאת אל הנהן אשר יהיה בימים ההם וגו' וְעֵינֶיךָ וְאָמְרֶיךָ. הנהגה לי להבין מהו 'אשר יהיה בימים ההם'. ורש"י ז"ל פ"ש אין לך אלא כהן שבין מיד, אין לו שחר. אמנם הנה צריך להבין בענין קריאת פ"ש בכורים בבית המקדש, אשר איש הישראלי הביא שנים ושלושה גרגרים בראש השנה, ועליהם יזכה לדבר דברים הרבים האלה לפני השם ותברך ברוך הוא. אף הנה נודע, כי הצדיק יש לו בכוחו להעלות כל הדבורים והתפללות לפני השם ותברך ברוך הוא, ועל ידיו יהיו כלם פורחות לעילא. וזהו שצוהו התורה לבא לפני הנהן, הינו הצדיק הדור אשר יהיה בימים ההם.

ולתקח הנהן השגא מידך, רמז טנ"א הוא מבאר בספרים. (ר"ת שצ"מ יקודות אותיות). והניחו לפני מזבח ד' אלקיך, שיקריב כל תורתך ותפלותיך לפני השם ותברך ברוך הוא. וְעֵינֶיךָ וְאָמְרֶיךָ, פ"ש אף על פי שהיה לך עתים שהיית בבחינת הקטנות שאינך יכול ללמד ולהתפלל כראוי, וזהו וְעֵינֶיךָ שהיית בחינת עני ושלל, וְאָמְרֶיךָ, אתה תעשה את שלך תלמד ותתפלל לפני ד'. וזה הרמז במצות בכורים, אף על פי שלא הביא כי אם איזה שבליים או מעט מהפרות שנים או שלשה לפני ד' ולא עלו לגבוה, בכל זאת וְבָאתְךָ אל הנהן' שהוא הצדיק הדור, והוא יעלה הכל לפני השם ותברך ברוך הוא:

הבכורה להעלותו קודם. והנה כל אדם יתכן שיחזיק את עצמו אשר עוד איננו שלם בתכלית השלמות, ומהראוי להיות נרא לפניו ליגע בפרי ההיא, כי באולי לא יהיה ביכלתו להעלות הניצוץ ההוא, ואפשר שיפסיד גם מה שבנידו. על כן מן ההקדמה היה שילך אל הנהן אשר יהיה בימים ההם שהוא גדול מאתו בחכמה, ועובר את בוראו עבודה תמה, והוא יניפנו לפני ה' - ויעלה הניצוצות ההם. ועל ידי באם לפני הנהנים והלויים ויתן להם חלקם בתרומות ובמעשרות, ויראה גדל וריזותם בעבודתם ותקף קדשתם ואכילתם לפני ה' בקדשה - אז יננע לבבו לשוב בתשובה שלמה לכל יתמשך אחר חמדת תענוגות תבל, ואל ישיא לבו בנעם הכלי הזמן, ועל ידי זה יהיה וכלת בידו להעלות ניצוצין המגולגלים בפרות אשר ישאירו בביתו, ויאכלם אחר כך גם כן בקדשה.

ולזה היתה פונת מאמרו הנהגתי היום לה' אלקיך וגו', מלת הנהגתי יש לפתרו לשון המשכה, כמו (דניאל ז') יגד ונפק מן קדמוהי, פ"ש שאני נמשך היום לחלק ה' להתדבק בו להעלות העולמות אליו ותברך. ולזה אמרו ה' אלקיך, להורות שמתחיל את הנהן בערך היותר גדול הרבה בעבודת השם ותברך יותר מערך עצמו, ויותר מתדבק בה' וקרוב אליו, ולזה הביא הכפורים אל הנהן שיעלה הניצוצין שבהם. ועל כן בא הספור אחר כך מיעקב ולבן וירידת אבותינו למצרים - שהכל היה להעלות הניצוצין וכאמור למעלה. ולזה באה התפלה השקופה ממעון קדשך וגו', פ"ש שעל ידי הבאת בכורים והפ"ש תרומות ומעשרות - זכיהו השם ותברך שגם מהפרות הנשארים פחת ידו לצרף אכילתו - יוכל להעלות הניצוצין שבהם בעצמו, וחס ושלוש לא יחטיאו אותו באכילתו מהם. והיתה בקשתו שיברך את ישראל ואת האדמה אשר נתן לנו, כלומר שיברך את ישראל שיהיה לאל ידם להעלות בעצמם הניצוצות קדושות,

קול פשוט וישר, ואחר כך שהוא גנוחי גנח, ורמז על חלי הנפש ואחר כך ילולי יליל, ורמז על החטאים גדולים שהם מיתת הנפש, על זה צריך האדם להיות גנוחי גנח ויילל בבכינה רבה, פלגי מים ירדו עיניו, כי השם יתברך מקבל שבים, וכשעשה תשובה שלמה אז הוא שב לדרך הראשון כאשר עשה אותו השם יתברך. וזה תקיעה אחרונה שהוא גם כן קול פשוט וישר, כי טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך. וזהו שאמר הכתוב (הושע יד ט) 'כי ישרים דרכי ד' / 'ישרים' לשון רבים, כלומר ב' פעמים ישר, דהינו שעושה אותו ישר, וכשחטא ושב מחזירו להיות ישר, עיי"ש.

וזה באור מאמר חז"ל ובמה בשופר, כי איך יוכל בשר ודם קרוץ מחקר שחטא ומרד, להרים ראש ולמלא מלי קדם מלפא עלילה, בבחינת אמרו לפני, ועל זה אמר במה, והתרוץ בשופר, כי על ידי שופר נוכל לידע שהבורא ברוך הוא מקבל שבים והמה לפניו ככראשונה בבחינת תקיעה, ועל ידי זה יבוא להתפלל לפניו. וזה לשון הרמת קול המרמז על קול השופר, על ידי זה ואמרת, הוא אמרו לפני מלכיות.

וי"הבין ענין דכרי למה מרמז זה במצות בכורים, כי במצוה הזאת יוכל כל איש ואיש לראות מה יקר חסדך אלקים, שאפילו מצוה קלה מהאדם העובד בשדה ורק מחשבתו שחשב על התאנה שבכרה שתהיה קדש לד', היה יקר כל כך לפני הקדוש ברוך הוא ואומר וקורא עליה, ולפיכך הפחות והסגנים והגזברים יוצאים לקראתם כמבאר במשנה (בכורים פ"ג מ"א), להראות שאפילו מצוה קלה מאיש פשוט בתכלית הפשטות, רק מחשבה טובה באמת, נתקבל לפני הקדוש ברוך הוא ברמזים ורצון. וכל מלאכי רחמים מעטרין אותה בכמה עטורין, שרומז על זה העטרות דלמטה שהיו מעטרין אותה בעטור בכורים (עיין שם במשנה).

וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב (כו ה)

ישמח ישראל

רבי ירמיהאל ישראל יצחק מאלקסנדר זיע"א
 יצחק עצמו מאד שהקדוש ברוך הוא מקבל השבים אליו / אפילו מצוה קלה שעושה אדם פשוט מעלתה נשגבת מאד

'וענית ואמרת לפני ה' וגו' (כו ה). פרש רש"י ז"ל לשון הרמת קול. וכ"ק אבי אדוני מורי ורבי זצלה"ה ז"ע דבר בקדשו לבאר דברי רש"י ז"ל על פי דרכי המוסר ועבודת ד', על פי מאמר חז"ל (ר"ה טז). אמרו לפני מלכיות זכרונות שופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר. ולכאורה תמוהים דברי חז"ל, דהא התנא מתחיל אמרו לפני מלכיות זכרונות שופרות פרוש פסוקי מלכיות וכו', ומסיים במה בשופר. אף יש לבאר על פי דברי השל"ה הקדוש בכונות הפשוטות בתקיעות דראש השנה (ריש פרשה, תורה אור), כשם שיש להגוף בריאות וחלי ומיתה, כן יש בנפש, ובריאות הנפש הוא קיום התורה והנהגות מדות ישרות, והחלאים הוא בחסר מאלו הדברים, והרפואות להם הוא תשובה גמורה. וכמו שאם יכבד החולי בגוף אזי מת, כן אם הרשיע הרבה אז הפרת תפירת הנפש, ועל זה אמרו חז"ל (ברכות יח): רשעים בחייתם קרויים מתים, לכן תוקעין תשר"ת ופרשו חז"ל (ר"ה לג: עיין שם) שבכרים הוא גנוחי גנח כדרך החולים, ותרועה היא יללה ובכינה כדרך שבוכין על המתים.

והנה עשה האלקים את האדם ישר (קהלת ז כט) רק שהאדם הוא מקלקל את עצמו והוא עקש ופתלתל (וזה פרוש סיים הפסוק הנ"ל, ונהפך בקשו חשבנות רבים, וזה לומר כי אין קץ לדברי רים, אבל עקר חשבון האמתי שהוא חשבון הנפש הוא רק חשבון אמת). על זאת מורה תקיעה ראשונה

במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם.

‘והגר אשר בקרבך’ - נשמות שכבר נסתלקו מהעולם ומסיעים לעושי מצוות גדירות

ואמרו ‘ולביתך’ - כי לא לנשמה לבד יגיע הטוב אלא גם לבית הנשמה, שהיא רוח ונפש, שהם משפן הנשמה, כל אחד יתעזן כפי יכולתו. ואמרו ‘והלוי’ - יתבאר על פי דבריהם ז”ל שאמרו בזהר (ח”ב צד): וזה לשונו: זכה יתיר יקבין ליה נשמתא וכו’, זכה יתיר יקבין ליה (נשמתא מאור) [נפשא בארז] אצילות וכו’, עד כאן. ולבחינה זו יקרא הכתוב לוי, לפי שמתלזה עם האדם מתדש. ואמרו ‘והגר’ - יתבאר על פי דבריהם ז”ל שאמרו כי פשיע ליד אדם מצוה מאותם מצוות שאינם נוהגות תמיד, אותם הנשמות ששכר נסתלקו מהעולם והם חסרי מצוה זו, באים ונרים עם העושה המצוה, על זה הדרך קרובים לשכר ורחוקים מן ההפסד, כאמור בארץ בדברי המקבילים (עי’ שער הגלגולים הקדמה ב), וינגד בחינה זו אמר ‘והגר אשר בקרבך’:

חיים הזה ה’ אלקיך מצוה לעשות את החקים ואת המשפטים ושמתך ועשית אותם בכל לבך ובכל נפשך (כו טז)

לקוטי מוהר”ן

רבי נחמן מברסלב זיע”א

בעבודתו יתברך ישים לנגד עיניו רק אותה היום ואותו השעה

‘היום הזה ה’ אלקיך מצוה לעשות’. ‘היום’ אם בקולו תשמעו (תהלים צה ז). זה כלל גדול בעבודת השם, שלא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום, הן בעסק פרנסה

מזה יוכל כל איש לחזק את עצמו יהיה אף שיהיה, אם יזכה לעשות אפילו מצוה אחת ומחשבה טובה אחת כל ימי חייו די, וגם לבוש ולהכלם על רע מעשיו ועל אבוד זמנו עד עתה שלא עשה מצוות, בראתו יקרת ערך חשיבותם. (מרה ולהבין הוא מכת”ק, משנת הרנ”ד):

והשתחוית לפני ה’ אלקיך ושמתה בכל הטוב אשר נתן לך ה’ אלקיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך (כו י”א)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע”א

הצדיקים זוכים להתקרב לפני האור הנערב ולהשתחוות לפני ה’ ללא מסך המבדיל

ואמרו ‘והשתחית לפני ה’ - בזה העיר ה’ רוח חיים בטובה המפלאה בעדו המפלא אשר יזכו אליו הצדיקים, והוא שתתקרב נפש הצדיק לפני אור הנערב ותשתחוה לפניו באין מסך מבדיל, אשרי נפש אדם שתיגע לגדר מפלג בזה, והוא אמרו ‘והשתחית לפני ה’ אלהיך’, שם תפיר הנפש אלהיה. ואמר סמוך לזה ‘ושמתה בכל הטוב’, על דרך אמרו (תהלים קמה ט) ‘טוב ה’, ולהעירך על זה אמר ‘בכל הטוב’ - פרוש דבר הכולל כל הטוב, ואין זה אלא הקדוש ברוך הוא שהוא מקור הטוב, ‘אשר נתן לך’ - פרוש כי דבר זה אין ערך אליו, אלא מתנת חנם. ואמר ‘לך’, לשלל וזולתו, לא מלאך ולא שרף וזכה לזה.

אם היו בני אדם יודעים ערכות התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה

גם ירמז במאמר ‘בכל הטוב’ אל התורה, כאומרים ז”ל (אבות פ”ו מ”ג) ואין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישין

והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך לשמר לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוה היום ונתנה ה' אלקיך עליון על כל גווי הארץ (כח א)

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוניניץ זיע"א

הלומד תורה כפשוטה ואינו מבין עמקי סודותיה יזכה לעתיד לבוא לראות היחוד הנעשה מעסק תורתו

יְהִיָּה אם שמוע תשמע. במדרש (רבי' ז א) אמר רבי יודן כל מי ששומע בקול של תורה בעולם הזה זוכה לשמוע באותו קול שפתיבו בו (ירמיה לג יא) 'קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול פלה' וגו'. אמר להם משה לישראל הואיל וכל מי ששומע לדברי תורה הוא מתרומם בשפתו עולמות, הווי זהירים לשמוע דברי תורה. מנין ממה שפתיבו בענין 'יהיה אם שמע תשמע בקול ה' אלהיך', זהו שאמר הכתוב (משלי ח לד) 'אשרי אדם שמע לי' וגו', אמר הקדוש ברוך הוא אשריו לאדם בשעה ששמועותיו לי, מה 'לשקד על דלתתי' (סו), אמר הקדוש ברוך הוא אם הלכת להתפלל בתוך בית הכנסת אל תצמד בפתח החיצון, אלא הוי מתפונן לכנס דלת לפניך מן הדלת, על דלתי אין כתיב כאן אלא על 'דלתתי' שתי דלתות עכ"ל.

הגה ר' יודן רמו לנו על כל מי ששומע בקול תורה בעולם הזה, כי יש צדיקים בעולם לומדים תורה ויוצאים סודותיה ורמזיה אשר כל ענין וענין מרמז על איזה יחוד גדול וקדוש, וזוה לאו כל אדם זוכה ונאפילו הכי צריך לעסק בתורה כפשוטו. ומי שלבו נוקפו, כלומר איך נעשה היחוד על ידי שאני עוסק בפשטי התורה הנהוגין לעולם הזה כגון ראיובן חיב לשמעון, לכן אמר ר' יודן הנ"ל אל יפול לבך, כי גם כל ששומע תורה בעולם הזה, דהיינו כפשוטו הנהוג בעולם הזה, זוכה אחר כך לשמוע באותו קול, קול חתן וקול פלה, כי סופו לשמוע באחרית הימים איך שנעשה יחוד חתן וכלה דלעילא

והצטרכותו, צריך שלא יחשב מיום לחברו כמובא בספרים, וכן בעבודתו יתברך לא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותו השעה. כי כשרוצין לכנס בעבודת ה', נדמה להאדם כאלו הוא משא כבד, ואי אפשר לו לשא משא כבד כזו. אכל כשיחשב שאין לו רק אותו היום, לא יהיה לו משא כלל. וגם שלא יתקה את עצמו מיום ליום, לאמר מקור אתחיל, מקור אתפלל בכונה ובכח כראוי וכיוצא בזה בשאר העבודות, כי אין לאדם בעולמו כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו, כי יום המתקת הוא עולם אחר לגמרי. היום אם בקולו תשמעו, 'היום' ידקא, והבן:

חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

אין חפץ להקדוש ברוך הוא במצות אנשים מלמדה אלא בעבודת הלב

'היום הזה ה' אלקיך מצוה לעשות וגו' ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך'. יאמר כי אין חפץ להקדוש ברוך הוא במצות אנשים מלמדה אלא בעבודת הלב, אשר על כן חזר הקדוש ברוך הוא כל התורה בערכות מואב, משום שאז נעשו בני ארבעים ועמדו על דעת רבם כאמור בפירשה (להלן כט ג) 'ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה', מזה למדו חז"ל שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה. ומזה ישפט שהקדוש ברוך הוא חפץ שנעבד אותו בלב ולא מצות אנשים. וזהו 'היום הזה ה' אלקיך מצוה' וגו', אף על פי שכתב צוה מפל מקום חזר ומצוה היום, משום שהיא סוף ארבעים שנה, מזה תדע כי רוצה הוא שתעבדהו בכל לבבך ובכל נפשך ולא מצות אנשים. (תק"ס):

את ה' האמרת היום וגו' וה' האמירך וגו' (כו יז)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוה זיע"א

דברי תוכחה על המתנזרים ממהגגי חסידות בתואנה שנוהגים רק מה שמפךש בשלחו ערוך

פּרש רש"י וזה לשונו: האמרת והאמירך אין להם עד מוכיח במקרא וכו', ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת, כמו 'יתאמרו כל פעלי און' (תהלים צד ד). עד כאן לשונו. לכאורה רש"י ו"ל סותר את עצמו, דבתחלה אמר 'אין להם עד מוכיח במקרא', ובלסוף אמר 'ומצאתי להם עד'.

ויש לומר דרש"י ו"ל מרמז ברוח קדשו, דהנה יש בני אדם דאינם נוהגים במילי דתסידותא, ואומרים כי הם אינם מהתסידים, רק מקמים מה שהוא על פי דין בשלחן ערוך, ולא הדברים שהם לפני משורת הדין. כמו למשל בשבת קדש אחר תפלת מנחה, היראים יושבין בשלש סעדות ומזמרין שירות ותשבחות באגדה אחת, והם הולכים אז לטל בחוצות עם נשותיהם ואומרים שהם מתנהגים על פי דין, שאין חיוב על פי שלחן ערוך לומר אז שירות ותשבחות, וגם אין מבאר בשלחן ערוך שאסור אז לטל עם אשתו בחוצות, ואדרבא זהו ענג שבת שלו, ואי אפשר להביא להם ראיה מן התורה שדבר זהו ומנהגם אסור על פי הדין.

אמנם באמת נראה תכלית הדבר, סוף מעשה במחשבה תחלה, כי ההולכים לטל בחוצות מתחברים עם אנשים שאינם מהגגים, כי מי אז מהמטילים בחוצות, על פי רב אנשים שאינם מהיראים, וצבחה גוררת צבחה, שהטיוול הזה סופו ותכליתו מביא על פי רב לדברים לא טובים פידוע. אמנם היראים המזמרין אז שירות ותשבחות, הוא השלחן אשר לפני ה', ונתרבה כבוד שמים והקרר הוא לכל חסידיו. נמצא אף שאינו מבאר בתורה התנהגות משני כתות הנ"ל, עם כל זה נפר

על ידי עסקו בפשטי התורה. וזה שאמר המדרש שהוא מתרומם בשני עולמות סוד ו"ה המתחדים על ידי עסק התורה ומתרומם גבוה מעל גבוה.

ורמז אחר כך במדרש בלשון אשריו לאדם ששמועותיו לי, דהנה בכל ענין ותנועה צריך להיות האדם מרובה לקדשה, למשל כשמסתכל לשם מצוה תכונן שיפקחו עיני דמלקא, וקשפותם פיו בדברי תורה גורם לעילא להתיר פה בגזרות טובות. וקשנותא און לשמוע תורה גורם שיפתחו אוידין דמלקא לקבל צלותא דישאל. וזה שאמר אשריו לאדם ששמועותיו לי, דהינו שפונתו בקדשותו חוש השמיעה, להתעורר למעלה שמיעת האון אוידין דמלקא להקשיב תפלתך:

ברוך אתה בכוףך וברוך אתה בצאתך (כח י)

אור לשמים

רבי מאיר מאפטא זיע"א

קודם הנסיעה לצדיק יש לבקש עבורו רחמים

שמעתי מקבוד אדמו"ר מוריניו הרב יצקב יצחק זצלה"ה מלובלין, שפרש הפסוק 'ברוך אתה בכוףך וברוך אתה בצאתך', ודקדק, וכי אדם בא לביתו קדם צאתו, ואיפכא הוי ליה למימר. ותרין, כשאדם נוסע לאיזה צדיק עבור איזה ענין שאצריך לו, צריך מקדם לבקש רחמים עבור הצדיק, ועל ידי זה נפעל עניניו. וזה פרוש הפסוק. 'ברוך אתה בכוףך' להצדיק, שתהיה בכחנית 'ברוך', שתמשיך ותבקש רחמים עבור הצדיק, אזי יכול הצדיק להמשיך לך כל טוב ותהיה 'ברוך בצאתך' מן הצדיק, עכ"ד (פרשת משפטים):

נקרא כבוד כמו שפתיב (בראשית לא א) 'ומאשר לאבנינו עשה את כל הכבוד הזה'. ומפני שכל מה שפרא הקדוש ברוך הוא לא בראו אלא לכבודו ולקלוסו, בפרט עולם הזה הוא כבודו יותר, כי מלא כל הארץ כבודו, יש לומר גם בדרך הזה, הגם שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, וזה 'ורשתה וישבת בה'. וזה יש לפרש 'ובאו עליך כל הפרכות האלה והשיגך', כי אפה תברח מהם והם ירדפוה והשיגך:

ברוך אתה בראך וברוך אתה בצאתך (כח ו)

באר מים חיים

רבי חיים משרנוביץ זיע"א

קודם התפלה יתבונן שאינו יכול לבא אל המלך כאשר עדין לא זכה לבו ויחזר בתשובה ואחר כן יתפלל בדבקות

גם ירמוז למה שאמרנו אנשי השם (ועיין בשולחן ערוך אורח חיים סימן צ"ה סעיף א) שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו קודם תפילת השמונה עשרה. וענינם הוא בכחינת אחר וקדם, שעל ידי הפנתו לאחור, יוכל לבוא לקדם קרבתה, להתקרב לבוא לפני המלך לידע לפני מי הוא עומד, ועל ידי זה מפיך רצון משמו יתברך ותפלתו נשמעת פנודע. (והעקר הוא בלבבו של אדם, לחזר לאחוריו לומר איך אבוא לפני המלך אשר לא פדת ולפי מלא מכל מחשבות ורהורים, חוץ פתמי ולכלוכי העוונות אשר בגדי. ואיך אוכל לעמוד בהיכלו יתברך ואתראת לפניו, ועל ידי זה חוזר בתשובה שלמה לפניו בשבירת הלב בהכנעת אמת, ומקבל עליו על עבודתו מעתה באהבה ויראה. ואז על ידי החרטה ושבירת הלב, מדבק עצמו בקונו ביתר שאת בכל עז ומעצמות, בכלות נפשו לאל חי לומר מתי אבוא ואראה פני אלהים בכשרון המעשים, ויבנה הוא בא לפני המלך בהכנעה רבה ודבקות עצום, והוא בחינת הקדם פידיוע).

ומיכן למי שרוצה לידע ולהבין, כי דרך הפת המטילים הנ"ל שלא לרצונו של הבורא יתברך שמו, והדרך מפת הנראים הנ"ל הוא רצון וכבוד שמים ונחת רוח להבורא כל העולמים יתברך שמו.

וזהו יש לרמוז בדברי רש"י ו"ל, 'את ה' האמת והאמירך אין להם עד מוכיח במקרא' – רצה לומר לשני פתות הנ"ל אי אפשר להוכיח מן המקרא, הינו מן התורה אין להוכיח מי הוא את ה' האמת והאמירך יותר מחברו. 'ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת' – פרוש דיש ראיה, דדרך הנראים הוא תפארת לעושיהם וכבוד שמים בתרבה ונתפאר על ידם, 'כמו ותאמרו כל פעלי און' – דאנו רואים דהדרך השני מהאנשים המטילים בחוצות הוא לא טוב, דנצמח מזה שהם כמו פועלי און, וה' יתברך ירבינו בדרך האמת:

ובאו עליך כל הפרכות האלה והשיגך כי תשמע בקול ה' אלקיך (כח ב)

זאת זכרון

רבי יעקב יצחק מלבליו זיע"א

הבורח מתענוגי העולם זוכה להצלה בעניני העולם הזה

'ובאו עליך כל הפרכות האלה והשיגך'. יש לפרש מה הלשון 'והשיגך' כאלו רודפים אתריו והוא בורח ומשיגים אותו. יש לפרש דהנה כפול הלשון בריש הפרשה ויהיה כי תבוא אל הארץ וירשתה וישבת בה, דהנה השפע שהקדוש ברוך הוא נותן, יש בה קדשה גדולה, גם תועלת לעבודתו יתברך. יש לפרש 'כי תבוא' למדרגה שתבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך, 'וירשתה', אמה תגרוש את עולם הזה ממך, על ידי זה וישבת בה, תהיה לך ושיבה בה, כי הבורח מן הכבוד הוא רודף אתריו, וכל עולם הזה

ברוך הוא משפיע טובות מגלים על ישראל, אז ישפע במדה הראויה לה. וזהו מטר ארץך 'בעתו', במדה הראויה, ונמצא בתחלה צריך להיות העבדות ואחר כך בא התענוג. וזהו 'זכור ושמור' (שמות כ ה, דברים ה יב), זכור מרמו בעבדות, והתענוג מרמו בשמור:

והיה אם לא תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחקותיו אשר אנכי מצוך היום וכו' עליו כל הקללות האלה והשיגור (כח טו)

פני הארץ

רבי מנחם מנדל מוויטבסק זיע"א

על ידי קריאת התוכחות בסוף השנה מתהפכים לטובה

ענין ארז"ל (מגילה לא): עזרא תקן להם לישראל לקרות התוכחה הראשונה קודם עצרת והשניה קודם ראש השנה, באמרו תכלה שנה וקללותיה, כי עצרת גם כן ראש השנה לאילן, כידוע שבעולמות עליונים שלמעלה מן הזמן ענין השנה בהם לשון שנוי, וכן חדש מלשון חדוש מעולם לעולם ומענין לענין, שהוא ענין אלפים שנה שקדמה התורה. וידוע מענין הקללות באמרם חז"ל (עירובין יח.) תחלה נתקלל נחש, כי הוא שרשם, וכל הצ"ח קללות כלם הם הסתעפות להנמשך אחרי ומתפרד מאתו ותברך. וכן בתשובתו הרממה אליו ותברך, עד כי ישתנו מדותיו משרשם בלתי לה' לבדו, בנדאי יחליפנו וימיר אותו רע בטוב, ויתהפכו כל הקללות לברכה לשון ברכה והמשכה, ויתהפך מנחש למשה שהוא המשכה. וזהו שתקן לקרות התוכחה בצאת השנה שהוא גמר השנוי, כי אז בנדאי תכלה השנה וקללותיה, כי הקללות שבתורה הם תקון הנחש, ועל ידי קריאתם (בתורה בסוף השנה) [סוף שנה בתורה] הקדומה אלפים שנה, שנו את מדתם להתהפך לברכה ועושה חסד אלאלפים:

זהו ירמו ברוך אתה בבאך, לעמוד לפני המלך עצמו בתפלה ובקשה בדבקות לבך אליו ככל האמור. וברוך אתה בצאתך מאת פניו ותברך, בעשית בקשתך למלא כל משאלותיך במדה טובה ישועה ורחמים:

יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארץך בעתו ולברך את כל מעשה ידיך

(כח יב)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

על ידי שמתנגע האדם ביראת השם כל הימים אחר כך מרגיש תענוג בעבודתו

או יבאר, 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב'. על פי דאמרינן בגמרא (שבת לא:) אין להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של יראת שמים. הכלל, כי בתחלה בא לאדם היראה ואחר היראה בא התענוג, והתענוג הוא גנוז בהיראה, כי אם היה בא התענוג בתחלה לא היה העבדות נחשב כלל, כי לא היה עבדות כלל מצד בחירה רק מחמת התענוג, ולכן צריך להיות התענוג טמיר וגנוז, רק צריך האדם ליגע עצמו ביראת ה' כל הימים, ואחר כך משיג התענוג. וזהו הרמז בפסוק (ישעיה לג ו) 'יראת ה' היא אוצרו', כי אוצר נקרא דבר הטמיר וגנוז, כי בתוך היראה גנוז תענוג. וזהו 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב', כלומר יפתח ה' לך את הטוב הגנוז באוצר שהוא יראת ה', אחר שיעבד את הבורא ביראה.

וזהו שמסים הפסוק לתת מטר ארץך בעתו, כי יש שהבורא ברוך הוא משפיע טובות והם מגלים, ויש שהבורא ברוך הוא משפיע טובות והם סתומים ומלבשים במדה שאינה טובה, כמו בעקבה של יצחק. אבל כשהקדוש

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב
לכב מרב כל (כח מז)

שבע חיים

רבי יקותיאל יהודה מקלויזנבורג זיע"א
מיסודות החסידות: העצבות העברה
הגדולה ביותר

גדל ענין השמחה מזכר הרבה פעמים בספר
כתר שם טוב, ושאר ספרי תלמידי הפעל
שם טוב הקדושים, וזה הנה אהד מהיסודות
האיננים שהשתית הפעל שם טוב הקדוש את
דרך ושיטתו. עד הדור ההוא הנה דרך
הדרשנים לעורר את העם לתשובה ודווי,
בדברי תוכחת מוסר חודרות כליות ולב, כשהם
מבססים דבריהם על יראת הענש, ותאורי
ענשי גיהנם וסדר גלגולי הנשמות. דרך זו
הביאה את העם לראגה ועצבות מתוך יראת
ופחד, עד שנתקה אור קדשת הפעל שם טוב
הקדוש ויבטל לגמרי דרך זו, בהדריו את
עם ה' באחד מעקרי העבודה שתהיה מתוך
שמחה, על דרך הכתוב (תהלים ב יב) 'וגילו
ברצדה', שהאימה והיראה בשעת עבודת ה'
תהיה מתוך גילה וחדוה.

אף שמדת העצבות לא ידועה כאסור, לאמתו
של דבר היא העברה הגדולה ביותר, וכל
תלמידי הפעל שם טוב התרחקו ממדת העצבות,
ומאסו בה מאד בכל מצב ובכל זמן. גם
אם באים על האדם יסורים תיב להיות
בשמחה, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ס:) על
בשורות רעות שאריף לקבלינהו בשמחה.
מדרגה זו ראו אצל כל תלמידי הפעל שם
טוב, גם אצל הצדיקים בדור האחרון שאני
עוד זכיתי להכירם, שקבלו כל דבר בשמחה,
מתוך הנחה שכל מה דעביד וחקמנא לטב
עבדי. לא הנה קנים אצלם בכלל משג של
עצבות, בידועם שה' נתן וה' לקח והי שם
ה' מברך מעתה ועד עולם:

רמב"ם

רכנו משה בן מימון זיע"א

השמחה בעשית המצוות היא עבודה
גדולה

השמחה שישמח אדם בעשית המצוה ובאהבת
האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא,
וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע
ממנו, שאמר 'תחת אשר לא עבדת את ה'
אלהיך בשמחה ובטוב לבב, וכל המגיס דעתו
וחולק כבוד לעצמו ומתפכד בעיניו במקומות
אלו, חוטא ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה
ואמר (משלי כה ו) 'אל תתהדר לפני מלך, וכל
המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא
הגדול המכבד העובד מאהבה. וכן דוד מלך
ישאל אמר (שמואל ב ו) 'ונקלתי עוד מזאת
והייתי שפל בעיני, ואין הגדלה והכבוד אלא
לשמח לפני ה', שאמר (שמואל ב ו) 'המלך דוד
מפזז ומכרפר לפני ה'' (הלכות לולב פ"ח הט"ו):

של"ה

רבי ישעיה הלוי הורוויץ זיע"א

גם המנועות מלא תעשה צריכה להתקיים
בהתעוררות ושמחה

אמר הכתוב 'תחת אשר לא עבדת את ה'
אלהיך בשמחה ובטוב לבב, הבאור,
גם כי עבדת את ה', אם לא היתה העבודה
בהתעוררות הלב ובהתלהבות השמחה לעבדו,
במה תדבק העבודה. ולענין זה יש כמה
פנים, לעבוד בשמחה, ולהיות כל ענין
כפוטגמא חדשה. ובכל פחו, רצה לומר בכל
פונתו. ולא זו בקיום מצוה בקום ועשה שהוא
כל מצות עשה, אלא אף בלא תעשין, שהן
בשב ואל תעשה, צריך לראות שיהיה
בהתעוררות, ולא כמתקמנם ויושב בטל. כהא
דתניא (ספרא קדושים ט, יב) וכן שמעון בן
גמליאל אומר, לא יאמר אדם אי אפשי בכשר
חזיר כו', אלא יאמר אפשי ואבי שבשמים
גזר עלי (עשרה מאמרות):

ספר חסידים

רבי יהודה הכהן זיע"א

התעוררות פתאומית לשמחה ואהבת
הבורא סימן לעת רצון ויש לנצלה

אדם המתפלל ונפלה בלבו שמחת אהבת ה'
פתאום, דע כי ה' חפץ לעשות רצונו,
וזה שנגמר (שה"ש ז' ט) 'מה יפית ומה נעמתי
אהבה בתענוגים', וכתוב (ישעיה נח, יד) 'אז
תתענג על ה' (תהלים לו ד) '[ו]תתענג על ה'
ויתן לך משאלת לבך', וכתוב (איוב כב, כו)
'כי אז על שדי תתענג ותשא אל אלוה פניך
תעטיר אליו וישמעך', אם בשמע קולנו נפלה
בלבו השמחה או קודם שישם: 'היו לרצון
אמרי פי', יש לבקש כך – 'הי רצון מלפניך
שזאת האהבה תהא לעולם קשורה ונטועה
בלבי ובלב כל ירעי, ואל יבקש אלא על
האהבה ורצון ה'.

אל ידבר עם אף אדם בעת התעוררות
השמחה

ואם (באיזה שעה) ביום או בלילה בלא תפלה
נפלה בלבו השמחה בעוד שלבו שמת
ונפשו גילה בהקדוש ברוך הוא, אל ידבר
עם אדם עד שתמצא מלבו. והנביאים בשעה
שנפשים קשורה באהבה עזה לבם בהקדוש
ברוך הוא באלו אינם בזה העולם, וזהו
שנגמר (מלכים ב' ט יא) 'מדוע בא המושגע הזה
אליך ויאמר אליהם אתם ידעם את האיש
ואת שיתו' כו' (סימן תשעג):

בשמחה של מצוה. וזה בשידע ויכיר כי
יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו
בה. ותתלהב נפשו באהבתו אותה, כאהבת
אשת חיקו ותשוקתו אשר לא ישקחנה בשבתו
ולכתו בבואו וצאתו, וכאשר לא תשכח אשה
עולה ובעלה ביום ובלילה, כן לא תשכח
ממנו מחמת האהבה השמחה הקשורה עמה,
וזהו התורה לשמה. (אבל אינה נקנית מתוך
שמחה של הוללות ושחוק וקלות ראש,
כי הם שוללים כל זכרון) (כמש"ל שהם
מפעלת הדם המבלבל השכל ואין בו ישוב
דעת. ואמנם מילי דבדיחותא לפני הלמוד
ד"א הוא, והינו ספור של שחוק מעט,
ובדבר המתור בלבד, כגון ליצנותא דע"א,
וגנאי הפסילים, ושבת דברי חכמה, והמצאות
ותחבולות המתרות. וכל זה רק לישב הדעת
ולתקינו אל הלמוד העקרי, אבל בתוך הלמוד
אסור לערב מחשבה אחרת, כ"ש דבור נכרי,
שלא לסור לבו ממקורו הברוך, ולשמת מאשת
געונו, בה יתנה, ודיה ירווהו בכל עת
תמיד באהבתו ושגה). על ידיה יזכה לזכרים
הרבה. והעיד האר"י ז"ל על עצמו שעל
ידי השמחה שהיה לו בעסק התורה, זכה
להשגתו הגדולה ורוח הקדש כמפרסם (כ"ח
מדות - עליית האמונה):

שפת אמת

רבי יהודה ליב מגור זיע"א

עבודת השם בשמחה מתוך הגלות
והיסורים מקרבת הגאולה

בפסוק 'תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה'
כו'. יש ללמד מזה דמכל שכן במדה
טובה כשבני ישראל עובדין להשם תברך
בגלות בשמחה, אף על פי שהם בחסר כל
מזה יבא הגאולה בעזרת ה' תברך. ולכן
נכתב סבת הגלות, לידע איך לתקן זה על
ידי ההפוך להתחזק בשמחת עבודת השם

מגדל עז להיעב"ץ

רבי יעקב עמדין זיע"א

הלומד תורה מתוך שמחה והתלהבות
לא תשכח ממנו

האפו"ר כתב ט"ו הערות על דרך העיון
בתורה אשר מהם ימשך טוב הזכרון
וכו'. ואני מוסיף אחר כנגד בלן, והוא שילמד

ובגוים החם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכהן רגלך ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש
(כח טו)

ייטב פנים

רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זיע"א

'ובגוים ההם לא תרגיע' - חשיבותו של מעשה טוב בכל רגע מהגלות

ובגוים ההם לא תרגיע וגו'. יש לדרוש לטובה ולברכה, והוא על פי מה שכתב בספר אהבת שלום, 'ברגע קטן צוֹבְחֵיךְ', שְׁפָל רָגַע וְרָגַע צָרִיךְ שְׂיֵהָא גְדוּל מְאֹד בְּעֵינֵי אָדָם לְבַל יַעֲזֹבֵנו רִיקָם מְבַלֵי עֲבוֹדַת ה', וְיֵשׁ קוֹנָה עוֹלָמוֹ בְּשַׁעֲה אוֹ בְּרָגַע אַחַת, וְזֶהוּ שְׁנֶאֱמַר 'בְּרָגַע קָטָן', לְאֲשֶׁר הִרְגַע הָיָה קָטָן בְּעֵינֶיךָ וְעֲזֹבְתוֹ עַל כֵּן 'עֲזֹבְחֵיךְ'. וְזֶהוּ שְׁאֵמַר 'ובגוים ההם', אִם שְׂתִהְיֶה בְּגוֹיִם הַהֵם, אַף עַל פִּי כֵן 'לא תרגיע', לֹא תִנִּית רָגַע אַחַת מְבַלֵי עֲבוֹדַת ה', וְעַל כֵּן 'ולא יהיה מנוח לכהן רגלך ורגלך', עַל דֶּרֶךְ שְׂאִיתָא סוּף בְּרִכּוֹת תְּלִמְיָדֵי חֲכָמִים אֵין לְהֶם מְנוּחָה שְׁנֶאֱמַר 'לְכוּ מִחִיל אֶל חִיל', כְּמוֹ כֵן לֹא תִנּוּחַ בְּמָקוֹם אַחַד, כִּי אִם תִּלָּךְ מִמְדַּרְגָּה אַחַת לְמַדְרָגָה גְבוּהָה מִמֶּנָּה.

אֵף עַל פִּי כֵן וְנִתְּנָן ה' לְךָ וְגו', יִתְבָּאָר כִּי בְּכָר אָמְרוּ תְּלִמְיָד חֲכָם אוֹרֵייתָא קָא מְרַתְחָא לֵיה, וּפְרַשׁ הֵרֵב הַקְדוּשׁ ז"ל בְּסִפְרֵי זְרַע קֹדֶשׁ שֶׁהוּא כּוֹעֵס עַל עֲצָמוֹ, עַל מַה שְׁנֶרְאָה בְּעֵינָיו שְׁעוֹד אֵינּוּ יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּמִילֵי דְשִׁמְיָא, וְזֶה שְׁאֵמְרוּ אוֹרֵייתָא קָא מְרַתְחָא לֵיה, הֵינּוּ שְׂמֻכְעִיסוֹ עַל עֲצָמוֹ בְּלִבּוֹ, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וְזֶהוּ שְׁנֶאֱמַר וְנִתְּנָן ה' לְךָ שֵׁם לֵב רָגֵז, 'לךְ דִּיקָא לְרָגֵז עַל עֲצָמְךָ בְּלִבְךָ, וְכִלְיוֹן עֵינַיִם לְשׁוֹן' בְּלִתָּה נִפְשֵׁי אֶל ה', וְדַאֲבוֹן נִפְשׁ לֹא עַל עֲנָנֵי הַגּוֹף כִּי אִם עַל עֲנָנֵי הַנְּפֶשׁ, שְׂתוּמָה בְּעֵינֶיךָ שְׂאִינְךָ יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתְךָ:

יתברך גם מתוך היסורין. ובאמת היה רצון המקום ברודף הוא וברודף שמו שנעבד לפניו מתוך הרוב כל. ואיתא שיש נסיון בבחינת העשר, ויש בבחינת עניות, ונשפיון העשר קשה משל העני. והראיה שלא יכלנו לעמוד בנסיון העשירות. ומתוך העניות יהיה הגאולה במהרה בנמינו.

וְזֶה כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ בְּמִשְׁנֵה הַמְקַמֵּם הַתּוֹרָה מְעַנֵי סוּפוֹ לְקַזְמָה מְעַשֵׂר, וּמִבְטָלָה מְעַשֵׂר סוּפוֹ לְבִטְלָה מְעַנֵי. וְשִׁנְיָהִם נִתְקַמֵּם בְּנוֹ, פִּי עַל יְדֵי שְׂלֹא עֲבָדְנוּ בְּשִׂמְחָה כּו'. וּמִכֵּל מָקוֹם תְּקַמֵּם גַּם הַסִּפָּא שְׂעַל יְדֵי שְׂמַתְחָזְקִים בְּגִלוֹת לְקַמֵּם הַתּוֹרָה סוּפְנוֹ לְקַזְמָה מְעַשֵׂר. וְאִיתָא בְּשֵׁם הָאֲר"י ז"ל פְּרוּשׁ 'מֵרֵב כֵּל, לְהִיּוֹת שְׂמַח בְּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מִכֵּל מִינֵי טוֹב שְׂבַעוּלָם ע"ש דפח"ח.

וְכִפִּי דְבָרֵינוּ הַנ"ל נֶאֱמַר, כִּי זֶה עֲצָמוֹ הַעֲצָה לְהַשְׂאֵר גַּם בְּמַדְרַגַת הַעֲשֵׂר, אִם הַחֲשֵׁק וְהַרְצוֹן יוֹתֵר בְּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכֵּל הָרֹב טוֹב שְׂיֵשׁ לוֹ, מִמִּילָא מְתַקֵּם גַּם הָרֹב כֵּל. וְזֶה עֲנִין הַשְּׂבַח תּוֹרָה וּגְדֻלָּה בְּמָקוֹם אַחַד, פְּרוּשׁ שְׂצָרִיךְ לְהִיּוֹת כְּלֵי שְׂיוּכַל לְקַבֵּל טוֹבַת עוֹלָם הַזֶּה, וְשְׂלֹא לִפְשַׁע בַּתּוֹרָה עַל יְדֵי זֶה. וְזֶהוּ הַבְּרָכָה 'וְהַשִּׁיגְךָ כּו' וְהוֹתֵרְךָ ה' לְטוֹבָה' כּו', פְּרוּשׁ שְׂיִהְיֶה נִשְׂאָר בְּעֲבוֹדַת הַבּוֹרָא גַּם כְּשִׁיחָה לוֹ כֵּל הַטוֹב. אַךְ כְּשִׂפְשַׁעְנוּ מֵתוֹךְ הַשְּׂבִיעָה, צָרִיכִין אֲנִי לְתַמְנֵן בְּבַחֲיַנַת הַעֲנִיּוּת וְהַיְסוּרִים. וְזֶה שְׂכַתוּב וְיִתְשִׁיבְךָ כּו' מְצָרִים בְּאֲנִיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי כּו' לֹא תִסִּיף עוֹד לְרִאֲתָהּ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רָצָה שְׂנַהֲיֶה לְגַמְרֵי בְּנֵי חוּרִין, וְעַתָּה צָרִיכִין לְחֹזֵר לְעֲבוֹדַת מֵתוֹךְ הַיְסוּרִין וְהַמְצָרִים. וְזֶה נִקְרָא דֶּרֶךְ רְחוּק כְּמוֹ שְׂכַתוּב (משלי יד) 'הִיחָה בְּאֲנִיּוֹת כּו' מִמְרַחֵק תְּבִיא לְחִמָּה' כּו'. וּבְזֵהר חֲדָשׁ דּוֹרָשׁ אֵל תִּקְרֵי בְּאֲנִיּוֹת אֶלָּא בְּעֲנִיּוֹת, עֲנֵן שָׁם, וְהַכֵּל אַחַד כְּמוֹ שְׂכַתְּבֵנוּ:

שְׁלֹשָׁה, שְׁנָאֵמַר בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט. וּמִזֵּינִי אֶפְלוּ שָׁנִים, שְׁנָאֵמַר אֲזִי נִדְבְּרוּ יְרֵאִי ה' אִישׁ אֶל רַעְהוּ וַיִּקְשָׁב ה' וַיִּשְׁמַע וּגּוֹ. וּמִזֵּינִי אֶפְלוּ אֶחָד, שְׁנָאֵמַר בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבְרִכְתֶּיךָ (מ"ו)

תְּנִינָא

(אגרת הקודש כג)

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א

מִלֵּאךָ הַנִּמְצָא בְּמַעֲמַד עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל
נֹפֵל עֲלֵינוּ אִימָה וַפְּחַד בְּלִי גְבוּל עַד
שְׁמֵתִבְטַל בְּמוֹצֵיאוֹת

בְּגִזְרַת עִירִין פְּתִיגָמָא וּמְאָמַר קְדִישִׁין חֲכָמֵי
הַמְּשַׁנָּה עֲלֵיהֶם הַשְּׁלוֹם שֶׁשָּׂנוּ בְּמִשְׁנַתֶּם
— עֲשָׂרָה שְׁיֹשְׁבֵינוּ וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה שְׂכִינָה שְׂרוּיָה
בְּיַגִּינֵיהֶם. כִּי זֶה כָּל הָאָדָם, וְיָאֵף גַּם זֹאת הִיָּתָה
כָּל יְרִידָתוֹ בְּעוֹה"ז, לְצַרְף עֲלָיָה זֶה אֲשֶׁר אֵין
עֲלֵיָה לְמַעַלָּה הִימְנָה, כִּי שְׂכִינַת צִדּוֹ אֲשֶׁר בְּגִבְהֵי
מְרוֹמִים, וְהַשְּׂמִים וְשְׂמֵי הַשְּׂמַיִם לֹא יִכְלְלוּ
אִימָתָה, תִּשְׁכַּן וְתִתְגַּדֵּל בַּתּוֹף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ
שְׁנָאֵמַר 'כִּי אֲנִי ה' שְׂכֵן בַּתּוֹף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' —
עַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמְּצוֹת בְּעֲשָׂרָה דְּוָקָא,
כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רז"ל (בְּרִכּוֹת כ"א): אֶתְנִי תוֹף תוֹף
כו', וְעַל זֶה נֹאמַר (יִשְׁעִיָּה יב ו'): בְּקִרְבְּךָ קְדוּשָׁה,
וְאֵין דְּבָר שֶׁבְקִדְשָׁה בְּפָחוֹת מִעֲשָׂרָה. וּמִשּׁוּם
הַכִּי נִמְי אֲצִטְרִיף לְהוֹ רז"ל לְמִילָף מִקְרָא מִזֵּינִי
שְׁאֶפְלוּ אֶחָד שְׁיֹשְׁבֵי וְעוֹסְקֵי בַּתּוֹרָה כו'. וְיָאֵף
גַּם זֹאת לֹא מְצָאוּ לוֹ סִמְפָּן מִן הַמְּקָרָא, אֶלֶּא
לְקַבְּעַת שְׂכָר בַּלְבָּד לְיַחֲדֵי לְפִי עָרְכוּ לְפִי ג'נ"א
וּלְפִי עָרְף הַמְּרָבִים, אֲבָל לְעִנְיַן הַשְּׂרָאָת קְדוּשָׁת
הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא אֵין לוֹ עָרְף אֲלֵיהֶם כְּלָל.

הַהִבְדֵּל בֵּין הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה לְקַבְּעוֹת

שְׂכָר

וְהַהֲפָרָשׁ שְׂבִין הַשְּׂרָאָה לְקַבְּעוֹת שְׂכָר מוֹבָן
לְמִבְנֵי מַדְע, כִּי קַבְּעַת שְׂכָר הוּא
שְׂמַאִיר ה' לְנִפְשׁ תְּדַרְשָׁנּוּ בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ שְׂהוּא
מַעֲטָה לְבוֹשׁוֹ מִמֶּשׁ, וְלָכֵן נִקְרָאת הַתּוֹרָה אוֹר,
שְׁנָאֵמַר (תְּהִלִּים קד ב) 'צוֹטָה אוֹר פֶּשַׁלְמָה',
וְהַנִּפְשׁ הִיא בְּעֵלֶת גְּבוּל וְתַכְלִית בְּכָל כַּחוֹתְמָה,
לָכֵן גַּם אוֹר ה' הַמַּאִיר בָּהּ הוּא גְּבוּלֵי מַצְמָצִם

וְהַתְּמַרְתֶּם שֶׁם לְאֵיבִיךָ לְעַבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין
קִנְיָה (כח טו)

הֵיכַל הַבְּרָכָה

רבי יצחק יהודה זיאל מקומארנא זיע"א

דְּכָרִיו הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁל הַבַּעַל שֶׁם טוֹב:
הַיּוֹדֵעַ שֶׁצִּדְדוֹ אֵינוֹ עוֹבֵד בּוֹרְאוֹ קְרָאוּי
אֵין שׁוֹלֵט בּוֹ שׁוּם רַע וְנִדְבַק בְּבוֹרָא

וְהַתְּמַרְתֶּם שֶׁם לְאֵיבִיךָ לְעַבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת
וְאֵין קִנְיָה. מִן הַקְּדוּשׁ הַרִיב"ש
טוֹב, קוֹדֵם פְּטִירַת נִשְׁמַתוֹ אָמַר 'אֵל תְּבוֹאֲנֵי
רְגַל גְּאֹנָה' (תְּהִלִּים לו יב), וְאָמַר 'וְהַתְּמַרְתֶּם
שֶׁם, בְּלִבְךָ. לְאֵיבִיךָ', שְׂאֵתָה תַּחֲשָׁב בְּכָל עַת
כְּלָב נִשְׁבֵּר, וְתַחֲשׂוֹד אוֹתְךָ שְׂאֵתָה נִמְסֵר וּמְכוּר
לְאֵיבִיךָ לְיֵצֵר הָרַע. לְעַבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת, כִּי
כָּל מַעֲשֵׂיךָ לְקַבֵּל פָּרֶס בְּכַחֲנִית עָבַד וְשִׁפְחָה,
כָּל זֶה תַּחֲשָׁב בְּלִבְךָ, כִּי 'וְהַתְּמַרְתֶּם' כְּתִיב
וְלֹא כְּתִיב וְנִמְכַרְתֶּם, בְּלִבְכֻכּוֹן תַּחֲשִׁבוּן דְּאֵתוּן
וּבִינֵינוּ, וְאֲזִי וְאֵין קִנְיָה' כְּתִיב, לִית מֵאֵן דְּיִכּוּל
לְשַׁלְטָאָה עֲלֵיכּוֹן, עֵינִי זֶהֱרַ תְּדַשׁ.

וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן, וְאֵין קוֹנָה, כְּשֶׁתְּהִיָּה
לְכַבְּכֶם נִכְנַע וְנִשְׁבָּר וְשָׁפֵל, כִּי תַּחֲשָׁב
בְּלִבְךָ שְׂאֵתָה מְלֵא רַע וְנִמְכֵר וּמְסוּר בְּיַד הָרַע,
וְכָל מְצוּתֶיךָ הֵם לְקַבֵּל פָּרֶס, לְעַבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת
הוֹלְכִין, וְעִדְדִין לֹא עֲשִׂיתָ רְצוֹן וְתַעֲנוּג לְבוֹרְאֵךָ
מִזְמִיד, אֲזִי וְאֵין קוֹנָה, וְעַט גִּישׁט קִיין מֵאֲכֹט
אֵין קִיין שְׁלִיטָה הָאֵבִינִי אוֹיְף דִּיר קִיין שׁוּם
רַע, קִיין מִשְׁטִין וּמְקַטְרֵג, אֵין דִּיא וְעַסְט
דְּבוֹק זֵיין בְּחֵי חַסִּים, וּבְזֶה יִצְאָה נִשְׁמַתוֹ
בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל חַג הַשְּׁבֻעוֹת קוֹדֵם הַתְּפִלָּה
שְׁנַת שְׁכ"ר לַפ"ק (הֵיכַל הַבְּרָכָה פֵּרֶשֶׁת תְּצֵא):

אֲבוֹת פָּרְק ג'

רְבִי חֵלְפָתָא בֶן דּוּסָא אִישׁ כֶּפֶר חֲנִנְיָה אוֹמַר,
עֲשָׂרָה שְׁיֹשְׁבֵינוּ וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה, שְׂכִינָה שְׂרוּיָה
בְּיַגִּינֵיהֶם, שְׁנָאֵמַר אֱלֹהִים נֹצֵב בְּעַדַת אֵל. וּמִזֵּינִי אֶפְלוּ
חֲמִשָּׁה, שְׁנָאֵמַר וְאִגְדַּתוֹ עַל אֶרֶץ יִסְדָּה. וּמִזֵּינִי אֶפְלוּ

ורעי הנגשים אל ה' הגישה זו תפלה, ואחר התפלה או לפניה נעשה מושב לצים רחמנא לצלן, כמו שאמרו רז"ל שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה כו', ואם נעשה מושב לצים בעשרה דשכינתא שרין עליהו, אין לה עלבונא וקלנא דשכינתא גדול מזה רחמנא לצלן.

ואם אמרו רז"ל על העובר עברה בסתר שדחק רגלי השכינה חס ושלום, העובר עברה ברבים דחק כל שעור קומה של יוצר בראשית בכיכול, כמו שאמרו רז"ל אין אני והוא וכו' אלא ש'מלך אסור ברהטים כו'/. אבל ווי למאן דדחקין לשכינתא פד יוקים לה קודשא בריה הוא וזימא לה התנערי מעפר קומי וגו', ועל תלת מילין מתעקבי ישאל בגלותא על דדחקין לשכינתא ועל דעבדין קלנא בשכינתא וכו' כמו שאיתא בזהר הקדוש. ורעי, אל נא תרעו הרעה הגדולה הזאת, ותנו כבוד לה' אלהיכם.

דברי התעוררות לקביעת שיעור באגדה והלקה בין מנחה למעריב

על בן אהובי אחי, בטרם יחשוך, דהינו בין מנחה למעריב כל ימות החול, ללמד בעשרה פנימיות התורה, שהיא אגדה שבספר עין יעקב – שרב סודות התורה גנוזין בה ומכפרת עונותיו של אדם פמבאר בכתבי הארז"ל, והנגלות שבה הן דרכי ה' שילך בהם האדם וישית עצות בנפשו במילי דשמא ובמילי דעלמא, וכידוע לכל חכמי לב. וגם ללמד מעט בשלחן ערוך ארח חיים הלכות הצורכות לכל אדם, ועל זה אמרו רז"ל כל השונה הלכות בכל יום כו', שהן הלכות ברורות ופסוקות הלכה למעשה, פמבאר בפרוש רש"י ז"ל שם.

הנחיצות לקביעת שיעור בהלכות שבת

ובשבת קדש בעלות המנחה יעסקו בהלכות שבת, כי הלכתא רבתא לשבתא, ויבא יכול האדם להפישל בה חס ושלום, אפילו באסור כרת וסקילה מחסרון ידיעה,

ומתלבש בחוכה. ועל פן יתפעל לב מבקשי ה' בשעת התפלה וכיוצא בה, כי בו ישמח לבם ויגיל אף גילת ורגן ותתענג נפשם בנעם ה' [נ"א על ה'] ואורו, בהגלותו ממעטה לבושו שהיא התורה ונצא כבדק חצו, וזו היא קביעת שכר התורה הקבועה תמיד בנפש צמלה בה.

'השראת' השכינה - הארה בה עצומה שאינה יכולה להתלבש ולהיות מרגשת בנפש

אבל ההשראה – היא הארה עצומה מאור ה' המאיר בה בלי גבול ותכלית, ואינו יכול להתלבש בנפש גבולית, כי אם מקיף עליה מלמעלה מראשה ועד רגלה, כמו שאמרו חז"ל אכל בי עשרה שכינתא שרין, כלומר עליהם מלמעלה, כמו שאמרו ויהי נעם ה' עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו, כלומר כי נעם ה' אשר הופיע במעשה ידינו בעסק התורה והמצוות, דאורייתא וקודשא בריה הוא כולא חד, ותכונן וישרה עלינו בנפשנו ושכלנו ועל פן אין אנו משיגים מלמעלה להיותו בלי גבול ותכלית, ואינו מתלבש בשכלנו הנעמיות והערכות מנעם ה' וזיו השכינה בלי גבול ותכלית, אשר מתכונן ושרה עלינו במעשה ידינו בתורה ומצוות ברבים דוקא. **ועל** זה אמרו רז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליבא, כי אי אפשר לעולם להשיגו כי אם בהתפשטות הנפש מהגוף, ואף גם זאת על דרך הסוד, כמו שאמרו וילך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש במעשהו, וכמו שארז"ל שהקדוש ברוך הוא נותן כח בצדיקים כו'. מה שאין בן במלאכים, כמו ששמעתי מרבותי כי אלו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד, אף שאינם מדברים בדברי תורה, תפל עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית, משכינתא דשרי עליהו עד שהיה מתבטל ממציאותו לגמרי.

דברי תוכחה על הקובעים עצמם לשיחה לפני או אחרי התפלה

ועל פן רע בעיני המעשה אשר נעשה תחת השמש בכלל ובפרט, בין אחי

מתנשאים לאמר ראו דרך התלמידים ומעשיהם, ויבזה מבזים ומגנים דרך התורה ומשפריס מעשיהם. וזה שהזהיר התנא – הוי זהיר בלמוד לקימה, ששגגת תלמוד עולה זדון, אף אם יהיה מעשיך בשגגה, אכל הזדון מקור הרשעה מתעלה על ידך ושם שמים מתחלל על ידך. על כן צריך לידע שתלמיד העוסק בתורה מטל עליו אחריות גדול להשיג על מעשיו מאד! הן בין אדם למקום והן בעניני דרך ארץ בין אדם לבריות, שלא יתחלל שם שמים על ידו חס ושלום:

חדש אלול

שערי ארוכה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

דברי חזוק לאדם לכל יתיאש מלשוב
בחדש זה על אף ידיעתו גדל פגמיו
כל חדשי השנה

היום לה' והתחולל לו אל תתחר במצליח
דרך באיש עשה מזמות' (תהלים לו ז).
לה' והתחולל לו איל ראשי תבות למפרע
'אלול'. ובא רמז 'אלול' בכאן לנרז את האדם
להתעורר משנתו לעשות תשובה באלול שהוא
עת רחמים ועת רצון, לכל ישיא אותו יצר
הרע במועצותיו הרעים, איך יוכל לשוב
בתשובה והוא בכל חדשי השנה הזה פרא
למוד מדבר, ומתהלך אחר עצת היצר הרע,
וטבע במצולותים, ועכשו ברגע קטן יוכל
להנצל ממנו, ויבזה ויבא לאדם רפיון ידים
וכשלות פת ויפגע מלעשות תשובה.

על זה בא דוד המלך עליו השלום לחזק
את ידיו שלא יפגע מלעשות תשובה, כי
התשובה מועילה בכל זמן, ובפרט בחדש הזה
שהוא מסגל לתשובה, והקדוש ברוך הוא
מצוי וקרוב בו, וימינו פשוטה בו לקבל
שבים יותר מן החדשים האחרים, ודברי יצר

ושגגת תלמוד עולה זדון חס ושלום, ואין
צריך לומר באסורי דברי סופרים שרבו כמו
רבו למעלה, ובפרט באסורי מקצה דשכיחי
טובא, וחסומים דברי סופרים יותר מדברי
תורה, כמו שאמרו רז"ל שכל העובר על
דברי חכמים אפילו באסור קל של דבריהם,
כמו האוכל קודם תפלת ערבית וכהאי גוונא
חייב מיתה כעובר על חמורות שבתורה.

וכ"ל יחיד אל יפרש עצמו מן הצבור אפילו
ללמוד ענין אחר, כי אם בדבר שהצבור
עסוקין בו, ואין צריך לומר שלא יצא החוצה
אם לא יהיו עשרה מבלעדו, ועליו אני קורא
הפסוק 'ועזבי ה' יכלו כו', כמו שאמרו רז"ל
על כל דבר שבקדשה. כי אין קדשה בקדשת
התורה, דאורייתא וקודשא בריך הוא כולא
חד. וכל הפורש מן הצבור כו'. ושומע לי
ישפן בטח, ובקמיו ובקמינו תושע יהודה
וירושלים תשכון לבטח אמן כן יהי רצון:

פרק ד

רבי יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד
עולה זדון (מ"ד)

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

העוסק בתורה מטל עליו אחריות גדולה
להשיג על מעשיו

לכאורה צריך באור הלשון עולה זדון, וכי
עליה הוא זו, ורחי רינה הוא
רחמנא לצלן. גם תנה ליה למימר עולה מזיד,
דזדון הוא שם דבר ולא שם הפעלה. אמנם
מלת זדון הוא שם כולל למקור הרשע, כמו
'כי תעביר ממשלת זדון'. והכלל הוא,
דכשתלמיד ישיבה עושה דבר שאינו הגון או
שאינו מתנהג בנימוס דרך ארץ, אז הזדון,
מקור הרשעה, מרים ראשו ועליה יש לו, כי

בהיותו קרוב, לפי שבחדש אלול מתגלגל שלש עשרה מכילין דרחמי דארץ אנפין. והנה מלת 'ואני' גימטריא 'אלול', ו'תשרי' גימטריא 'תפלת'.

וזהו שאמר 'ואני תפלתי לך ה', דהינו כשאני מתעורר ושב בתשובה שלמה בחדש אלול ותשרי שהם חשבון 'ואני תפלתי' כאמור, אלו הן 'עת רצון', ואז 'אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך'. והנה מלת 'ישעך' גימטריא 'פשוטה', שבחדש אלול הזמן פשוטה לקבל השבים.

התשובה המעלה היא בהצטרפות התפלה

וע"כ דרך זה יש לרמוז פסוק (תהלים טו ח) 'שוייתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט', 'שוייתי' גימטריא 'זו תשובה', להודיע שהשב בתשובה צריך שכל ימיו תהיה תשובתו בין עיניו, כדי להוסיף יראה על יראתו וקדושה על קדושתו, וכל זה בהצטרפות תפלה כראוי עמה. 'נגדי תמיד' גימטריא 'התפלה' עם הכולל. להודיע שהתשובה המעלה היא בהצטרפות התפלה עמה, והתפלה צריך שתהיה בלב ופה שלמים בלי שום תערובת מחשבה אחרת. ועל זה אמר 'כי מימיני בל אמוט', 'בל' אותיות 'לב', 'בל אמוט' עם שני פללות שתי התבות גימטריא 'פי', דזהו עקר התפלה שיהיו פיו ולבו מוכנים כאחד לתפלה, וזהו עקר קבול תפלתו, ונרצה לו לכפר עליו:

הרע מהכל ימעטו, לא תאבה לו ולא תשמע אליו.

וזהו שאמר 'דום לה' והתחולל לו, דהינו שוב לה' וקוה לו בחדש אלול שקבל תשובתך, ואל 'שיאך יצר הרע שבכל שאר ימות השנה היה מצליח ברכו עמך, שכל מה שהיה אומר לך לעשות היית עושה, וכל המזמות שהיה אומר לך לעשות היית עושה. וזהו 'אל תתחר במצליח ברכו באיש עשה מזמות' הוא יצר הרע שהיה מצליח בך בשאר ימות השנה, השמר לך בל תגרה בך עכשו ויאמר לך שלא תוכל לשוב, אל תשת לב לגרוניו, כי דבריו מהכל ימעטו, רק חזק ואמץ, ואתה תשוב ושמעת בקול ה', והוא יהיה בכסלך ושמר ויגלך מלכד:

שערי תשובה

רבי יעקב אביצירא זי"ע

'ואני תפלתי וגו' עת רצון' - אלול ותשרי

אפשר לרמוז הפסוק הזה של 'ואני תפלתי' (תהלים סט יד) על אלול ותשרי, שבהם נפתחים שערי רחמים ושערי רצון, והתשובה מקבלת בהם מכל שאר ימות השנה, שעליהם נאמר (ישעיה נה ח) 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו

ספורי החסידות

ממעמדו והזתה לו בת בוגרת להשיאה, בא האיש בבקשה לפני הרבי שיעורר עליו רחמים ויקן לו עצה מה לעשות. שאל אותו הרבי פמה צריך הוא לנשוא בתו, והשיב שזקוק לאלף רבל. פסק לו הרבי: לך לשלום, והסחורה הראשונה שביצעו לך לקנות, אותה תקנה, וה' יצליח דרכך.

למען ייטב לך והארבת ימים (כב, ז) 'למען ייטב לך' - לעולם שפלו טוב, והארבת ימים' - ליום שפלו ארוך. (מידושו"ל ט:)

אל הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל בעל האוהב ישראל מאפסא זי"ע"א בא פעם אדם שהיה סוחר שנהפך עליו הגלגל וירד

ואני לא נתפונתי כלל לצחוק. אם פן אמר הסוחר, אתן לך רוח של פמה רבלי, ותחזר ותמכר לי את שלי.

אמר לו האיש, אם ברצונך לבטל את החוזה, עליך לשלם לי אסף רבלי... מה אתה סח ? - צעק הסוחר - בעד איזו פסת ניר שנתתי לך אתה דורש הון רב? והאשה אמרה לו: אפילו אם ידרוש חמשת אלפים רבלי, עליך "לפדות" את העולם הבא שלך.

הציע הסוחר לאיש מאה רבלי והאיש מסרב, דע לך - אמר לו - שאני איני בטלן כלל כמו שאתה וחברך חושבים. אף אני הייתי סוחר, אלא שינדתי מנכסי, והרב הקדוש מאפטא הוא שיעץ לי שהעסק הראשון שיזדמן לי אעשה, כי אני זקוק לאסף רבליים לצרכי נשואי בתי, לא אותר לך איפוא אפילו פרוטה אחת מהאסף רבלי. התחיל הסוחר לעמוד על המקח ולהציע לו מאתים, שלש מאות וכו', והוא באחת: אף פרוטה פחות מאסף לא אקבל. כשראה הסוחר שיהודי שלפניו הוא עקשן גדול, וכל הדבורים לא יועילו, הכרח לסלק לו את כל הסכום שדרש וקבל את החוזה בחזרה.

שמחה אשת הסוחר על כך שתזר אליו העולם הבא, ופנתה לאתו יהודי בבקשה, שהיא רוצה לראות את פני הצדיק מאפטא. הסכים האיש לכך, ונסעו אל הרבי, כשבאו לבית הרבי נכנסה אליו האשה ואמרה: רבי קדוש, אמנם שמחה אני שנתגלגלה זכות על ידי לאתו יהודי עני, אבל שאלה אחת אני רוצה לשאול מהרבי: האם העולם הבא של בעלי שנה באמת סכום של אסף רבליים?

השיב לה הרבי: את האמת אומר, במסחר הראשון, כשמכר בעלך את העולם הבא שלו בעד רבלי אחד, לא היה העולם הבא שלו שנה אפילו את אותו הרבלי, אבל במסחר השני כשקנה את העולם הבא בעד אסף רבליים על מנת להשיא בתו יהודי עני ולקיים

תמה האיש איזה מסחר יוכל לעשות בלי כסף, אבל האמין בדברי הרבי והלך לדרכו. הגיע למלון אחד, וראה שסוחרים של אבנים טובות נדמנו שם. נגש אל השלחן שהיו מסבים עליו, והתחיל להתבונן ביהלומים שהיו מסדרים על השלחן. שאל אותו אחד הסוחרים: מה לך כי תסתכל כאן? אולי תרצה לקנות אחד מן היהלומים? הן השיב האיש. שאלו הסוחר וכמה כסף באמתתך?, רבלי אחד יש לי... השיב, צחק פרץ מפי הסוחרים למשמע תשובתו, והסוחר בעל היהלומים אמר לאיש: יש לי סחורה עבודה למכור לך ברבלי אחד. מוכן אני למכור לך את העולם הבא שלי... הסכים האיש, אבל בתנאי שיאשר לו את המכירה בכתב, כתוב וחתום בדת וכדין. הסכים הסוחר לכך, ולקול צחוקם של המסבים כתב וחתם את דברי המכירה, קבל את הרבלי ונתן את החוזה לאיש. הלה קבל את החוזה, ומיד הלך והוציא גמרא מלוקטו, ישב בפנת המלון והחל ללמד.

הסוחרים ישבו וצחקו על אותו חסיד בטלן שהוציא את המטבע האחרונה שלו על דבר שלא בא לעולם, ובינתיים ננסה לשם אשת אותו סוחר ושאלה לפשר הצחוק, ואז סחו את כל המאדע. כשמעה זאת, הזדעזעה ופנתה לבעלה: כך עשיתי? ואולי היה לך איזה חלק שהוא לעולם הבא, וגם את אותו חלק קטן מכרתי? ונשארת ערום ועריה כגוי? אין רצוני לדור עם גוי גמור שפנה! בא עמי אל הרב ותן לי גט פטורין! הסוחר החל לגמגם שלא מכר אלא לשם צחוק. והיא באחת: עם גוי שאין לו חלק לעולם הבא אין היא רוצה לחיות!

שלח הסוחר את אחד המשרתים שבמלון שיחפש את אותו יהודי, ויביא אותו לפניו, כשהגיע אליו אמר לו הסוחר: הלא תבין שלא היה בינינו אלא צחוק, הא לך את הרבלי שלך ותחזר לי את החוזה. סרב האיש להחזיר לו ואמר לו: עסק הוא עסק,

כְּאֶשֶׁר ספרו עבדָא זו לפני הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א, אָמרו, שהרה"ק מבארדיטשוב כתב בהתעודה את השם שד"י ושם זה מסגל לכל שבועים לשון. ובזה יש לבאר מה דכתב "וכתבת על האבנים וגו' באר היטב" ופרש רש"י "בשבועים לשון", ולכאורה קשה להבין איך יכלו לכתב על י"ב אבנים את כל התורה בשבועים לשון? אלא שמושה רבנו ע"ה כתב עליהם את השם שד"י ושם זה מסגל לכל השבועים לשון, ועל ידי זה היו קוראים בהם את התורה בשבועים לשון, וזהו שמרמזו בהמשך הפסוקים שם "וישדת אתם בשי"ד" אותיות שם הנ"ל. עד כאן דבריו.

(במשנת רש"י בשם בארות המים)

"ארוי מפה רעהו בסתר". רש"י: על לשון הרע הוא אומר. (כו, כד)

מי שהיה עבור הרה"ק ה'בבא סאלי זיע"א בהיותו ילד רב, הדגמא של גדול בתורה ובצדקות, הוא סבו הרה"ק ה**אביר יעקב** זיע"א אשר נפטר בשנת תר"מ כעשר שנים לפני שנולד רבי ישראל. אך דמותו ואישיותו של רבי יעקב אף פעם לא נשכחו מבית המשפחה שבתאפילת. בכל הזדמנות הזכר הסבא הגדול, דברו על צדקותו, על המופתים הרבים שעשה, על מדותיו והנהגותיו, וכל בני המשפחה שאפו תמיד להדבק בדרכיו ולהגיע לדרגתו בלמוד ובצדקות, גם ישראל הקטן הרבה לשמע על הסבא, והתענג מאד איך הגיע לאותן מדרגות ושגבות, שכל בני העירה נחרדים כְּאֶשֶׁר אף מוכירים הם את שמו, ומכנים אותו רק בשם "סידנא אלחפם".

הוא הלך אל אחיו הרה"ק רבי דוד הנקנא **"עטרת ראשנו"** זיע"א הי"ד, ואל דודו הרה"ק רבי יצחק זיע"א, התבונן בהנהגותיהם, תוך שהוא שואל בעצתם איך לעלות ולגדל בתורה ויראת שמים. והוא למד אצלם הגדרות

וכְּאֶשֶׁר יפגשו בכם אנשי צבא תאמר להם כי יש לך תעודת מסע, אלא שאינו מסכים להראותו רק לפני שר הצבא ולא לזולתו.

ואכן בנסיעתם בדרךכם, פגשום הקוזקים ודרשו להראות להם תעודת מסע, יד ר' פנחס מהעגלה ובקש מהם שיוליכו אותו לשר הצבא שרק לו יראה את תעודת המסע. ונעתרו לבקשתו, ושמו שומרים על העגלה שישיב בה הרב והעגלון, ולוו את ר' פנחס לשר הצבא. כְּאֶשֶׁר הראה את תעודת המסע לשר הצבא, הביט בה היטב, ואחר כך הביט בר' פנחס בהשתוממות נוראה, ושאל את ר' פנחס, מי כתב לך את התעודה הזאת. ויחרד ר' פנחס חרדה גדולה עד למאד, ואמר לו שר הצבא: אל תירא ואל תחת, דע כי אנכי יודע שכונה שפות, ובכל עת שהנני מביט בתעודה זו אני קורא בה כתב ולשון אחר, וכבר ראיתי וקראתי בה את התעודה בשמנה השפות הידועות לי, ורואה אני שתעודה זו כתב בר אלהיו, מלאך מקורום, לזאת הנני חפץ לדעת מי כתבה, והגד לי האמת ואין אתה צריך לפחד מאומה.

וספר לו ר' פנחס את האמת, כי התעודה הלזו כתבה הרה"ק מבארדיטשוב לטובת הרב היושב בעגלה הצריך להשיא את בנו. ובו במקום צוה שר הצבא לרתם את מרכבתו ונסע עם ר' פנחס אל מקום העגלה אשר ישב בה הרב, ושאל לשלום הרב ואמר לו: את התעודה איני מחזיר לך, כי כְּאֶשֶׁר אני הולך למערכות מלחמה עם הצרפתים אקח עמי תעודה זו שתהיה לי לשמירה ולמנוח ביום קרב. והושיט להרב ארנק מלא שקלי זהב באמרו אליו, הא לך סכום שסיפיק לך לנשואי בנותיך ולצרכי פרנסה ואל תסע כעת בסכנת דרכים, ושב בביתך בכבוד ובהרחבה, וצוה את הקוזקים שילוו את הרב ואת ר' פנחס אל עירו ואל בני ביתו ולשמרם בדרך מכל פגע רע, ובקש מאת הגבאי ר' פנחס שיפירנו לטובה לפני הרה"ק מבארדיטשוב.

הממנה לתאו של הרב, וראה את הרב עטור בטלית ותפילין, אך טבעי היה הדבר שהיה מתקצף ושופך חרונו על הרבי. אולם בארץ פלא רתת וחלחלה מלאו עצמותיו של הרשע והוא סר חיש לאחוריו ועזב את התא פאלו נס על נפשו.

לאחר מכן שאל שמשו של הרבי לפשר התנהגותו הפלאית של השר, השיב לו הרבי כי זה פסוק מפרש, 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליו ויראו ממו', ועל זה אמר ר' אליעזר 'אלו תפלין שבראש'. אם כן הוסיף להתפלא המשמש, ומדוע אין גוי ירא בראתו אותי מעטר בתפלין? השיבו הרבי, אצלי התפלין הם 'בראש'. כפי שנכתב בגמרא 'אלו תפלין שבראש'. מה שאין כן אצלך התפלין הן 'על' הראש,

(מי מעינות)

הגר אשר בקרבך יעלה עליו מעלה מעלה (כה, מג)
חסידי אחד שבגנו הגיע לבר מצוה, נכנס ביחד עם בנו הבר מצוה אל הקדש פנימה, אצל הרה"ק המגיד ממועזיטש זיע"א. בתוך הדברים אמר לו הרב המגיד: "הגר אשר בקרבך יעלה עליו מעלה מעלה".

כאשר יצאו מן הקדש, הביע בפני דידין את תמיהתו, שהמגיד הפטיר ואמר לו פסוק זה, ומה התפנו בזה? אחד מתלמידי המגיד הק' הסביר פונתו, כי היצר הרע בא אל האדם מיד בהולדו, אבל היצר הטוב מגיע אליו רק במולדת לו י"ג שנים. הרי שהיצר הרע אצלו הוא כבר בבחינת תושב, לעמת היצר הטוב שבא רק עתה, וכגר נחשב. וזאת היתה כונת ברכתו של המגיד הק', שהגר שבקרבך, הינו היצר הטוב, יעלה מעלה מעלה ויתגבר על היצה"ר.

(ציצים ופריחים)

ברורות ודרך ישרה וסלולה איו להגיע ל"בית אל". העקר הראשון אותו למד, הוא את הצרך וההכרח להגות בתורה יומם ולילה בלי הפוגות, הוא ראה את אחיו כל הזמן רק לומד תורה, מחצות ליל ועד חצות הלילה שלאחריו, במשך ימים ארבים ללא הפסק והבין שכך הוא דרכה של תורה. יסוד שני שקלט הוא ההסתפקות במועט, התעניות והסגופים. הוא ראה איו שגדולי המשפחה מסתפקים במעט מזעיר, אף ורק כדי להחזיק את גופם, ומתאזרים מכל מותרות במשך כל השבוע. הוא גם קלט את השיחות והדבורים, על הצומות הארבים שעברו, וישוערכים שאר בני המשפחה והסיק שפאמר המשנה "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחי צער תחיה", הם לא המלצה גרידה, אלא הם דרך חיים אחת ויחידה, למי שרוצה להתקדש בקדשת התורה ולהתבשם מאורה.

הוא גם קבל עוד עקר של שמירת הפה והדבור, קדשת השפה הישראלית וכח הדבור, אותו יש לנצל אף ורק ללמוד ולא חלילה לדברים בטלים או יותר גרוע מזה כלשון הרע וכדומה. מעולם לא שמע דבורים אסורים או שיחות בטלות מרבני המשפחה, ובקשרים שלהם עם בני העירה, תמיד הרבו להטיף מוסר ולברך את העדה. כך בשקט ובצנעה החל לסגל לעצמו את המדות והתכונות הטובות שמצא אצל רבותיו וקרוביו, ועלה ונתעלה בסלם הרוחני.

(מאור ישראל)

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליו ויראו ממו (כה, י)
מספר על הרה"ק בעל התניא זיע"א, שכאשר היה חבוש בבית האסורים, קבל בכל יום טלית ותפילין. ולא בנקל עלה הדבר, כי אם על ידי שחד ושלמונים שאפשו את עצמת עיני השומר. ומספר שפעם נגש השר

הרה"ק 'השָׁרְף' רבי אוּרֵי מִסְטְרֵעֲלִיסק זי"ע

יומא דהילולא - כ"ג אלול

העלמינו בסטרעליסק, ועל מצבתו הק' נחרתו המלים הבאות: כ"ג בח'דש אלול תקפ"ו לפ"ק. פ"ג הרב הגדול מאור יש"אל, איש חי רב פעלים מקבציאל, בוציא קדישא, חסידא ופרישא, פטיש חתוק, עמוד הימיני קדוש עליו, צדיק האמתי ורבים השיב מעון, איש אלקים קדוש הוא, מו"ה אוּרֵי במו"ה פנחס. תנצב"ה.

מדברי תורתו של השָׁרְף נצא לאור הספר "אמרי קדושי", שהוציא לאור תלמידו המובהק הרה"ק רבי בנ'מין זאב ששנבלום זצ"ל מלבו.

לאחר שנסתלק, נתנשב בנו הרה"ק רבי שלמה על פס האדמו"רות, אצל לא האר"ף ימים לאחר אביו, באמרו: "פיצד אפ"ש לחיות בלי אבא שפנה"ל ובהגיע יום כ"ב טבת תקפ"ז, רק ארבעה חדשים לאחר הסתלקות אביו סתלק אף הוא לגניו מרומים.

מתלמידיו: מבין חסידיו שהסתופפו בצלו, היו רבים שלאחר שנים הנהיגו בעצמם עדות קדושות ושידור. ביניהם הרה"ק השור שלום מבעלזא, הרה"ק רבי דב בעריש מאולסק, הרה"ק רבי משה מסאמבור, הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב, הרה"ק רבי יצחק אייזיק מייזיטשוב, רבי גרשון אשפנזי אב"ד קולומי'א, רבי זיסקינד מסטרי, ועוד רבים. ואולם, לממלא מקומו בהנהגת העדה העויד השָׁרְף את תלמידו הרה"ק רבי יהודה צבי מסטריטין זי"ע, וכבר קודם הסתלקותו סמוך שתי ידיו עליו להיות אדמו"ר.

באראלי קדש הלולו

הגיד הרה"ק השור שלום מבעלזא זי"ע על גדלתו של רבו השָׁרְף מסטרעליסק: "מימות אחיה השליני, לא היה אדם שיכיר בנשמות יש"אל כמוהו. הכרתי פמה בעלי רוח הקדש, אף רוח הקדש לאמנו ראיתי רק בסטרעליסק".

והרה"ק רבי יש"אל מרוז'ין זי"ע הגיד ואמר על גדלתו של השָׁרְף מסטרעליסק: "הרב הקדוש רבי אוּרֵי מסטרעליסק הוא יד ימינו של משיח". ועד דור אחרון אמרו עליו: "באמת היה כמלאך אלקים פאחד השרפים, וממש לא היה בן אדם רק שרף, כי תמיד היה בוער באש לשמו: תברך ויתעלה, והאמת היה לו כמגו וצנה".

"שָׁרְף" על שום מה?

סמוך לסטרעליסק גר חסיד בשם ר' אייזיק שהיה נוסע אל רבו החוזה מלובלין זי"ע. אצל תמיד קודם נסיעתו למים נוראים ללובלין היה מנהגו להיות אצל השָׁרְף בר"ה אלול. פעם אחת

בשנת תקי"ז זרח אור שמשו של הרה"ק רבי אוּרֵי, "השָׁרְף", בכפר קטן ליד העיר אנוב (שליד העיר לבוב), בה נולד לאביו רבי פנחס ולאמו הצדקנית. ביום הגרית שלו לא היה בכפר הקטן אפילו מנן של יהודים, אבל לפתע הגיעה עגלה ועליה מנן של יהודים. ומי הם הינו? ספר לימים השָׁרְף בעצמו: הסנדק שלי היה אברהם אבינו, הרב היה משה רבנו, והאיש הידוע גנו היה דוד המלך ע"ה, הבדוים ובעצמם.

שנים מספר התעלה הילד והתקדש בתוך ד' אמותיו בביתו. אבל כאשר הגיעה שעתו להתחיל ללמוד תורה, עזבו הוריו את הכפר, כי שם לא נמצא מלמד לילד, ועברו לגור בעיר אנוב, שם קנה הילד את משנת תלמודו אצל מלמד בכפר סמוך לאנוב.

כשהגיע לכפרו, נשא לאשה את הרבנית מרת פריידא ע"ה, ממנה נולד לו בנו החיד הרה"ק רבי שלמה זצ"ל, ובתו אשת חתנו רבי יצחק זצ"ל. כשנסתלקה זוג הרבנית, נשא בזו"ש את הרבנית בלימה ע"ה, בתו של הרה"ק רבי יעקב קאפיל "חסיד" מקולומי'א זי"ע. מבני היכל קדישא של הבעש"ט זי"ע, אביו של הרה"ק רבי מנחם מנדל זי"ע מקאסוב, בעל "אהבת שלום", מייסד השושלת לבית וויז'ניץ המעטיר.

לאחר נשיאיו לא היה רבי אוּרֵי סמוך על שלחן חותנו, אלא מיד עבר לגור בלבוב (לעמבערג), שם ישב שעות מרבות על התורה ועל העבודה, כשכל עניני עולם הזה אינם מעניניו, וזוגתו הרבנית היא זו שמביאה פונקס לבית.

באותן שנים, בהן הרבה השָׁרְף מסטרעליסק להתעלות בדרכי התורה מתוך קדושה וטהרה, חפש גם את דרך החסידות. הוא הרבה לנסע אל צדיקי הדור, שכן חפץ היה למצא לעצמו רבי. בין הצדיקים שאליהם נסע היו: הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'נסק, ואחיו הרה"ק הרבי ר' זושא מאינפול, הרה"ק רבי יעקב יוסף מאוסטרואה - רבי ייב", הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, הרה"ק רבי פנחס מקוריץ, והרה"ק רבי מרדכי מנישכי. ואולם, לאחר פגלות הלה הגיע אל הרה"ק רבי שלמה משרלין זי"ע-הי"ה, אותו קבל עליו כרבו מובהק, ובמחיצתו נשאר לחסות עד להסתלקותו של רבו.

לאחר הסתלקות רבו הק', נסע השָׁרְף לכפר זמן לנישכיו, אבל לאחר מכן, בברכתו של הרבי מנישכיו חזר ללבוב (היא לעמבערג). שם החל להנהיג את העדה, ואנשים רבים החלו לנסע ללבוב להסתופף במחצתו של השָׁרְף. מלבוב עבר השָׁרְף להתגורר בעיר סטרעליסק, ועל שמה נקרא עד ליום הסתלקותו, ועד עצם היום הזה בשם "השָׁרְף מסטרעליסק".

שלישים וארבע שנים ישב השָׁרְף מסטרעליסק על פס האדמו"רות, עד שנסתלק למתבתא דרזקיעא ביום שני לסדר נצבים, כ"ג לח'דש אלול תקפ"ו. קברו הקדוש נקרא בבית

- יומא דהילולא -

הרה"ק 'הש"ר' רבי אורי מסטרעליסק זי"ע

יומא דהילולא - כ"ג אלול

שְׁהַרִי הַעֲקָר הַיְהִי אֲצֵלֶם הַעֲבוּדָה שְׁבֻלָב. פֻּעַם שְׂאֵל צַדִּיק אֶחָד אֶת הַשְּׁרָף; לָמָּה זֶה אֵין בְּכֹל הַחֲסִידִים שְׁלֵכֶם אִף לֹא עֲשִׂיר אֶחָד? וְהַשְּׁרָף הִשִּׁיבוּ: "הַחֲסִידִים שְׁלֵי אֵינֶם חֲפָצִים בְּעֲשִׂירוֹת".

וְלֹאֵת כִּי כֵן הוּא, קָרָא הַשְּׁרָף לְאֶחָד מִחֲסִידָיו וְאָמַר לוֹ: "הִנֵּה, עֲתָה יוֹשֵׁב אֲנִי עִם הַצַּדִּיק הַזֶּה, וְהוּא עֵת רְצוֹן בָּהּ תוּכֵל לִפְעֵל אֲצֵלְנֵנוּ כָּל מַה שְׁתַּבְּקֶשׁ". עָנָה הַחֲסִיד: "רְצוֹנִי הֵיחִיד הוּא, כִּי אֲזַנָּה לוֹמֵר בְּכֹל יוֹם 'בְּרוּךְ שְׂאֵמֵר וְהִיָּה הַעוֹלָם' כְּמוֹ שְׂרַבְנֵי אוֹמֵר".

דִּין בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה...

בְּשֵׁנַת תַּקפ"ו, לְאַחַר חַג הַשְּׁבוּעוֹת, פָּאָשֵׁר חֲזוֹר אֶחָד מִמְשׁוֹלְחֵי שֶׁל הַשְּׁרָף מִמְסָעוֹ (כִּדִּי לְאֶסּוֹף דְּמִי מַעֲמָדוֹת מִן הַחֲסִידִים), סִפֵּר לְרַבּוֹ, כִּי הַחֲסִיד ר' גֵּרְשׁוֹן מִחֲאֲטִיָּו הִתְנַצַּל בְּפָנָיו עַל שֶׁלֹּא יוֹכֵל לְבוֹא בְּשֵׁנָה זֹאת לְסִטְרַעְלִיסק לְחַג הַשְּׁבוּעוֹת, כְּדַרְכּוֹ, וְהוּא יָבֹא אִי"ה לְרֹאשׁ הַשְּׁנָה שֶׁל הַתְּקַדָּשׁ שְׁנַת תַּקפ"ז. וְעָנָה הַשְּׁרָף וְאָמַר: שׁוֹטֵף שְׁכַמּוֹתָיו. אִם יָבֹא לְרֹאשׁ הַשְּׁנָה, מִי יַעֲנֶה לוֹ...?

יּוֹמִים קוֹדֶם הַסְּתַלְקוֹתָיו, בִּש"ק כ"א אֲלוֹל, כְּשֶׁכָּבַד נְחֵלָה מְאֹד, רָמַז הַשְּׁרָף בְּלִשׁוֹן נִרְאָה עַל הַסְּתַלְקוֹתָיו בְּאוֹמְרוֹ: "בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה יֵשׁ בִּי"ד הַגְּדוֹל שֶׁל שְׁבַעִים וְאֶחָד דְּיָנִים, וְגַם בִּי"ד שֶׁל עֲשָׂרִים יִשְׁלֹשָׁה דְּיָנִים. בְּשֵׁנָה זֹאת הִתְפַּנֵּה מִקּוֹם בְּבֵית דִּין שֶׁל כ"ג, כִּינֵן שֵׁהָרָה"ק ר' בִּי מִיְכָלִי מְזוֹלֵטְשׁוֹב הִתְעַלָּה לְהִיָּוֵת מִבֵּית הַדִּין הַגְּדוֹל, וְנִשְׁאַר מִקּוֹם פְּנֵי בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה. וְלָכֵן מְכַרַח הַדְּבָר שֶׁאֶחָד מִצַּדִּיקֵי הַדּוֹר יִסְתַּלֵּק מִן הַעוֹלָם...

רָאָה ר' אֵיזִיק אֶת הַשְּׁרָף כְּשֶׁהוּא מְסֻבָּב בְּבֵית מִדְּרָשׁוֹ וּמַבִּיט עַל פְּנֵי הַחֲסִידִים. לְפָתַח בְּנִדְמָה לוֹ כִּי הוּא רוֹאָה אֶת צוּרְתוֹ וְדַמּוֹתוֹ שֶׁל הַשְּׁרָף מִמְשֵׁ אַחֲרוֹ וְקוֹדֶם בְּהִלִּיכְתּוֹ וּבְחֻזְרָתוֹ.

מִרְבִּי פְּחָדוֹ יָרָא הִיָּה לְדַבֵּר עַל קָף, אֲבָל כְּאֶשֶׁר קָבֵל מִרַבּוֹ 'הַחוּזָה' אֶת בְּרִכַּת הַפְּרָדָה לְאַחַר יָמֵים נוֹרָאִים, אָמַר לוֹ רַבּוֹ: "תִּפְרָס בְּשִׁלּוֹם הַרְבֵּי שְׁגַר בְּסִטְרַעְלִיסק, וְתֹאמַר לוֹ כִּי אֲנִי יוֹדַע כִּי שְׁנֵי פְּנִים לוֹ..."

ר' אֵיזִיק נִבְהַל בְּיוֹתֵר, וְאָמַר לְרַבּוֹ; בְּאֲמַת רְצִיתִי לְסַפֵּר זֹאת לְרַבִּי. כְּשֶׁהִגִּיעַ לְסִטְרַעְלִיסק אָמַר אֶת הַדְּבָרִים לְהַשְּׁרָף, וְאָז אָמַר לוֹ הַשְּׁרָף: "לֹא כֵן הוּא הַדְּבָר, אֲלֹא אֲרַבֵּעָה פְּנִים יֵשׁ לִי, כַּמ"ש וְאֲרַבֵּעָה פְּנִים לְאַחַת. מִשׁוּם כֵּן, כּוֹתֵב תַּלְמִידוֹ רַבִּי בְּגִימִין זָאֵב שְׁעֵנְבֻלוֹם זצ"ל בְּסִפֵּר 'אִמְרֵי קְדוֹשׁ', נִקְרָא הַרְבֵּי בְּשֵׁם הַשְּׁרָף".

וְאֵלּוֹ הַרְה"ק ר' בִּי הִנֵּה מִקְאֻלּוֹשִׁיץ זי"ע (נִינֹו שֶׁל מֶרֶן הַדְּבָרִי חַיִּים זצ"ל מִצְאָנֹו), אָמַר: קְדוּשָׁתוֹ שֶׁל הַשְּׁרָף הִיָּתָה כָּל קָף גְּדוֹלָה, עַד שֶׁהִמָּאָקֵל וְהִמְשָׁקָה שְׁבָקְרָבוֹ הִיָּו שְׁרָפִים מִמֶּשֶׁ, וְלָכֵן נִקְרָא בְּשֵׁם הַשְּׁרָף".

יְאִי עֲנִיּוֹתָא לִישְׂרָאֵל

הַעֲנֵנָה וְהַשְׁפִּילוֹת הִיָּתָה גַּר לְרַגְלָיו שֶׁל הַשְּׁרָף, וְלָכֵן חֲנָן אֶת קְהַל חֲסִידָיו. פֻּעַם בְּסֻעָדָה שְׁלִישִׁית, מִמְקוֹם לוֹמֵר דְּבָרֵי תוֹרָה אָמַר רַבּוֹ: "הַעֲקָר הוּא לְקִנּוּת אֶת מִדַּת הַעֲנָנָה. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֵמָה הַפְּלֶךְ 'פְּנִינֵי אֲנִי', צִירוֹ הַאֲרֵם לְפָנוֹת מַעֲצָמוֹ אֶת הַ'אֲנִי', אֶת הַיֵּשׁ". וְכִינֵן שֶׁהַעֲקָר הִיָּתָה אֲצֵלוֹ עֲנָנָה. בְּשֶׁל קָף גַּם סָלַד מִפֶּל עֲנִינֵי מַמּוֹן, כִּי אֵלּוֹ מְכִנִּיסִים בְּאָדָם אֶת מִדַּת הַגְּאֻנָה. וְאָכֵן, בְּכֹל חֲסִידֵי סִטְרַעְלִיסק לֹא נִמְצָא אִף אִישׁ אֶחָד עֲשִׂיר,

להעלות נר תמיד - לזכר נשמת

כ"ג אלול

רבי יוסף משה ב"ר אלקנה מזלוז'ץ (ב' ברית אברהם)
רבי ישראל מפיקוב ב"ר לוי יצחק מברדיטשוב
רבי אורי ב"ר פנחס (השרף מסטרליסק)
רבי משה בצלאל ב"ר אברהם מרדכי אתלר מגור

כ"ד אלול

רבי אברהם יוסף ב"ר אריה יהודה לייבוש איגרא האדמו"ר מזשילין
רבי ישראל מאיר ב"ר אריה זאב הכהן מראדין (ב' החפץ חיים)

י"ח אלול

רבי יהודה לוויא ב"ר בצלאל
(המהר"ל מפראג)
רבי עבדאללה ב"ר אברהם סומך
(ב' זבחי צדק, חזון למועד)

כ"א אלול

רבי יהונתן ב"ר נתן נטע אייבישיץ
(ב' יערות דבש, אורים ותומים)

אוצר גאוני הדורות – פרשת מי תבא

שהן המצוות שעשה בזה העולם, ושמת בטנא בגימטריא בכלי, שנקבצם כלם בקבוץ אחד שמסדרם קדם צאתו מן העולם, כמו שאמרו ו"ל (מדרש משלי י) על פסוק (משלי י, א) לא ירעיב ה' נפש צדיק, שמזכירים אותו כל מה שלמד וכל מצוה שעשה, ובאת אל הנהן, שהוא מיכאל שמקריב נפשות הצדיקים על מזבח צליון, זהו ולקח הנהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה'. וענית ואמרת ארמי אבד אבי, שהוא היצר אבד אבי שהוא אדם הראשון ועל ידו נקנסה מיתה על כל הבריית, וירד מצרמה, למקום המצרים והמדיחים שהוא זה העולם.

עוד אבד אבי, הוא על הגוף, וירד מצרמה שהוא זה העולם, ויגר שם במתי מעט בתחלה בזמן פתותו לא היה לו כל כף מצוות, ויהי שם לגוי גדול, גדול בתורה גדול במצוות, עצום ורב וירעו אתנו המצרים והמסטינים, כי כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו, והאיברים החמורים ויתנו עלינו עבודה קשה בתאוות הגופניות הגשמיות. ונצטק אל ה', היינו צועקים אל ה' שייסיענו להתגבר עליו, וישמע ה' את קלנו וגו' ויציאנו ה' ממצרים, מבין אותם המצרים שהן ארבעה יסודות שהיו מצרים אותי כמו שייסד הפיט (סדר העבודה ליום הכפורים), ילידי ביתו ארבעה, איש לעברו תעה, לא ידעו שבעה. איש באחיו גלחמו, לא רבים יחכמו, חלק לבם עתה יאשמו. על דעת אחת לא ימשכו, ובעצה אחת לא יתמכו, על ארבעת רבעיהם בלקתם ילכו. זה לחתות אש מיקוד יאבה. וזה לחשף מים מגבא חלפו עם אגיות אבה. זה ישאף ויח כתינים וזה חופר גומץ לקינים, ויפנו אלי ערף ולא פנים. וינגד אלו הארבעה אמר ויוצאנו ה' ממצרים ביד חזקה ויברע נטויה ובאתות ובמפתים. ובמורא גדול זה גלוי

וענית ואמרת לפני ד' אלהיך ארמי אבד אבי וירד מצרמה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב: (כו, ה)

שפתי כהן

רבי מרדכי הכהן זצ"ל - מגורי האר"י
הפרשה רומזת על פטירת האדם ונצחון האדם על יצרו

וענית. אמר ביהר (א, קסו, א) שפרושו הוא עדות כמו לא תענה ברעך (שמות כ, יג), שקר ענה וגו' (דברים יט, יח).
והענין הוא לפי שאמר כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו, אם פן בהכרח נתנה מאחר שיש שבועה, לזה אמר השבועה היתה לאבותינו, ומאחר שנתנה ליצקב ירד למצרים וגר שם ויהי שם לגוי גדול עצום ורב, ועשה יאוש מהארץ כי הרעו לנו המצרים, ואלו היה לנו ארץ היה לנו לחור לארצנו, אלא שצעקנו אל ה' ושמע קולנו וראה ענינו והוציאנו משם והביאנו אל המקום הזה, ויתן לנו עתה מתדש לא מחמת השבועה, ועתה הנה הבאתי את פרי האדמה אשר נתן לי לא לאבותי אלא לי, כי בכל שנה ונה היא נתונה לי מתדש, מאחר שאין שום הכרח בנתינה ואין שבועה, הוא יכול לטלה ממני, או למנעה שלא תוציא פרות, ואם אינה מוציאה פרות כאלו לא נתן שום דבר, כי לזה היתה תכלית נתינתה לאכל מפרניה ולשבע מטובה, אם פן הואיל והוציאה פרות והבאתי אותם בזה אני מאמין שכל שנה הוא נתונה לי מתדש.

ועל דרך המדרש הנעלם דורש פרשה זו על פטירתו של אדם, ואמר והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה, ששם היא הנחלה ושם היא המנוחה, ולקחתה מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך,

פשיעה גמורה ודאי לא עברתי ממצותיך, ועוד זאת יתרה דהגם דשקחה הוי שוגג ואנס למאן דאמר אני נודרזתי ביותר ולא שכחתי. ו**אֲשֶׁר** אָמַר עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִנִי. אֶפְשֶׁר דְּהִשְׁטַעַם מִשׁוּם דְּמִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ נִרְאֶה מְעִין דְּגִמַּת מַעֲשִׂים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם אִמְנָם רֵאשֶׁם בְּשָׂמִים לְהַאֲרִי אֹרִים גְּדוּלִים בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים הַפְּלֵא וְפְלֵא וּמִי בִּין סוּד ה' וּמִי גָבֵר יוֹכֵל לִזְמַר דְּבַעֲשׂוֹת מִצְוָה יָדַע לְכוּן עֲמֻקָּה וְרוּמָא וְסוּדוּתֵיהָ לֹא נָפַל דְּבָר וְאִף גַּם זֹאת בְּדִקְדוּקֵיהָ וְסִדְרָהּ, לְכֹן לֹא אָמַר עֲשִׂיתִי כֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִנִי דְמֵאן גָּבֵר בְּכֹלֵא מְצִי לְמִימַר כִּי עָשָׂה מִצְוָה כְּתֻקְנָה בְּכֹל מְכַל, וּבְגִדְרָה הָאֲחֻבָּה וְיִרְאֶה וְשִׁמְתָה דְּכַעֲזִי לְמַעַבְדֵּי, לְזֶה אָמַר עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִנִי מְעִין דְּגִמָּא לְמִצְוֹתֶיךָ, הָא וְדַאי עֲבִידְנָא תְּבַנִּית נֶאֱפֵן הַמְצוּהָ.

השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כנאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: (כו, טו)

רבנו בחיי

רבי בחיי בן אשר בן חלאווה זיע"א

נתינת התרומה כנגד שערי החכמה
לזכות ליחוד השם

השקיפה ממעון קדשך. עשינו מה שגזרתי עלינו עשה אתה מה שהבטחתנו. וברך את עמך, בכנים ובנות. ואת האדמה אשר נתת לנו, בגשמי רצון ברכה ונדיחה. כנאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש, שתתן טעם בפרות. ובמקום אחר דרשו השקיפה ממעון קדשך, עשינו מה שמשל עלינו לעשות עשה אתה מה שמשל עליך. ומה שהזכיר מעון קדשך ולא אמר מכון כמו שאמר שלמה בתפלתו (מלכים א, ח, טו) ואתה תשמע השמים מכון שבתך, מפני שהתורה ששמת בהשלים

שכינה, כמו שאמרו תז"ל (במדבר רבה יד, כא) כי לא יראני האדם וחי, אבל בשעת מיתתו הוא רואה, ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת היא ארץ החיים, ועתה הנה הבאתי וגו' והשתחוית וגו', ושמחת בכל הטוב, שמראים להם שכרם מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. ולביתך זה הגוף שנגאמר (ישעיה נח, יא) ועצמתך תחליץ, והלוי זה יצר הטוב, והגר זה יצר הרע, שעל ידו זכה כמה שזכה, והו אשר בקרבך ממש.

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל

האדם יראה לעשות כפי שרואה כל עניני המצוה בשלמות

לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי וכו' שמעתי בקול ה' אלהי עשיתי ככל אשר צויתני. יש להבין דבסוף תנה ליה למימר לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. ותו אמרו עשיתי ככל אשר צויתני, הנה ליה למימר עשיתי כל אשר צויתני, ומהו ככל בכף הדמיון.

ואפשר לומר דבר פשוט, דבשלמא ברישא דקרא דמאמר לא עברתי ממצותיך, הינו שלא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן החדש על הששן, כמו שפירש"י יכול לומר ולא שכחתי דהוי מילתא דמצי אמר וטעין בריא. ומה גם למה שמירש"י ולא שכחתי מלברךך על הפרשת המעשרות הוא דבר ודאי אצלו. אף בסיפיה דקרא דקאי אלא בערתי ממנו בטמא ליכא למימר ולא שכחתי דאינו בריא שבהעלם נטמא והוא לא ידע.

וידרך דרש אפשר, דאיכא מאן דאמר דשקחה הוי אנס כמו שנגאח ממהרש"ך (ב, ח), ולדעת מהר"ם מינץ שקחה הוי שוגג, והינו רבותיה דאמר לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי, כלומר לא מיבעיא לעבר בשאט נפש דהוי

חס ושלום, זהו ככל מצותך אשר צויתני אלא שסדר הכל במחשבתו יחד את הכל יחד שלם. לא עברתי שלא קצצתי בנטיעות, ולא שכחתי מלברך השם והמלכות כי הוא היחוד השלם. ומתודה עוד ואומר לא אכלתי באני ממנו שלא הפרישו לשום פת מכחות המלאכים שהם עשר מדרגות שהם הקרובים אליו, ולא לשום פת מכחות הגלגלים, ולא בערתי ממנו בטמא אין צריך לומר שלא הפריש ממנו לשום פת מכחות הטמא הרוחניים השוכנים למטה באויר שביני הגלגלים והיסודות, ולא נתתי ממנו למת אין צריך לומר שלא הפריש לשום אחד מארבעה יסודות שהם גופים מתים ולא רוחניים, אך שמעתי בקול ה' השם המיוחד לבדו שהוא עליון על כלן, ועשיתי ככל אשר צויתני.

אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן: (כו, יב)

כלי יקר

רבי שלמה אפרים לונטשיץ זצ"ל

הברכה היא רק מאת ד' והקללה הנה מהסתרת הבורא לנבראיו

אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרֵךְ אֶת הָעָם וְגו'. ובקללות לא נאמר אלה יעמדו לקלל, לפי שהטובות באות מאת ה' בפעל אבל הקללות אינן באים כי אם מעצמם על ידי הסתרת פניו ית' כי מפי עליון לא תצא הרעות (איכה ג, לח). לך נאמר ואלה יעמדו על הקללה ולא לקלל כי אם ליצד ביאת הקללות, והדבר בספק אם יבואו או לא כי מאחר שאינן באים כי אם בהסתרת פנים, אם בן עדין הדבר תלוי בהוראת המערכה.

ומה שנאמר כל הארורים בפרוש ונשארו הברכות בדייק ולא להפך, לפי שעקר

הוא בהפרשת תרומותיו ומעשרותיו, והשמחה הוא במעונו כלומר באותו רקיע ששמו מעון, על בן הזכיר מעון קדשך. ומה שהזכיר לשון השקיפה ואינו נזכר לעולם בשום מקום אלא בפרענות, להורות כמה גדול שכר המצוה כשהיא בשמחה שהיא מהפכת מדת הדין למדת רחמים. וכן דרשו חז"ל (תנחומא כי תשא, י) אמר רבי חנינא בר פפא בוא וראה כמה גדול פתן של מתנות עניים, שכל השקיפה שבתורה לרעה וכן לברכה.

וְאִם תִּשְׁכַּח בְּעֵינַי הַמַּתָּנוֹת הָאֵלֶּה בְּסוּדָם תִּמְצָא כִּי הַתְּרוּמָה הַנִּקְרָאת רֵאשִׁית תְּרִמּוֹ לְחֻכְמָה הַכּוֹלֶלֶת הַבִּינָה בְּחֻמְשֵׁים שְׁעָרִים, וְעַל בֵּן הַתּוֹרָה הִיא אַחַת מְחֻמְשֵׁים, זֶהוּ שְׁאֲמָרוּ תְּרוּמָה, תְּרִי מִמָּאָה, וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן הַנוֹתֵן לְלוֹי שֶׁהִיא עֲשִׂירִי בְּבָנִים כִּנְגַד הַעֲשִׂירִית, וְכֵן מַעֲשֵׂר שְׁנִי כְּמוֹ בֵּן כִּנְגַד הַעֲשִׂירִית, כִּי נִקְרָא מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְפִי שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן לְנוּ וְנִקְרָא כְּמוֹ בֵּן מַעֲשֵׂר שְׁנִי כִּי הוּא עֲשִׂירִי לְרֵאשׁוֹן הַעֲלִיּוֹן, וּמַעֲשֵׂר עֲנִי שֶׁהִיא מִפְּרִישׁ בְּשִׁנָּה הַשְּׁלִישִׁית וְשִׁשִׁית כִּנְגַד הִיסוּד שֶׁהוּא מְכַרֵּעַ, וְכוּלּוֹ מִן הַשְּׂבָעָה, בֵּן הִנֵּה הַפְּרִשֶׁת מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּאִמְצַע שֵׁשׁ שָׁנִים, שֵׁשׁ מִכָּאן וְשֵׁשׁ מִכָּאן, וְעַם מַעֲשֵׂר זֶה נִשְׁלַמוּ כָּל הַמַּעֲשָׂרוֹת בֵּין לַמַּעֲלָה בֵּין לַמַּטָּה, וְזֶהוּ שְׁאֲמַר כִּי תִּכְלֶה לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתְךָ בְּשִׁנָּה הַשְּׁלִישִׁית, אָמַר כִּי תִּכְלֶה כִּי מַעֲשֵׂר עֲנִי זֶה תִּכְלִית וְסוּף כָּל הַמַּעֲשָׂרוֹת.

וּלְכֹרֶךְ אמר הכתוב בסדר ראה בפרשת עשר תעשר (ברבים יד, כח) מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך, כי כשם שצוה הקב"ה שנקבץ את כל המעשרות של השנים שעברו במקום אחד בשערינו, בן הרמז בזה שנקבץ ושניחד הכל בלי פרוז במקום שהוא כולל את הכל, זהו שאמר והנחת בשעריך, הוא שער התפלה הוא שער לה' הכולל את הכל. ולכך היה מתפלל בלשון הקדש, והיה מתודה בקול רם שהשלים חיובו במעשרותיו של הקב"ה והפריש אותן בסדר ובכונה הראויה ולא שנה הסדר

שֶׁאֶפְלוּ בְּרִגְזוֹ רַחֵם יְזַכֵּר.

וּבְסוּמָה (לו, ב) דָּרְשׁוּ כָּל יִ"א אֱלוֹ, עַל נוֹאֲף וְנוֹאֲפֵת חוּץ מִן מִטָּה מִשְׁפָּט גֵּר יְתוֹם וְאַלְמָנָה פִּירִשׁוּי לֹא יִדְעֵתִי לְפָרְשׁוֹ, וְאֲנִי אוֹמֵר שֶׁכֶּף פְּרוּשׁוֹ כִּי אִם יִנְאֹף אֶת אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ וְתִלְדוּ בֵּן מִמֶּנּוּ וּבְמֹתוֹ יִפְסַק הַדִּין שֶׁהוּא יוֹרֵשׁ עִם שְׂאֵר אֶחָיו הַקְּטָנִים הֲרִי הוּא גּוֹזֵל הַיְתוֹם, וְגַם מִמַּעַט לְאַלְמָנָה מִחֻלְקָה. וְהֵרָאב"ע כְּתִב שֶׁכָּל אֱלוֹ דְבָרִים שֶׁבִּסְתֵּר וְכֵן פִּרְשׁ בַּחֲזֻקוֹנֵי, וְלִפִּי שְׂאִין יִכְלֹת בְּיַד בֵּית דִּין לַעֲמֹד כְּגַגְדָּם עַל כֵּן הַחֲרִימָם בְּאֲרוּר וְזֶה דַּעַת נְכוֹן וְהִרְאָיָה עָלָיו שֶׁלֹּא הַזְכִּיר לְשׁוֹן סֵתֵר כִּי אִם בְּעִבּוּדָה זָרָה שֶׁנֶּאֱמַר וְשֵׁם בִּסְתֵּר וּבְמִכְהָ רַעְהוּ בִּסְתֵּר, כִּי שְׁנַיִם אֱלוֹ כּוֹלְלִים כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת כִּי כֻּלָּם נִכְלָלוּ בְּשְׁנַיִם סוּגִיִּים אֱלוֹ דְהִינּוּ בְּדָבָרִים שְׁבִינֵי אֲדָם לְמָקוֹם ב"ה, וּבְדָבָרִים שְׁבִינֵי אֲדָם לְחֻבְרוֹ, וּפִרְט יִ"א אֱלוֹ לְדָבָר בְּהִנֵּה כִּי בְהֵם הַדָּבָר מְצוּי לְהִסְתִּירָם וְהוּא הַדִּין כְּכֹל מִצְוֹת הַתּוֹרָה שְׁחֹזַר וְכֻלְלָם בְּאֲרוּר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה. וּמֵה מְאֹד מְסַכֵּים לְזֶה מֵה שֶׁדָּרְשׁוּ אֲשֶׁר לֹא יָקִים זֶה הַלּוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁלֹּא לְשִׁמְהָ וְהִינּוּ דָבָר שֶׁבִּסְתֵּר שֶׁהוּא לּוֹמֵד לְשֵׁם יוֹהֲרָא וְאִין בְּנִנְתּוֹ כְּדֵי לְקַיֵּם הַמִּצְוֹת וּמִי יוֹכֵל לַעֲמֹד עַל דַּעְתּוֹ וְאֶפְלוּ מִלְּאֲכֵי הַשְּׂרֵת טְעוּ בְּזֶה כֵּאֲרוֹז"ל (ב"מ פה, א) עַל מֵה אֲבִדָה הָאֲרָץ דָּבָר זֶה נִשְׁאַל לְחֻכְמִים וְלְנִבְיָאִים וְלְמַלְאָכִים וְלֹא פִּרְשִׁיהָ עַד שֶׁפָּרְשָׁה הַקַּב"ה בְּעֲצָמוֹ וַיֹּאמֶר עַל עֲזוֹכֵם תּוֹרָתִי וְכוּ', כִּי בְּנִגְלָה הָיוּ רוֹאִים אוֹתָם עֲסוּקִים בַּתּוֹרָה אָבֵל לֹא יָדְעוּ שֶׁלְּמַדּוֹ שֶׁלֹּא לְשִׁמְהָ וּכְשֶׁבִּאֵו לַיְדֵי מַעֲשֵׂה עֲזוּבָהָ כְּמִנְהַג רַב דִּירוּנָה, עַל כֵּן אָמַר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה מֵה שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּפִיו אֵינּוּ מְקַיֵּם ש"מ שֶׁהוּא לּוֹמֵד שֶׁלֹּא לְשִׁמְהָ וְאִין לָךְ סֵתֵר גְּדוֹל מִזֶּה עַל כֵּן הַחֲרִימוֹ בְּאֲרוּר.

הַבְּרָכָה לְעוֹלָם הֵבֵא הַנּוֹסֵתֵר, וְרַק מִפְּרוֹתֵיהֶן יֵאָכְלוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה לְהִיּוֹת לָהֶם הַכְּנָה שִׁיּוּכְלוּ לְקַיֵּם הַמִּצְוֹת עַל יְדֵי מְצִיָּאוֹת הַבְּרָכוֹת, עַל כֵּן הִסְתִּירָם הַכְּתוּב. וְעוֹד רִמּוֹ בְּזֶה שֶׁבְּרַצוֹת ה' דְּרַכֵּי אִישׁ אִזּוּ יִהְיֶה לוֹ הַקְּלָלָה לְבְּרָכָה שֶׁאֶפְלוּ הָאֲרוּרִים יִתְהַפְּכוּ לְבְּרָכוֹת עַל דְּרָף אֲמָרָם וְ"ל (מוֹעֵד קַטן ט, ב) תִּנְרַע וְלֹא תִחַצַּד כְּמִבְּאֵר לְמַעְלָה בְּפִר' בֹּא (י, י) בְּפִסּוּק וְאוֹ כִּי רַעְהוּ נִגְדוּ פְּנִיכֵם. וְעוֹד רִמּוֹ שֶׁהַבְּרָכָה כְּכֹל הָאֲרוּרִים כִּי מֵאַחַר שֶׁהִקְלָלָה הִיְתָה סְכָה שֶׁמִּירְאָתָה בֹּא לַיְדֵי סוּר מִרַע וְעֲשֵׂה טוֹב אִם כֵּן מִפְּעֻלַּת הַקְּלָלוֹת נִמְשְׁכוּ הַבְּרָכוֹת.

וּמֵה שֶׁבִּאֵו בְּמִסְפָּר יִ"א, לִפִּי שְׁשֵׁם שֶׁל יָהּ הוּא מֵדַת הַדִּין שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קיח, יח) יִסֵּר יִסְרֵנִי יָהּ, וְכֵן (שֵׁם צד, יב) אֲשֶׁרֵי הַגְּבֵר אֲשֶׁר תִּסְרֵנּוּ יָהּ, וְכֵן עֲזִי וְזִמְרַת יָהּ כְּמִבְּאֵר פִּר' בְּשִׁלַּח (טו, ב) וְנִמְצָא שְׁנִי"ו ה"א שֶׁבִּשְׁשֵׁם הַגְּדוֹל הוּא מֵדַת הַרְחֻמִּים, וְכֵן כְּתִב רַבְנֵי בְּחַיִּי עַל פִּסּוּק כִּי יָד עַל כֶּסֶף יָהּ (שְׁמוֹת יז, טז) רוֹצֵה הַקַּב"ה לְבְּרֹא אֶת הָעוֹלָם בְּמֵדַת הַדִּין, הִינּוּ בְּשֵׁם שֶׁל יָהּ שֶׁנֶּאֱמַר (יִשְׁעִיָּה כו, ד) כִּי בְּיָהּ ה' צוּר עוֹלָמִים, וְרָאָה שְׂאִינּוּ מִתְקַיֵּם עַד שֶׁשְׂתַּף גַּם ו"ה לִי"ה, וְעַל כֵּן אָמְרוּ (בְּכֹא בְּתוֹרָה ט, ב) הַנּוֹתֵן פְּרוּשָׁה לְעִנֵּי מִתְבַּרְךְ בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת, לִפִּי שֶׁעַקֵּר שְׂכָרוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה הַנּוֹגְבֵל בְּשֵׁשׁ קִצְוֹת כִּי שְׂכָרוֹ מִמְּגֵד שְׁמִים מַעַל, וּמִתְהוּם רִבְצַת תַּחַת, וּפְרַצְתָּ יָמָה, וְקָדְמָה, וְגו'. אָבֵל הַמִּפְסִיֵס בְּדַבּוּר הַרוֹחֲנִי שֶׁבּוֹ אִזּוּ עַקֵּר שְׂכָרוֹ לְעוֹלָם הַנֶּעְלָם בְּשֵׁם שֶׁל ו"ה דְהִינּוּ יִ"א בְּרָכוֹת כִּי דוֹקָא לַעֲה"ב הַשֵּׁם מְלֵא, עַל כֵּן בָּאוּ הַבְּרָכוֹת בְּמִסְפָּר יִ"א, וְכֵן אֶפְלוּ הָאֲרוּרִים אִין הַקַּב"ה שׁוֹלֵת בְּשִׁטָּף חֲמָה לְאַלְתֵּר כ"א בְּרַחֲמִים תַּחְלָה מְעַט מְעַט אוֹלֵי יִשׁוּבֵי כְּדָרָף שֶׁעֲשֵׂה לְדוֹר הַמַּבּוּל שְׂאֵם יִחְזְרוּ יִהְיוּ גִשְׁמֵי בְּרָכָה כִּף אֶפְלוּ הַקְּלָלוֹת בְּאִים מַצַּד הַרְחֻמִּים מְעַט מְעַט ע"כ בָּאוּ ג"כ בְּמִסְפָּר יִ"א הַמוֹרָה עַל הַרְחֻמִּים, וּמִטְעַם זֶה כָּל הַתּוֹכַחּוֹת הֵן שֶׁל תּוֹרַת כְּהֻנִּים, הֵן שֶׁבְּפִרְשָׁה זוֹ, מִתְחִילִין בְּנִי"ו וּמְסִימִין בְּה"א לְהוֹרוֹת

ארוך מכה רעהו בסתר ואמר כל העם אמן: (כו, כד)

הכתב והקבלה

רבי יעקב צבי מעקלענבורג זצ"ל

המספר לשון הרע פוגע בכבוד חברו

ומביא לפגיעה בכבוד המקום

מכה רעהו בסתר. על לשון הרע הוא אומר

(רש"י), וכן הוא בפרקי רבי אליעזר (נג).

לפי זה לשון מכה כאן הוא מענין (קהלת י)

בפעולתים: מכה המקרה, וכן ומכּוּ בַעֲנָם (תהלים

קו) שְׁעַנְנָם הוֹרְדָה וְשִׁפְלוֹת, עמ"ש במסעי או

הכהו בידו.

ומעם מכה רעהו משפיל חברו בספרו עליו

מעשים שאינם ראויים, ומוריד כבודו,

והוא הנקרא לשון הרע, שמספר רעת האדם

ומומקו ומגנה אותו באיזה צד שיהיה מן

הגנות, אף שהדבר אמת, כי אם הוא שקר

נקרא מוציא שם רע על חברו ליחס לו מה

שאינו בו, אבל לשון הרע הוא שישפר מגנות

פעלת אדם אשר יעשה באמת. וזהו מעונות

החמורות שהאמרו חוטא ואשר ישמעהו חוטא,

ולא תשא שמע שוא (משפטים כג, א) אזהרה

למקבל לשון הרע (ערמב"ם דעות, ז ובפירושו למשנה

אבות, א), ואמר קרא בסתר, טעמו אפלו בסתר

ואין צריך לומר בפניו, שהמספר בגנות חברו

לפניו אף בדרך תוכחה אסור מלא תשא עליו

חטא, כבערכין (י) אין אתה מוכיחו ופניו

משתנות, וידוע חמור אסור להלבין פני חברו.

ויתכן שאמר בסתר לעורר על הנקרא בפי

רבותינו אבק לשון הרע, שאינו מזכיר

הגנות בבאור רק מספר דבר לתמו וכאלו אינו

יודע שאלה מעשיו של פלוני, או שיאמר

שתקו מפלוני ואיני רוצה להודיע מה ארע

ומה היה בו, מראה עצמו בדבורו כאלו הוא

ספור דברים בעלמא. והוא משפיל בזה את

כבוד חברו מכאבי את לבו ומדאיב את נפשו,

וכן המספר בשבח חברו ויטובתו בפני שונאו

וגורם בזה שישפרו אחרים בגנותו, וכל אלה

יכדומיהם כוללו קרא בלשון בסתר, וטעמו

בסתר לשונו מעלים ומכסה את הגנות, וארס

הגנות שורך מתחת לשונו, ואפשר לפרש מלת

בסתר, בסתרו של עולם, כי בלישנא בישא

אינו מגנה ומבזה את חברו בלבד, כי פוגע

גם בכבודו של מקום ברוף הוא, העלה על

דעתך המגנה את הבן בפני אביו (אף בדבר

אמת) לא את הבן בלבד מצער בגנותו כי

גם אביו יקח חלק הגנות לצערו בנפשו על

הולידו בן רוע מעללים, וגם אם נודע לאביו

מקדם מקלקול בנו, בכל זה ירע בעיניו דברי

המגנה אותו לפניו, כי בזה יתוסף יגון על

יגונו ויתרבה צער על צערו, ככה המגנה

לאחד מיצירי כפיו ית' כמגנה כביכול את

בנו, כי גם המקלקל מעשיו לא יצא מתאר

בן כאמרם אף שהם משחיתים נקראו בנים

של מקום, ואם בקלקול מעשיו גרם כביכול

צער למעלה, כמליצת הנביא (מלאכי ב) הוגעתם

את ה' בדברייכם, ונאמר (ישעיה מג) העבדתני

בחטאותיך הוגעתני בעונתיך, גם זה המגנה זה

האיש ומבזהו שלא בדרך תוכחה, פוגע בכבוד

אביו שבשמים אשר כראו בצלמו, וכמוסיף

בצערו של מעלה כביכול, כאמרם (תענית כ,

ב) כמה מכער אותו האיש, והשיב לך ונאמר

לאומן ששששששש כמה מכער פלי זה ששששש,

שהמגנה את האדם מגנה את יוצרו שהוציא

דבר מקלקל מתחת ידו, וכמה שמגנה את

רעהו יצור עמו גם גנות לסתרו של עולם.

והיה אם שמוע תשמע בקול ד' אלהיך לשמר

לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום

ונתנך ד' אלהיך עליון על כל גווי הארץ: (כח, א)

אהבת הונית

רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל

המספר לשון הרע פוגע בכבוד חברו

ומביא לפגיעה בכבוד המקום

והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך

לשמר את כל מצותיו וגו' ונתנך ה'

ממזות ה', רק ב' מיני חטאים הם שיבטלם ממזות ה' לגמרי דהיינו התורה צוה לעשות ציצית בכגד של ד' כנפות, והוא לבש טלית של ד' כנפות בלא ציצית וזהו עון פלילי וקשה לשאת עון פלילי כזה, ובחטא כזה ודאי אינו נכשל הצדיק ח"ו, אכל במדרגת כשולות חטא הלז גם הצדיק יוכל להכשיל, דהיינו שאינו לובש טלית של ד' כנפות כלה, או שאינו קונה בית להתחייב לעשות בו מעקה וכזה באמת יכול להיות שהצדיק גם כן נכשל, דהיינו שאין לצדיק מעות לבנות בית כדי להתחייב במעקה, וכן בכמה עניני מצות אשר בהם יוכל הצדיק להכשל מתמת איזה מניעה.

אב"ל נפקותא גדולה יש בין ב' חטאים האלו, דהחטא הזה שמבטל המצוה מכל וכל שלובש טלית של ד' כנפות בלא ציצית מורה שצוה הקב"ה את המצוה חס ושלום לשוא, והקב"ה ממלא עליו קצף ורוחתא על האי בר נש ואפלו שלא בעדן ורותחא קטלי ליה, אבל על חטא השני שאינו לובש כלה טלית של ד' כנפות אין הקב"ה פועס עליו רק בעדן ורותחא כדאיתא בגמרא גבי קטינא, ואיתא בגמרא דישאל ועובדי אלילים ישראל נכנסין תחלה לדין משמי דליפוש חרון אף על ישראל, וזה שאמר לשמר לעשות את כל מצותיו שלא לעבר אפלו חטא קל, שאפלו הצדיק נכשל בו ותזהר בו, ואז ונתנדף ה' עליון על כל גווי הארץ משמי דליפוש חרון אף תבוא לדון לפני העובדי אלילים.

אלקיך עליון על כל גווי הארץ. לכאר נראה דאיתא במדרש רבה איתא ישבה כדד העיר רבתי עם רבתי בדעות ולהבין נראה דירושלים היא היתה עטרת צבי וראש גבירה לכל ארמנות הגוים, ולא בגבורתה עשתה את כל אלה כי אם לרב חקמתה אשר בירושלים התקבצו כל הגוים לשערי ירושלים להתבונן בחקמתם.

והענין הזה דמצינו גם כן בשלמה המלך ע"ה דמלך על כל העולם והוא גם כן לא עשה לרב גבורותיו ומלחמותיו רק מכה גדל חקמתו אשר הפתוב מעיד עליו ויחסם מכל בני קדם ונתרו אליו כל הגוים לשמע מפיו חכמות נפלאות והוא שעמדה לו וכל מלכי ואפרכי הנה לו לשמש לפניו ולעבד כל עבודתו רק ללמד קצת מחכמתו, ועל זה באמת הנה ירמיה מקונן אפלו שרבתי בדעות היתה ירושלים בעת מעמדה, ואף על פי כן איתא ישבה כדד, רק זהו דוקא אם עושה לשמר וללמד התורה כדי לקיים המצות, אבל אם לומד תורה כדי להיות ראש לכל הגוים להיות לו שם כאחד הגדולים בכל העולם, זהו ודאי הוי שלא לשמה ואין התורה מתקיימת בידו, וזהו שאמר והיה אם שמוע לשמר את כל מצותיו, הינו שתלמד באמת על מנת לשמר את כל המצות הכתובה בספר התורה הזה, וזהו ונתנדף ה' עליון, זהו יבוא ממילא, רק פונתך היתה לשם שמים לקים כל מה שכתוב בה.

או נראה דיש לזיג קרא דכתיב לשמר את כל מצותיו, וזה לכאורה אינו יכול להיות דכתיב אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וחס ושלום שיהיה נכתב גומא בקרא, וזהו גם כן תמויה דמפסוק הנ"ל יהיה מוכח דאין מציאות כלה לאדם שלא יחטא, דהא ג' מתו בעטיו של נחש שלא היה בהם חטא כלה.

אב"ל באמת הענין הוא כך, דחס ושלום לחשב מחשבות חוץ על צדיק שייסית

כתב סופר

רבי שמואל בנימין סופר זצ"ל

האדם יביר שבזכות המצוה זכה לכל
הברכות הנמנות לו מהבורא

ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך פי תשמע וכו'. צריך להבין הלא מתחיל

והשיגך כי אם משלם ה' לאדם בעולם הזה כמו שמשלם לרשעים להאבידו, אז הברכות ורדפים אותו מחיי עולם הבא, ולכן אמר והשיגך ולא ירדפוך.

ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך: (כה, ו)

גזר אריה

רבי יהודה ליוא זצ"ל - המהר"ל מפראג

האדם שאינו עם חטא זוכה לזכות עבדו

שתהנה יציאתך וכו'. דאם לא כן, למה ברח הביאה והיציאה, ולא התליכה, אלא פרושו שמהא יציאתך מן העולם כמו ביאתך לעולם בלא חטא. וקשיא, דאיך נוכל לפרש "ארור אתה בבאך וארור אתה בצאתך" (פסוק ט), דכשנולד - בודאי בלא חטא נולד (קושיא הרא"ם). ויש לומר, כמו שהוא נולד בלא חטא, כך הוא בלא זכות, ואמר הפתוב כמו שאין לו זכות בבואו לעולם, כך לא יהיה לו שום זכות בצאתו מן העולם, שלא יהיה לו שום מצוה. אי נמי, דקרא כתיב (תהלים נח, ד) "ורו רשעים מרחם", ואפשר שיהיה בו חטא מן הכפון, ופרושו שמהא בביאה חטא פביאה:

יעוד, קרא (פאן) יש לפרש בפשטיה, רק דהקשה למה לא כתב 'ברוך אתה בכל מקום', למה הוצרך להאריך ולכתב 'ברוך אתה בבאך וגו'', ומרץ דאתא למילף שמהא יציאתו בלא חטא כמו ביאתו לעולם. וגבי קללה הוא כמשמעו, דלא יקשה דלמה לא כתב 'ארור אתה בכל מקום', דודאי אי לא הוי צריך לכתב אצל הברכה "ברוך אתה בבאך וגו'', הוי קשה דלמה מאריך הפתוב, אבל פיון שצריך לכתב אצל הברכה ואצל הקללה, אין זה אריכות כלל. דאדרבה, זה קצור לשון, שלא כתב לשון אחר, ואין זה אריכות רק קצור. ודבר זה תמצא בכמה

וקיה אם שמוע תשמע, וילא צרך אמר שנית כי תשמע, גם מה שאמר והשיגוך מיתר לכאורה, ועין אבן עזרא ופנים יפות.

ונראה לומר, הנה בקללה כתיב פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת, וקללה זו גדולה יותר מאם לא יצמח, כי יראו האויבים אוכלים וישבעו, ויגיעם לריק, כדכתיב שורך טבוח לעיניך. והנה אם בשעת צמיחת הפרות מלאו רצון ה' ושלח ה' ברכה במשמניהם ושוב חטאו ובואו אויביהם ויאכלו הכל, ותתספך הברכה ששלח ה' בצמחים ופרות ובתבואת הארץ לקללה ר"ל. וזהו שאמרו וקיה אם שמוע תשמע וכו' ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך, ושיגו אותך הברכות, ויהיו לך לברכה כי תשמע וכו' בקול ה', כי תשמע אז לקולו, אבל כי לא תשמע לא ישיגוך ויתחפכו לקללות ר"ל.

ונראה לומר עוד, כי בודאי אם רואה אדם שנתברך בזכות המצוה הוא שמח על שהיה זרי במצוה, ונפשו חשקה לעשות עוד מצות, ואינו תולה הברכה במקרה. וזהו שהבטיחו ה' כי ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך כי תשמע, ששיגו אותך בעת אשר תשמע לקול ה' אלקיך, שתהיה מבין ומפיר שבזכות המצות באו לך הברכות.

ואמר ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה, ובמדרש (ו, ח) במצות שבעיר, שישיריש חלה ועסה מתברכת, ובשדה בתרומות ומעשרות הפרי מתברך, ונראה בעין כי זכות המצוה גורמת לו כל אלה וק"ל.

עוד נראה לומר, על פי מה שכתב הרמב"ם (תשובה ט, א) דכל היעודים שבתורה אינם מתנת שכר, רק תכנה שלא יהיה בטול בעבודת השם, וכל המכין עצמו לעבודת ה' הקב"ה מטיב עמו כדי שלא יהיה לו מוגע. וזהו שאמרו ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך, כי תשמע, כדי שיתוכל לשמע בקול ה' תמיד. ואתי שפיר גם כן מה דאמר

וְהֵייתָ מְשֻׁעַ מִמְרָאָה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: (כח, לד)

חדושי רבי עקיבא איגרא

רבי עקיבא איגרא זצ"ל

על האדם להביט בראשית המעשה

ולהתחזק ממונו להיטיב דרכיו

וְהֵייתָ מְשֻׁעַ מִמְרָאָה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה, הַנֶּה
בְּכָל יוֹם וְיוֹם אֲנִי מִתְפַּלֵּלִים וְהָאֵר
עֵינֵינוּ בְּתוֹרַתְךָ. וּבְאֵמַת רַבִּים הֵם עֲמֵי הָאֲרָץ
אֲשֶׁר כְּמַעַט רְגְלֵיהֶם נִטְוִי בְּמַעְגְלֵי קְרוֹא מְקַרְא,
וְיִשְׁוּ כְּגִבּוֹרִים לְרוּץ אֶרֶץ סָדֵר א-ב לֹא
יָדְעוּ וְלֹא יָבִינּוּ בַּחֲשֵׁכָה יִלְכוּ וְלֹא יָדְעוּ בֵּין
יְמִינָם לְשִׂמְאֵלָם, וּבְהִמָּה רַבָּה וּשְׁפַת עֲבָרִים
וְהַכְּנַת הַתּוֹרָה סוּגֵר לָהֶם עַל מִסְגֵּר בְּשִׁבְעַ
דְּלִתוֹת נִחְשֶׁת וּבְרִיחֵי בְרָזֶל, וְחִפְרָה הַלְּבָנָה
וּבּוֹשָׁה חֲמָה בְּהַתְּפַלֵּל בְּעָרִים וּבּוֹרִים אֱלוֹ
שְׁחֵרִית וְעֲרַבִּית בְּנֵה, וְאִיךָ יִגְשׁוּ וְיִקְרְבוּ פָּנֵי
כֶּסֶף הַכְּבוֹד וְיַעֲתִירוּ בְּעַד עֲצָמְכֶם כִּי יֵאִיר
ד' עֵינֵיהֶם עַד יָבִינּוּ נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַת עֲלִיּוֹן.
אָמְנָם מֵלַת 'עֵינֵינוּ' מוֹרָה עַל עֵינֵי הָעֵדָה, הֵם
רַבָּנִים דוֹרְשִׁים מוֹרִים וּמְנַהֲלִים, מְנַהֲיָגִי
צֵאן קְדוּשִׁים בְּמִקְל נַעַם בְּמִטּוֹת אִמְר סְלָה
הַמְדַרְיָכֶם אוֹתָם עַל מְבוּעֵי הַתּוֹרָה וְהַתְּעוּדָה,
וְכֵן מִשָּׁה רַבָּנוּ ע"ה מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן זֶה אֶל
חֻתְנוֹ, וְהֵייתָ לָנוּ לְעֵינַיִם (כַּמְדַּבֵּר י' לֹא) וְכַדוּמָה,
לָזֶה מְאֹמֵר רַב"ל בְּסִפְרֵי פְרֻשַׁת עֲקֵב וּז"ל
'עֵינֶיךָ' אֱלוֹ הַקְּנִיָּים, וּבְתַנְחוּמָא פְרֻשַׁת
תְּצַנֵּה 'עֵינֶיךָ' בִּיּוֹנִים' מֵהַ עֵינֵינִים הִלְלוּ כָּל
הַגּוֹרֵף מִהַלֵּף אִמֵר הַעֵינֵינִים, אִף יִשְׂרָאֵל כָּלֵם
מִהַלְכֵינִי אִמֵר סִנְהֶדְרִין, וְכֵן בְּכַבָּא בְּתַרְא הוּא
סַמָּא עֵינֵי שֶׁל עוֹלָם וְכו'.

וְזוֹאת הִיא תְּפִלַּת כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּי הֵשֵׁם
תִּתְבַּרְךָ יְאֵר עֵינֵי הָעֵדָה בְּתוֹרָתוֹ, הֵינּוּ
הַרְבָּנִים הַמּוֹרִים וּמְלַמְדִים, וְיִרְאֶה אוֹתָם אוֹר
נִגְהָ בְּתוֹרָתוֹ, וְאֵינִי מִשְׁכוֹל עָלֶי דֶרֶךְ בְּדוֹנָם
דִּין לְמִזוֹר, וּבְשִׁפְטָם מִשְׁפָּטֵי דַת לְכָל יְבוֹא
חַס וְחִלְיָה תִּקְלָה עַל יָדָם.

מקומות מאד, שאף על גב שהלשון הוא
ארוך יותר, אם אין צריך לכתב לשון חדש
בקרא, נקרא קצור ולא ארוך.

משך חכמה

רבי מאיר שמחה מדוינסק זצ"ל

טעם שנאמרה הברכה בלשון הנה

והתוכחה בלשון נסתר לידע מקורם

וְהִיָּה אִם לֹא תִשְׁמַע כו' - וּבְסוּף הַפְּרָשָׁה
קָתִיב כִּי לֹא שְׁמַעְתָּ כו'. כִּי עַל מֵה
שְׁעָבַר בְּעַת הַצְּרוּת אֵין הָאָדָם נָדוּן, שְׂדֻקְדוּקֵי
עֲנִיּוֹת מַעֲבִירִין הָאָדָם עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת
קוֹנוֹ (עֵרובֵין מֵא, ב), וְכֵן אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר
יֹחָזִי (שֵׁם סֵה לִפְנֵינוּ רַב"ע. וְעִי' סוּכָה מֵה, ב) יְכוֹל
אֲנִי לִפְטוֹר הָעוֹלָם כְּלוּ מִן הַדִּין כו' שְׁכַרְתָּ
וְלֹא מִיֵּן כו', וְרַק הָעוֹן מֵה שְׁלֹא שְׁמַע קָדָם
שְׁנַתִּיסֵר, וְלָכֵן כְּתוּב בַּתְּחִלַּת הַפְּרָשָׁה אִם לֹא
תִשְׁמַע, וְאַחֲרָיִי זֶה כְּתוּב כִּי לֹא שְׁמַעְתָּ בְּעֵבֶר,
לֹא כֵן בְּבִרְכּוֹת, הַשֶּׁכֶר יִגִּיעַ עַל שְׁשׂוּמֵר הַתּוֹרָה
כְּשֶׁהוּא מִתְבַּרְךָ וְהַעֲשֵׂר אֵינוּ מְגַבֵּה לְכַבוֹ עֲבוּר
זֶה בָּא הַשֶּׁכֶר, לָכֵן בְּכָל הַפְּרָשָׁה כְּתוּב כִּי
תִשְׁמַע אֶל מִצְוֹת בַּהוֹה.

וְהִנֵּה יְעִין בְּרַש"י דְּכָל הַתּוֹכְחָה נֶאֱמָרָה מִפִּי
מִשָּׁה בְּלִשׁוֹן נִסְתֵּר יִבָּךְ ד', יִשְׁלַח
ד' יַעו"ש, לְכַד קָרָא דִּישְׁלַח ד' בָּךְ אֵת
הַמֶּאֲרָה כו' בְּכָל מִשְׁלַח יָדךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כו'
אֲשֶׁר עֲזַבְתָּנִי בְּלִשׁוֹן נּוֹכַח, וְהִיָּה צְרִיף לֹאמַר
אֲשֶׁר עֲזַבְתָּנוּ.

וְיִתְבַּן דְּבַפְרֻשַׁת רֵאָה אָמַר תֹּאכְלֵנוּ כו' וְהַלּוֹי
אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְשִׁמְחַת כו' בְּכָל מִשְׁלַח
יָדךָ הַשֶּׁמֶר פֶּן תַּעֲזֹב אֵת הַלּוֹי כו', לָכֵן אָמַר
אִם יַעֲזֹבוּ אֵת הַלּוֹי יִשְׁלַח הַמֶּאֲרָה בְּכָל מִשְׁלַח
יָדךָ, וּלְפִי שְׁמִשָּׁה רֵאשׁ הַלּוֹיִם יֹאמַר עַל אֲשֶׁר
עֲזַבְתָּנִי בְּלִשׁוֹן נּוֹכַח, וְכֵן אָמַר מִלְּאֲכִי בְּסִימָן
ג' בְּחֻנּוּנֵי נֶא בְּזוֹאת כו'.

מתקרת ומתנפה ומתהדרת בהדרת גאון עז
תקף הדרתה, ואז העליון יסגלנה להצהיר זינה,
להכניסה בחדרי זהר ולצורה בצורר החיים.
והרחמן ישימנו מאנשי עבודתו השמחים בו
(שער השמחה):

הכוזרי

רבי יהודה הלוי זיע"א

מעלת נגון ורקוד מתוך שמחה בעבודת
הבורא

ב'פ"א של דבר, פי תורתנו נחלקת בין היראה
והאהבה והשמחה, ותקרב אל אלהיך
בכל אחת מהנה. ואין פניעתך בימי הפענית
יותר קרובה אל האלהים – משמחתך בימי
השבתות והמוצדים כשתהיה שמחתך בכונה
ולב שלם. וכמו שהתחננים צריכים מחשבה
וכונה, כן השמחה במצותו ובתורתו צריכים
מחשבה וכונה, שתשמח במצוה עצמה מאהבתך
המצוה בה, ותכיר מה שהטיב לך בה, וכאלו
אתה בא באכסניתו קרוא אל שלחננו וטובו,
ותודה על זה במצפון ובגלוי. ואם תעבור
בך השמחה אל הנגון והרקוד היא עבודה
ורבקה בענין האלהי (מאמר ב ג):

מסלת ישרים

רבי משה חיים לוצאטו זצ"ל

על האדם לשמח ולעלות על שזוכה
לעבוד לפני אדון יתברך שאינו כמוהו
ולעסק בתורתו ובמצותיו, שהם השלמות
האמתי והנצחי

השמחה הוא עקר גדול בעבודה, והוא מה
שדוד מזהיר ואומר (תהלים ק), 'עבדו
את ה' בשמחה באז לפניו ברננה'. ואומר
(שם סו) 'צדיקים ישמחו לעצור לפני אלהים
וישישו בשמחה', ואמר רז"ל (שבת ל): אין

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב
לכך מרב כל (כח מ)

ארחות צדיקים

דברים מלהיבים על השתוקקות הנפש
להסיר מציצות החמר ולהדבק בשעשוע
הבורא

הנפש – ממעלה העולה למעלה, וכשהיא
יודעת ענין סודה היא תאהב את
בוראה ותסגל מצותיו, וכאשר תגיע הנפש
אל המחצה והמעלה אשר היא דומה לו, אז
תיחדהו במצפונייה ותשעשע בתדריה, ובכל
עת ובכל רגע חושקת אהבתו וזוכרת אותו
בלילה על יצועה, אז השם ברוך הוא שולח
בה חשק השמחה, והלב יבער וידלק מרב
חשק האהבה, כענין שנאמר 'שש אשיש בה'
תגל נפשי באלהי' (ישעיה סא י). ואשרי הנפש
הזוכה לאותה שמחה. ואין השכינה שורה
אלא מתוך שמחה (שבת ב:), וכל הנביאים לא
היו מתנבאים בכל על שירצו, אלא מכניין
דעתם ויושבין שמחים וטובי לב ומתנבאים,
שאין הנבואה שורה מתוך עצלות ולא מתוך
עצבות אלא מתוך שמחה, לפיכך בגי הנביאים
מביאים לפניהם נבל ותוף וקליל וננור ומבקשים
הנבואה, כדכתיב 'היה כנגן המנגן ותיה עליו
יד ה'' (מלכים ב' ג טו).

הנפארת הנשמה - שתתפאר בתפארת השמחה
אשר תשמח בה, ותבהיק זיו וראתה
להבהיק יקר הודה, ויערב אור חמדתה ליוצרה
באהבת תשוקת חשק פאות עליון, להתעטר
עטרת יפי המחשבות הזכות, הטהורות, ותהיה
נוהמת מגדל עליונותה לידידה, ידיד עליון,
ותתקשר בקשורי חבה, ותהיה דורשת וחוקרת
אחר המעלות, לאור באור החיים, ובצת אשר
היא מתרוממת ומתגדלת ומתגלגלת לדעת
קדשת יוצרה ומדבקות באמונה לבורא יתברך,
אז היא מתפשטת בתודת גיל ומתרחבת
בשמחתה, באותה שעה מתקדשת קדשת קדש
הקדשים, ואז מתאהבת ונושאת חן לפני מלך
מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ובצת ההיא

הַתְּנַאי הַרְבִּיעִי [לקיום המצוות], השמחה הגדולה במצוה, דכל מצוה ומצוה שתזדמן לו דורגא הוא דשדיר ליה קודשא בריך הוא, ולפי רב השמחה יגדל שכרו. וכן גלה הרב החסיד המקבל מהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל לאיש סודו, שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי החכמה ורוח הקדש, בשכר שהיה שמח בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית, ואמר, דהנינו דכתיב 'סתחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל', פרוש 'מרב כל' – מכל מיני תענוג שבעולם ומכל זהב ופז רב ואבנים טובות ומרגליות:

לָחֵם לֹא אֲכַלְתֶּם וַיֵּין וּשְׂכָר לֹא שְׁתִּיתֶם לְמַעַן תִּדְעוּ כִּי אֲנִי ד' אֱלֹהֵיכֶם: (כט, ה)

רמב"ן

רבי משה בן נחמן זיע"א

המחנה אף היא מן השמים במקוון לצרכי האדם

לָחֵם לֹא אֲכַלְתֶּם וַיֵּין וּשְׂכָר לֹא שְׁתִּיתֶם הַטַּעַם, לֹא אֲכַלְתֶּם מִמֶּנּוּ שֶׁתִּיכְלוּ לַחַיִּית מִמֶּנּוּ, כִּי עָקַר מַחֲזִיתָם בְּמִן הַיְתָה, לְמַעַן תִּדְעוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַמַּחֲזִיחַ אֶתְכֶם בְּמַעֲשֵׂה הַיָּסוֹד וְאֵין טַעְמוֹ שְׂלֵא אֲכַלּוּ לָחֵם כָּלֵל כְּמוֹ לָחֵם לֹא אֲכַלְתִּי וּמִיָּם לֹא שְׁתִּיתִי (לעיל ט, ט), כִּי בַקֶּצֶת הַעֲתִים הָיָה לִישְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר לָחֵם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ב כח, כט) אֲכַל בַּקֶּסֶף תִּשְׁבְּרִנִי וְאֲכַלְתִּי וּמִיָּם בַּקֶּסֶף תִּתֵּן לִי וְשְׁתִּיתִי בְּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי בְּגֵי עֲשׂוֹ הַיִּשְׁבִּיבִים בְּשַׁעֲרֵי הַמַּוְ�אָבִים הַיִּשְׁבִּיבִים בְּעָר, וְרַבּוֹתֵינוּ הַזְּכִירוּ (יומא עה): דְּכָרִים שֶׁתִּגְרִי אֲמוֹת הַעוֹלָם מְבִיאִים לָהֶם בַּמִּדְבָּר.

וְאֲשֶׁר עוֹד, כִּי מַעַת שְׁיַרְד הַמָּן עַד בּוֹאֵם אֶל שַׁעֲרֵי לֹא אֲכַלּוּ לָחֵם כָּלֵל כִּי הָלְכוּ בַּמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, אֲבָל בְּשֵׁנַת הָאֲרָבָעִים קָרְבוּ לִישׁוּב וְנֶאֱמַר לָהֶם (לעיל ב ד,

הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׁמְחָה שֶׁל מִצְוָה, וְעַל הַפֶּסוּק שֶׁזָּכְרָנוּ לְמַעַלָּה 'עֲבַדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה', אָמְרוּ בַּמִּדְבָּר (שחר טוב): א"ר כְּשִׁתְּהִיָּה עוֹמֵד לְפָנָי לְהִתְפַּלֵּל יְהֵא לְבָךְ שְׂמַח עָלֶיךָ שְׂאֵתָה מִתְפַּלֵּל לְאֱלֹהִים שְׂאֵין כִּיּוֹצֵא בּוֹ.

ככל שזוכה האדם להכנס יותר לפנים בחדרי ידיעת גדלתו יתברך שמחתו גדלה

כִּי זֹאת הִיא הַשְּׂמִיחָה הָאֲמִתִּית – שִׂיחָה לְבוֹ שֶׁל אָדָם עָלָיו, עַל שֶׁהוּא זוֹכֵה לְעַבּוֹד לְפָנָי אֲדוֹן יִתְבַּרֵךְ שְׂאֵין כְּמוֹהוּ וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָתוֹ וּבְמִצְוֹתָיו, שֶׁהֵם הַשְּׁלֵמוֹת הָאֲמִתִּי וְהַיָּקָר הַנִּצְחִי. וְאָמַר שְׁלֵמָה בְּמִשַׁל הַחֲכָמָה (שה"ש א) 'מִשְׁכַּנִּי אֶתְרִיךְ נְרוּצָה הִבִּיאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נְגִילָה וְנִשְׂמַחָה בָךְ', כִּי כָּל מִה שִׁזוֹכָה הָאָדָם לְהַכְנִס יוֹתֵר לְפָנָים בַּחֲדָרֵי יְדִיעַת גְּדֻלָּתוֹ יִתְבַּרֵךְ, יוֹתֵר תִּגְדַּל בּוֹ הַשְּׂמִיחָה, וְיִהְיֶה לְבוֹ שֶׁשׁ בְּקַרְבּוֹ. וְאוֹמֵר (תהלים קמט): 'יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֲשִׂי בְּנֵי צִיּוֹן יְגִילוּ בְּמִלְכָם'.

וְדוֹד שְׂכָר הַגִּיעַ אֶל הַמַּעַלָּה הַזֹּאת שֶׁעוֹר גְּדוֹל, אָמַר (שם קד) 'יַעֲרַב עָלָיו שִׂיחֵי אֲנִכִּי אֲשַׁמַּח בָּהֶם'. וְאָמַר (שם מג) 'וְאָבוֹאָה אֶל מְזֻבַּח אֱלֹהִים אֶל אֵל שִׁמְחַת גִּילִי וְאוֹדֵךְ כְּכִנּוֹר אֱלֹהִים אֱלֹהֵי'. וְאָמַר (שם עא) 'תִּתְנַגֵּן שְׁפִתַי כִּי אֲזַמְּרָה לָךְ וְנִפְשִׁי אֲשֶׁר פָּדִיתִי'. וְהִנֵּנוּ כִּי כָּל כֶּף הִיְתָה מִתְגַּבְּרַת בְּקַרְבּוֹ הַשְּׂמִיחָה, שְׂכָר הַשְּׁפִתִים הָיוּ מִתְעַנְעֵוֹת מְאֹלֵיהֶם וּמְרַנְנּוֹת בְּהִיּוֹתוֹ עוֹסֵק בְּתֵהֳלוֹתָיו ית', וְכֵן זֶה מְגִדֵּל הַתְּלֵהֳטוֹת נִפְשׁוֹ שֶׁהִיְתָה מִתְלַהֶטֶת בְּשִׂמְחָתָהּ לְפָנָיו, הוּא מִה שְׁפִסִּים 'וְנִפְשִׁי אֲשֶׁר פָּדִיתִי' (פרק ט:)

ספר חרדים

רבי אלעזר אזכרי זיע"א

האר"י הקדוש גלה לאיש סודו שכל מה שהשיג היה בשכר שמחתו בעשיית המצוות לאין תכלית

מַעֲלָה הַעֲלִינָהּ הַיָּהּ תוֹרָה וַיִּגְדְּלָהּ בְּמָקוֹם א' כדאמרי' בגטין (ט) דְּבַרְבֵּי רַבּ אֲשֵׁי הֵיָהּ תוֹרָה וַיִּגְדְּלָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, וַיִּגְדְּלָהּ דְּהִינּוּ חֲשׂוּבִים בְּעֵינֵי מַלְכֵי־יָת, עַל כֵּן אָמַר הַיּוֹם הַזֶּה הַבְּנֵי שְׂאֵתָם דְּבָקִים בְּמָקוֹם וַיֵּשׁ לָכֵם תוֹרָה, וְעוֹד גְּדֻלָּה שְׂפָא סִיחוּן וְעוֹג לְמַלְחָמָה וּנְכֵס, וְהִינּוּ גְּדֻלָּה, וְכַבּוֹד הִינּוּ תוֹרָה שְׂאִין כְּבוֹד אֵלָא תוֹרָה, וְכִיּוֹן שְׂיֵשׁ לָהֶם מַעֲלוֹת הַיּוֹתֵר גְּדוּלוֹת, יָבֵא הַיֵּצֵר הַרַע לְגֵרוֹת בְּכֵם לְבַעֲט בְּמָקוֹם ח"ו, וְעַל כֵּן אָנִי מְזַהֵר אֶתְכֶם וּשְׂמַרְתֶּם דְּבַרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת.

וְכֵינֵם לְמַעַן תִּשְׁכַּילוּ כו' פִּי הַעוֹסֵק בַּתוֹרָה נִכְסֵי מַצְלִיחִין. וְכִיּוֹן שְׂהַפְסוּקִים מִתְּחַבְּרִים בְּדִרְךָ שְׂזַכְרָתִי סְמִיךְ רַש"י לְהַדְרִי, וְאַחַר כֵּן פָּרַשׁ דְּבַר אַחַר עַל וְלֹא נִתֵּן ה' אִף עַל פִּי שְׂהוּא מְקַדֵּם בְּסֵדֵר הַפְּסוּקִים. וּלְפִי הַד"א יְהִי הַמְּשֻׁף הַפְּסוּקִים בְּדִרְךָ הַיּוֹם הַיּוֹם הַזֶּה לֹא הֵיָהּ לָכֵם לֵב לְדַעַת הַהִשְׁתַּחֲוֶה הַגְּדוּלָּה שְׂאֵנִי עֲשִׂיתִי עִמָּכֶם בְּמַלְחָמוֹת סִיחוּן וְעוֹג, וְהַכֵּל בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה, עַל כֵּן וּשְׂמַרְתֶּם אֶת דְּבַרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת לְמַעַן תִּשְׁכַּילוּ עוֹד לְהַבְּא.

וְאֵת הָעַם צו לֵאמֹר אֲתֶם עַבְרִים בְּגִבּוֹל אֲחֵיכֶם בְּנֵי עַשׂוֹ, אֲכַל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתֶם, וְשֵׁם (פסוק ו) כְּתוּב זֶה אַרְבַּעִים שָׁנָה ה' אֶלְהִידֵי עִמָּךְ לֹא חִסְרַת דְּבַר, וּמִן הַעַת הַהִיא הִיּוּ הַאֲדוּמִים וְהַמּוֹאָבִים מְקַדְּמִים אוֹתָם בְּלָחֶם וּבְמֵים וְהִיּוּ גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל קוֹנִים מֵהֶם וְאוֹכְלִים לְתַעֲנוּג, לֹא לְצַרְף וְלֹא לְשַׁבְּעָה, וְעַקֵּר הַמַּחֲזִיקָה שְׁלָחֶם בְּמִן.

וְתַבְּאוּ אֵל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיֵּצֵא סִיחוּן מִלֶּךְ חֲשָׁבוֹן וְעוֹג מִלֶּךְ הַבְּשָׁן לְמַרְאֲתוֹ לְמַלְחָמָה וּנְכֵס: (ט, ו)

דְּבַרֵי דוֹד

רבי דוד בן שמואל הלוי זצ"ל

כָּכֵל שְׂהָאֲדָם גְּדוּל יוֹתֵר מִגֵּיַע הַיֵּצֵר לְהַכְשִׁילוֹ בַּמַּדָּה רַבָּה

וְתַבְּאוּ אֵל הַמָּקוֹם הַזֶּה, עֲתָה אֲתֶם רוּאִים עֲצַמְכֶם בְּגְדֻלָּה וּבְכַבּוֹד. צַרִּיף הַקְּמִשְׁף הַפְּסוּקִים הָאֵלּוּ וּמָה חַבּוּרָם. וְנִרְאָה דְּהוּא עַל דִּרְךָ כָּל הַגְּדוּל מִתְּחַבְּרוּ יֵצְרוּ גְּדוּל מִמֶּנּוּ, וְהִנֵּה

מעשי רבותינו

אֵלּוּ וְתִשְׁמַע אֶת דְּבַרְיוֹ... הַרְעִינוּ הַחֲרִיף נִשְׂא חוּ בְּעֵינֵי מְרוֹ הַ'חִפְּץ חַיִּים' וְהוּא פִּתַח בְּדְבַרֵי תוֹרָה.

(אמרות חכמה)

"הִנֵּה הַבָּאֲתִי אֶת רַאשֵׁית פְּרֵי הַאֲדָמָה אֲשֶׁר נִתְּפָה לִי ה'..." (כו, י)

כְּאֲשֶׁר בְּנֵה הַגָּאוֹן רַבִּי מֵאִיר שְׂפִירָא זְכוּק"ל אֶת יְשִׁיבַת חֲכָמֵי לוּבְלִין, הַחֵל לְאֶסּוּף כְּסָף מֵאֲנָשִׁים שׁוֹנִים בְּכָל אֶתֶר וְאֶתֶר, כְּדִי לְרַפֵּשׁ מוֹצְרֵי מִזּוֹן עֲבוּר תַּלְמִידֵי הַיְשִׁיבָה. הוּא כִּנֵּס לֹא אַחַת אֶת הַצָּנוֹת הַגְּשָׁמִי שֶׁל הַיְשִׁיבָה,

"וּבָאֲתָ אֵל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּיָמִים הַהֵם..." (כו, ג) **נִתְּאָרַח** פַּעַם הַגָּאוֹן רַבִּי מֵאִיר שְׂפִירָא זְכוּק"ל, רַבָּה שֶׁל לוּבְלִין אֶצֶל הַגָּאוֹן הַגְּדוּל רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַכֹּהֵן ז"ע, הַ'חִפְּץ חַיִּים' בְּבִיתוֹ בְּרַאדִין. כְּשֶׁהִסְבּוּ אֵל הַשְּׁלַחַן בְּשִׁבַת קִדְשׁ בְּקֵשׁ רַבִּי מֵאִיר שְׂפִירָא מִקּוּמְאֲרַחוּ הַ'חִפְּץ חַיִּים' שְׂיִשְׁמִיעַ דְּבַר תּוֹרָה. הַשִּׁיב לוֹ מְרוֹ הַ'חִפְּץ חַיִּים' כִּי אֵינְנוּ בְּקוֹ הַבְּרִיאוֹת וְאֵינוּ יוֹכֵל לְהַעֲתֵר לְבַקְשָׁתוֹ.

אָמַר לוֹ הַגָּאוֹן רַבִּי מֵאִיר שְׂפִירָא: "הַכְּתוּב אֹמֵר וּבָאֲתָ אֵל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּיָמִים הַהֵם', וְכוֹתֵב רַש"י 'כְּמוֹ שְׂהוּא'. דְּהִינּוּ, אֵל הַכֹּהֵן כְּמוֹ שְׂהוּא, בְּאִיזָה מַצָּב שְׂהוּא תַבֵּא

עד שהיה אומר כי נתינת צדקה לאנשים פאלו מצילה מדינים קשים ומגזרות קשות. ועל כך ספר פעם אחד מתלמידיו, כי בכל פעם בה היה נוסע למדינה אחרת כדי לקבץ שם מעות עבור עניים שבצדקה, היה קודם לכן נכנס לרבו רבי מאיר שמחה כדי לטול מקונו ברכת פְּרָדָה וכדי להתברך.

באותו מעמד היה רבי מאיר שמחה נותן לו מטבע כלשהיא, באומרו לו: "כִּפְּאֶשֶׁר תגיע למחוז חפצך, תמסר את המטבע לעני, או ליתום או לאלמנה, כדי שיחשב לך הדבר כ"שְׁלוּחֵי מְצוּה שְׁאִינָן נְזוּקִין".

(תולדות רבינו מאיר שמחה)

"וְאִמְרַת לִפְנֵי ה' אֶלְקֵינוּ בְּעִרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת..."
(כו, יג)

ידוע היה הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצוק"ל רבה של לודז' בפועלו עבור דברים שבצדקה. פעם פנה אל אחד מעשירי העיר ובקש מקונו שיתן תרומה לדבר צדקה. השיב לו הלה כי לצערו אין לאל ידו לתת, ואגב כך התחיל מתאר לפניו בפרוטרוט ובמרידות את מצבו הקשה; עיסקא זו לא עלתה יפה, בעיסקא אחרת נכשל, ואין לדבר כלל על נתינת מעות לצדקה.

כעבור זמן נתעלה הגביר מאד וגדל עושרו ביותר. כשפגש בו רבי אליהו חיים ברחוב ושאלו למצבו, פטרו העשיר בלחישת במילה אחת כ'כרה'. אמר לו רבי אליהו חיים: "עכשו מחזירים לי דברי הגמרא במסכת סוטה (יג ע"ג) תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר, אדם אומר את שבוו בקול נמוך, ואת גנותו בקול רם, שבוו בקול נמוך מן ודוי מעשר, וגנותו בקול רם ממקרא בפורים. ובעצם מה שבוו הוא ודוי מעשר, ומה גנאי הוא מקרא בפורים?

אלא מאי, 'שבוו' - מצבו הטוב, וגנותו' - מצבו הרע. שעה שאדם מביא בפורים

כשהם דנים יחדיו על כל הצרכים שיש לספק עבור בחורי הישיבה, כדי שמוחם יהיה פנוי לקלט דברי תורה.

כמו כן עמל קשות כדי להכניס אבירים שונים לחדרי הפנימיה של הבחורים, כמו ארונות, מטות נאות, ושאר פריטים, למען לא יחסר המקוץ, וכל הצרכים הגשמיים של הבחורים יתנהלו על הצד הטוב ביותר.

משכלה את עמלו בנושא זה, פנס את הצנות הרוחני של הישיבה, ואז החל לדון עמו בכבד ראש על סדרי הלמוד, מה ילמודו, וכיצד יתנהלו החברות, ועל מה ישימו את הדגש בהספק הלמוד וכדומה. כִּפְּאֶשֶׁר נִשְׁאֵל על ידי אחד מאנשי הצנות הרוחני של הישיבה, מדוע קודם הוא דואג לצרכים הגשמיים של הישיבה, ורק אח"כ הוא דואג לסדר הלמוד, והרי התורה צריכה להיות בראש מעיניהם לאחר הקמת בנן זה לתורה ולתפלה? השיב רבי מאיר שפירא ואמר:

"בשבועות אמנם נתנה תורה, אבל בפורים (גשמיות) הקריבו יום קודם לכן. משום כן, קודם יש לדאג לגשמיות ולצרכים החמריים, בבחינת מה שאמרו חכמינו ז"ל 'דרך ארץ קדמה לתורה', ורק לאחר מכן אפשר לדאג לצרכים הרוחניים, לסדרי הלמוד עצמם".
(רבי מאיר שפירא מולוביו)

"וְנִתְּתָה לְלוֹי לַגֵּר לִיתוּם וְלְאֵלְמֵנָה..." (כו, יב)
נודע למשגב היה הגאון רבי מאיר שמחה כהן זצוק"ל, רבה של דוינסק, בעל "משוף חכמה" בפעלות הצדקה והחסד שלו. בכל עת היה מדבר על לבם של אנשים, בפרט עשירים לתן מממונם לצדקה, באומרו כי עניים, יתומים ואלמנות דינם שוה, בין שהם אנשים נדכאים ושועתם נשמעת לפני מי שאמר והיה העולם.

ועד כדי כך היה ידוע ביחסו המפלא כלפי עניים יתומים ואלמנות לתן להם צדקה,

ברם, דוד המלך ע"ה אומר בתהלים "אבי יתומים ודון אלמנות אלקים ממעון קדשו". דהינו, ישנם אנשים אשר אמנם הם מרחמים על יתומים, אבל אינם מחשיבים את היתומים הללו כמו שהם בביתו שלו, אלא מחשיבים אותם כמי שגרים במקום נחות דרגא, ומגיע להם בית פחות ונחשל יותר.

לא כן הוא השי"ת, הוא אבי יתומים ודון אלמנות והוא מגדל אותם ומחשיב אותם כמי שהם נמצאים במעון קדשו ממש, והם חשובים לו כבנים ממש. ועל כך אנו מבקשים מהשי"ת 'השקיפה ממעון קדשך', דהינו, על כל אדם ללכת בדרךיו של הקב"ה ולדאג ליתומים ולאלמנות כמי שהם בניו שלו ממש.

(תולדות רבינו מאיר שמחה)

אי אפשר ללמוד מכך על מצבו הקמרי, שהרי לא השבח מתגלה כאן, אלא הגנאי, שכן כל אחד אינו מביא אלא סל קטן של ראשית הפרי ומראהו כמראה עני ומסכן, ומשום כך אין הוא חושש שמא יהיו מתקנאים בו, ובאים עליו בתביעות לצדקה, והוא אומר את מקרא הבכורים בקול רם.

כנגד זה במעשר מתגלה השבח בכל אחד לפי גדל המעשר. שכן אז מיד נודע מה גדל רכושו, מה מספר בהמותיו, וכמה תבואה ופרות לו, ולפיכך הוא אומר את ודוי המעשר בקול נמוך. על כך אין אדם רוצה לדבר בקול רם, שכן חושש הוא שמא יבוא אליו רבה של לודו' ויבקש ממנו לצדקה..."

(רבה של לודו?)

"ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך" (כו, טו)

בן שבע שנים בלבד היה הגאון רבי יוסף חיים מבגדד זצוק"ל, בעל "בן איש חי", כאשר נפל לבאר עמקה שהיתה בחצר ביתו. אחותו הפעוטה שראתה בנפילתו מהרה להזעיק עזרה. שכנים וקרובים הגיעו בבהלה, ואחר מאמצים מרבים הצליחו למשות את הילד המקלף מתוך הבאר העמקה, כל עוד רוחו נפשו. כפסע היה בינו לבין הקנות במשך ימים אחדים, ואמו לא משה מופטו כשהיא מתפללת ומתחננת לפני רבון כל העולמים פי יחוס על חיי בנה הצעיר, ומיחלת לרפואתו השלמה.

בחסדי שמים חזר הילד להכרתו, אט אט פקח את עיניו והתישב על מוטתו. כאשר שמע על הספנה הגדולה בה היה נתון, ועל גס הצלתו ממות לחיים, התרומם ממוטתו ואמר: "בזכות הצלתי מקונת, אני נודר נדר לאלתי ישראל, פי את כל חיי אקדיש לתורה, וכל ימי אלמד תורה לשמה ללא הפסק. בכל

"השקיפה ממעון קדשך מן השמים..." (כו, טו)

ראש וראשון לכל דבר שבקדשה היה הגאון רבי מאיר שמחה בהן זצוק"ל, רבה של דוינסק, בעל "משך חכמה" עבור יתומים ויגני עניים. תכף להבחרו פרב בדוינסק פעל נמרצות כדי להקים תלמוד תורה ליתומים בני עניים, שדי האב או האם שהיו להם לא הספיקה כדי לשלם שכר מלמדות, והיה פועל בקרב נדיבי עם ונגידים למען יתמכו מפספס וזהבם במוסד התורני.

כמו כן עמל בכל רמ"ח ושס"ה שלו כדי להשיא יתומים או יתומות, ואף קרן מיחדת הקים לשם כך, כאשר מן הפרות נהנו היתומים, ואלו הקרן חזקת להם לעולם הבא. בכל עת בה נכנסו אליו עשירי עם, היה מורה להם לדאג ליתומים ולאלמנות כמו שהם בגים שלהם ממש, ועל כך היה רגיל לומר ולחזר ולומר:

בתורה הקדושה נאמר "השקיפה ממעון קדשך". ומיה הפונה 'מעון קדשך' של הקב"ה?

"אלה נעמדו לברך את העם על הר גרזים..." (כו)
(י)

יום אחד, הגיע לראדון, אל ביתו של הגאון רבי ישראל מאיר הכהן ז"ע מרן ה'חפץ חיים', אב ובנו, נער כבן עשר. האב בקש ממרן ה'חפץ חיים' ברכה הן עבורו והן עבור בנו.

מרן ה'חפץ חיים' לא הכירם כלל. רק הביט בהם שניות מספר ולאחר מכן נטל מהשולחן את החמט, פתח אותו בפרישה שנקראה באותו שבע, היא פרישת כי תבא, ואמר לאב: "אינני יודע ואינני מבין בכלל מדוע זה הגעת אלי כדי לבקש ברכה עבור הבן שלך. באם אתה שולח את בנו לישיבה, איך זקוק כלל לברכה שלי, שהרי כבר ברכו אותו ששים רבוא בני ישראל אשר עמדו על הר גרזים לברך את בני ישראל. ואף גם הלויים והשכינה וארון הקדש עמדו שם בסמוך והסכימו עם כל הברכות, כמו שאומר הפתוב 'ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם'.

אבל אם אתה שולח את הבן שלך לבית ספר בו לומדים למודי חול, וכמעט ולא מתעלים שם בתורה ויראת שמים וקיום מצוות, אזי איני יכול כלל להעניק לו ברכה, פיון שעל זה יש תוכחה ולא ברכה, ואינני יכול להסיר את התוכחה של התורה".

באותו רגע, בו שמע היהודי הזה את דבריו של מרן ה'חפץ חיים', החל כל גופו לרעד, שכן באמת שלח את בנו לרכש ידע במקצועות של חול, וכמעט ולא העניק לו חנוך תורני. ואולם, הפלא הגדול שלו היה, מינו יודע עליו מרן ה'חפץ חיים' את הכל, ומינו ידע לומר לו קזאת... אבל הוא הבטיח כי מעתה ואילך ישלח את בנו לישיבה ללמד תורה.

(החפץ חיים ופעלו)

לב ובכל נפש אלמד את התורה מתוך מסירות נפש של ממש".

ואמנם, את הנדר הזה קים הילד בכל מאוואו, בכל לבו ובכל נפשו כל ימי חייו, על הצד הטוב ביותר. הוא הלך מחיל אל חיל, וגאונותו, חריפותו ובקיאותו הנדירה בכל מקמי התורה הדחימו רבים וטובים.

ועל כך היה אומר הגאון רבי יחזקאל משה הלוי זצוק"ל, ראש דגני בגדד: "אם יאמר לי רבי יוסף חיים על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, לא אהרהר אחר דבריו, ואקבל אותם כמו שנתנו למשה רבנו ע"ה מהר סיני. שכן התורה ורבי יוסף חיים חד הם, והיא טבועה בדמו ובתמציתו ובכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו".

(ארוי הלבנו)

"ושמעתי בקול ה' אלקיך ועשית את מצותיו..." (כו)
(י)

בימי מלחמת העולם הראשונה, כאשר המצב החמיר מאד, החליט הגאון רבי ישראל מאיר הכהן ז"ע מרן ה'חפץ חיים' כי חייבים להתחזק מחדש בתורה ובמצוות, כדי שבני ישראל ינצלו מכל רע. מה עשה? באחד הימים עלה ה'חפץ חיים' על מדרגות הבימה שליד ארון הקדש, פתח את דלתות הארון, פנה אל הנאספים ואמר להם:

"באו רבותי, ונקבל מחדש את התורה. נשבע מחדש ונאמר "נעשה ונשמע". ואז הוסיף ואמר: במעמד זה, כאשר אנו מקפים בצרות לרב, נשבעים אנו, מעמד בית ישראל, לשמור על קיימה של התורה. אף כי הננו כבר משבעים ועומדים מהר סיני, אנו מקבלים עלינו שוב את התורה לעבדה ולשמרה.

(רבינו החפץ חיים)

בשמחה וכתוב לב

שלי. ויהי שם צחוק גדול: דוד גם הוא רבי. וכך התחמק ונכנס בינתיים. בגמרו את דבריו ובראותו את רושם הדברים שהותיר על הנוכחים, אמר להביא מים אחרונים ולברך. ויהי לפלא כי לאח"כ נודע שרגעים אחדים לפני פטירתו ביקש הר"ר יהודא לייב ז"ל מבניו להזכירנה אחר כך לפני הרה"ק מלעלוב (ליקוטי דברי דוד' עמוד עב).

בעת נשואי אחד מבני משפחתו של הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוז זיע"א, כאשר הרקיעה השמחה שחקים עד שמי רום, פנה הרה"ק הרבי ר' ברוך אל משמשו רבי הערשל מאוסטרופולי [שידוע בשם צדיקים שאמרו עליו שמשמים הורידוהו לעלמא הדין למען ישמח את הרה"ק הרבי ר' ברוך. ואמר פעם הרבי ר' ברוך פעם לרבי הערשל, אפילו ממלאך דומה גם כן תפטר על ידי שתגיד לו גלייך ווערטיל [-בדיחה] (סיפורי מון הרמ"ח עמ' קאוט ד, בוצינא דנהורא החדש)]. ואמר לו בבדיחותא: הערשיל הלא אתה עושה תמיד את ההיפך, כשכולם חמורי סבר מדבר אתה מילתא דבדיחותא, אם כן עתה כשכולם שמחים, הבה ואשמע ממך אן ערנטסטע דיבור [-דיבור רציני]. הרצין לפתע ר' הערשיל ואמר תיבת חופה מורכבת מאותיות ח"פ ו"ה, ח"פ לשון חאפ [-לתפוס], ו"ה המה אתוןן החסרות משם הוי"ה ברוך הוא, 'כי יד על כס י"ה', לרמז לן דבשעת החופה כאשר צדיקים כה רבים נאספו כאן, הן הצדיקים שבעלמא הדין, והן הצדיקים שבאו מעלמא דקשט, ואתם עמם בראשם השכינה הקדושה, הרי בזכות האי עידנא דחדוותא קען מען א ריין חאפען [-אפשר לתפוס] השלמת השם ו"ה, שיהיה השם הוי"ה שלם (שמחת חיים צאנו בוצינא דנהורא החדש).

ומעשה שהיתה מגיפה רח"ל בעיר מעזיבוז בזמן הרה"ק הרבי ר' ברוך זיע"א, והבינו החסידים שהרבי שרוי בשברון לב מהגזירה ואינו יכול להיות בשמחה שיתחוק כוחו לבטל הגזירה, ושלחו את רבי הערשל מאוסטרופולי לשמוח, ונכנס לרבי ובישר בשמחה שכבר נפסקה המגיפה ואפשר כבר לשמוח. ושאלו הרבי והלא אני רואה מחלון הבית לויה, ואיך אפשר לשמוח. וענה לו שלויה זו היא שסוחרים הנפטר מבית העלמין בחזרה לביתו לקום לתחיה. ושחק הרה"ק הרבי ר' ברוך ונעצרה המגיפה (ים החכמה עמ' תקעו, בוצינא דנהורא החדש).

הישיש הר' יהודא לייב דייטש ז"ל מסטרופקוב, דבק מאז באו לירושלים בהרה"ק רבי דוד צבי שלמה מלעלוב זיע"א והתקשר אליו בכל נפשו. במוצאי שבת לאחר פטירתו, והיה זה כשבועיים לפני הסתלקותו של הרה"ק מלעלוב, בסעודת מלוה מלכה פתח הרה"ק ואמר: שנים מחסידי לובלין יצאו לדרכם לבוא אל הרבי מלובלין זיע"א לימים הנוראים. בהיותם בדרך ולא היתה להם אפילו פרוטה לפרוטה, נדברו ביניהם שהאחד יציג עצמו כאדמו"ר והשני כמשמשו, ובאופן זה ישיגו להם איזה כספים להחיות את נפשם ולהמשיך את דרכם. והנה שמעו שבאיזה מקום נמצא נגיד אחד חשון בנים שכבר סבב על פתחי הצדיקים להפקד בזש"ק, וכינן זהו שהצטייר כמשמש לאמר לו, כי הגיע הנה אדמו"ר גדול וחפץ להתאכסן אצלו, התקפץ הנגיד ההוא ויאמר: כבר הכרתי לדעת את כל הרביים הללו שרק נוטלים ממון ואינם פועלים מאומה ואינני רוצה לדעת עוד לא מהם ולא מהמונם. אבל השיבו המשמש: רבי כזה לא הכרת לדעת, הוא כותב קמיעות והקמיעות פועלות לבטח. הואיל ודבר זה היה באמת חדש לו, פעלו עליו דברי המשמש וכינס את האורחים לביתו והאכילם והשקם ונתן להם צידה לדרך וגם איזה מטבעות בכיסם. ישב האדמו"ר וכתב קמיע ונתנה להנגיד צרורה וחתומה, ויסעו להם לבוא לובלינה.

בשנה הבאה, כשהלכו שוב אל הרבי מלובלין ז"ל לימים הנוראים, כבר שכלו את דרכם שלא לעבור דרך אותו הישוב, פן יכירם אותו הנגיד ויכלה בהם חמתו. והנה בהכנסם אל הרבי מלובלין ראו את הנגיד הלז בבית ה'חווה', ויבהלו מאד ויסתירו את פניהם. אבל עד מהרה נפתחו לראותו נגש אל הרבי לכבדו בסנדקאות לבן אשר נולד לו. אז נתחוק רוחם ויגשו גם הם כמחותנים בשמחה זו. **פתח רבינו הקדוש מלובלין ויאמר: הידעתם מה היה לאיש הזה? מחיצה של ברזל היתה חוצצת בעדו וכל התפילות שהיו הצדיקים מתפללים בעדו להפקד בזש"ק נמגשו במחיצה זו ולא יכלו לעבור בה. הייתם אתם אצלו ומבלי דעת מה לעשות כתבתם לו קמיע שהכילה ארבע אותיות: מ. מ. ק. מ. ד. ראשי תיבות: 'מטרה קוראווה מילקא דינא', בלע"ז, כלומר: גם פרה זקנה ננתנת חלב! זה עורר צחוק גדול בשמים עד שנראה בקע וסדק באותה המחיצה, וכך יכלו לעבור התפילות של הצדיקים שהיו צבורות מכל השנים ועד מהרה נושע ונפקד לטובה.**

והנה, המשיך הרה"ק מלעלוב, ר' יהודא לייב כשעלה למעלה, שאלוהו שם: חסידו של מי הוא? ושיב, כי הוא חסיד

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

שחק הנער ולא ענה מאומה. לא העלילו בקשותיהם של המלמד ושל האב והנער התעקש ולא פצה את פיו. **הרה אפו של האב על הבן העיקש. נטל מקל בידו ועמד להלקותו מלקות הגונות. כיון שראה הבן כך נענה ואמר: אבא, אם אתה אומר להלקותני אהיה מוכרח איפוא לגלות את הדבר: מתחת להיי' (-שחת' באדיש), טמון העגל הגנוב. נתברר שהאב גנב עגל והטמינו מתחת לערימת השחת וצויו על כל בני הבית לבל יגלו לאיש את הדבר. לפיכך התעקש הבן ולא רצה לגלות מה נמצא מתחת להא אשר בסידור. סיים הרה"ק מאלכסנדר זיע"א ואמר: אם אינך יכול לעבוד את ה' בשמחה ברור שמששהו גרם לכך, סימן הוא שאינו גנבה מסתרת מתחת לזה.**

* * *

על הפסוק הפותח את פרשת השבוע (דברים כו א): 'וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה וְיָרְשָׁתָהּ וַיְשִׁבְתָּ בָּהּ, כָּתַב רבינו האור החיים הקדוש זיע"א: 'אמר 'היה' לשון שמחה... והצאתי בפרשה זו שרומזת גם כן ביאת ארץ העליונה, ואמר 'היה כי תבא', שאין ראוי לאדם לשמוח אלא כשיבא לארץ העליונה, על דרך אומרו (משלי כה) 'ותשחק ליום אחרון', כי שמחת עולם הזה אינה אלא הבל ורעות רוח.

והנה בספר 'סגולת משה' הביא: ראיתי בכתבי מרן הרב הצדיק הקדוש הריב"ש מרוז'ין זצוקלה"ה, פרשת תבוא, וזה לשונו: אע"פ שהאור החיים אמר שאין ראוי לאדם לשמוח אלא כשיבוא לארץ העליונה, אני אומר להיפך, שעיקר השמחה היא בהטיב דרכו בעולם הזה, כי אין זה שכל לנהיין לו שבילי דרקייע כשבילי דנהרדעי, רק העיקר להנהיר שבילי דנהרדעי כשבילין דרקייע.

הרה"ק מרוז'ין זיע"א לשיטתו, שכן כך הוא ביאר את דברי הכתוב (דברים ח טו): 'היה אם שכוח תשכח את ה' אלהיך, והלא 'היה' הוא לשון שמחה, ומה פשר השמחה שיש בשכחה. ועל כך פירש הרה"ק מרוז'ין, דאדרבה כוונת הכתוב היא שכאשר יפול האדם במרה שחורה ולא יאחזו במידת השמחה, והוא אומרו 'היה אם שכוח', היינו שישכח את מידת השמחה, מזה לבד יכול לבוא ח"ו לידי 'תשכח את ה' אלהיך'. כי הבורא יתברך 'עוה וחדוה במקומו', וכאשר האדם בא לידי מרה שחורה, אזי הוא מתנתק מדביקות הבורא יתברך.

ואולם פשוט הדבר שגם רבינו האוה"ח הקדוש לא היתה כוונתו לשלול שמחה של מצוה, ובודאי כאשר שמחים בני ישראל בקיום המצוות ובהאבה בוראנו יתברך אין זה הבל ורעות רוח, כי אם שמחה אמיתית ושלמה באהבה ה', בה אנו מכירים ומגלים לכל אושרנו וטוב חלקנו שזכינו להיות בני מלכים ולעבדו יתברך. ולא בא רבינו קודש הקדשים להוציא ממחננו אלא את 'שמחת עולם הזה' כדבריו, שהוא שמחה של ענייני עולם הזה.

סיפר הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זיע"א במסיבת התנאים של נכדתו הראשונה עב"ג הגה"צ רבי יהושע רובין שליט"א, שבעת מלחמת העולם הנוראה, כאשר נחטף ונכלא במאסר בעיר ניימארק ביום עש"ק פרשת בהעלותך, ט"ו סיון תש"ג לפ"ק, ביחד עם בנו הרה"ק רבי נפתלי צבי מבאבוב זיע"א, והיה נדמה להם שזו היא השבת האחרונה בחייהם ועוד מעט יוצאו להורג, פנה הרה"ק לבילי שבת קודש לבנו וביקש ממנו שיציית לו בבקשתו האחרונה ממנו. ואמר לו אז בזה הלשון: **התזכור יום טוב מקדמת דנא, שדבר גדול היה: רקידת הקפות בשמחת תורה או בשעה שהיו הולכים לשאוב 'מים שלנו' והיו משוררים 'ושאתם מים בששון' בשמחה גדולה, אנחנו לא נאפה עוד מצות ולא נערוך הקפות, אך דבר אחד עלינו לעשות. הנה מחר ירגו אותנו על קידוש השם. לזאת אבקשך: אתה ילד ואתך לא יענו, אבל אותי, כפי שאמר הגוי, יחפצו להוציא ממני מי הוא שהבריח אותנו ואני לא אגיד, הם יענו אותי ועיניך רואות האין שמכים אותי והדם נשפר, הבה נצעק אז יחדו: 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד', ונעשה זאת בשמחה, כי כל מצוה כמו רקידת הקפות היא בשמחה, וכשהולכים על קידוש השם צריכים גם כן להיות בשמחה, לא תביט על מאומה, תציית לא נישאלתי ובקשתי שלא תבכה או אלא תהא בשמחה ונצעק יחד 'שמע ישראל'. אולם הילד פרץ בכבי ואמר: 'לא אוכל להביט מה שעושים עם אבא, אבקש שיהרגו אותי תחילה כי לא אוכל לראות בצערו של אבא (הגדש"פ 'בית צדיקים' עמוד קסא).**

* * *

בפרשת השבוע, נאמר (דברים כח מז): 'תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטֹב לֵב מִרְבַּ לְל', ומבאר הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זיע"א בספר 'חשבה לטובה': 'תחת', הכוונה היא לאותה סיבה שבגללה לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה, כדרך שאומרים: במאחורי מעשה פלוני ישנה סיבה פלונית, היא אשר בגללה תיענש, אף אם בעד עצם הדבר שלא עבדת את ה' אלהיך בשמחה עדיין אינך ראוי כל כך לעונש, אולם ראוי אתה לעונש בעד המעשה אשר עשית לפני כן ואשר גרם לך שתינטל ממך השמחה לעבודת הש"ת.

ומעשה בכפרי אחד שהיה לו בן שלא רצה בשום אופן ללמוד תורה, ואמנם לא ידע צורת אות אחת. פעם נסע הכפרי העירה והביא משם מלמד והבטיח לו שכר הגון על מנת שילמד את בנו צורת אות. טרח המלמד ועמל קשות זמן מרובה עד שלימד לבן הכפרי את האלף בית עם הנקודות. לימים בא האב לבחון את בנו לראות אם אמנם יודע הוא את התורה שלמד. הראה לו המלמד על האותיות והנער השיב כחלכה: אלף, בית, גימל. ושאל: מה מתחת לאלף, מתחת לבית, והנער השיב כהוגן. עד שהגיעו לאות הא. שאל המלמד את הנער: 'מה מתחת להא'.

לזכר עולם יהיה צדיק

לזכר נשמת עמוד צלותהונו ישראל כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבי יוחנן סופר זצ"ל בן מרוז'ין רבי משה אב"ד ערלי ונב"ע י"ג אדר א' תשע"ז

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

ויש להשלים בהבנת העניין שהיה הרה"ק מהורודאנקא נבון
אם לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ בהקדם דברי רבינו האור
החיים הקדוש זיע"א בפתח הפרשה: **אמר 'והיה' לשון שמחה,**
להעיר שאין לשמוח אלא בשיבת הארץ, על דרך אומרו (תהלים
קפו ב) 'אז ימלא שחוק פינ' וגו'. היינו, ששיבת הארץ סגולתה
לשמחה, ומתוך כך הבין שראוי לו להשאר בארעא קדישא, בה
ראוי לשמוח.

ולימדנו רבנו הרה"ק ה'בני יששכר' זיע"א (סיון מאמר ב) כי
ההקדמה לקבלת התורה גם כן היתה על ידי ריבוי השמחה
תחילה, וזה לשונו: 'כה תאמר לבית יעקב וגו' אתם ראינים אשר
עשיתי למצרים וגו' ועתה' וגו' (שמות ט ד). יש להתבונן מהו לשון
'ועתה', על כרחך בא לשלול איזה זמן. והנראה על פי מה שאמרו
בגמרא (שבת ל): רבה מקמיה דפתח להו לרבנן, אמר מלתא
דבדיחותא ובדחו רבנן, ואחר כך יתיב באימתא ופתח בשמעתא.
פירושן של הדברים, **כי כשהאדם עצב מתגבר עליו יסוד העפר**
ואינו יכול להתבונן במושכלות, מה שאין כן השמחה היא מיסוד
הרוח החיני המתנוגע ממקום למקום, על כן יכול להשכיל
ממושכל למושכל, והנה לפי זה יש לפרש הרמז הזה כאן בקבלת
התורה, 'כה תאמר לבית יעקב וגו' אתם ראינים אשר עשיתי
למצרים ואשא' וגו', והוא דבר של שמחה כעין מילתא דבדיחותא
ההתרחבות הלב, לזה אמר אחר כך 'ועתה' כיון שכבר הזכרתי
לכם דבר של שמחה להתרחבות הלב, נפתח בשמעתא 'אם שמוע
תשמעו בקולי' וגו'.

והכלל, שצריך להתגבר מאד בכל הכחות, להיות אך שמח
תמיד. כי טבע האדם למשוך עצמו למרה שחורה ועצבות מחמת
פגעי ומקרי הזמן, וכל אדם מלא יסורים, **על כן צריך להכריח את**
עצמו בכח גדול להיות בשמחה תמיד ולשמח את עצמו בכל אשר
יוכל, ואפלו במייל דשטותא. אך שגם לב נשבר הוא טוב מאד, עם
כל זה הוא רק באיזו שעה, **וראוי לקבוע לו איזה שעה ביום לשבר**
לבו ולפרש שיחתו לפניו יתברך, כמובא אצלנו, אבל כל היום כולו
צריך להיות בשמחה. כי מלב נשבר בקל יכולין לבוא למרה
שחורה, יותר מאשר יכולין להכשל על ידי שמחה, לבוא לאיזה
הוללות חס ושולום (ליקוטי מוהר"ן ח"ב סי' כד).

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובהאבת האל שצוה
בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפריע
ממנו שנאמר 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב
לבב (דברים ט"ז) הלכות לולב פ"ח ה"טו).

ומפורשים הדברים במסכת שבת (ל): כתיב (קהל ח טו)
'ושבחתני אני את השמחה', וכתיב (ש ב א) 'ולשמחה מה זה
עושה'. לא קשיא, 'ושבחתני אני את השמחה' - שמחה של מצוה,
'ולשמחה מה זה עושה' - זו שמחה שאינה של מצוה. ללמדך
שאין שכירה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך
שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים
בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, שנאמר (מלכים ב' ג טו)
'עתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עלי יד ה'.

וכן מביא רבינו האור החיים הקדוש זיע"א להדיא בפרשת
עקב (דברים יא יג): 'והיה אם שמוע' וגו', פירוש 'והיה' לשון
שמחה, ותנאי הוא הדבר אם תהיה שמחה של מצוה, והוא אומרו
'אם שמוע תשמעו' וגו', כאמרם ז"ל שלא שבח שלמה אלא
שמחה של מצוה, אבל שאר שמחות עליהם אמר 'ולשמחה מה
זה עושה'.

כך גם בפרשת וזאת הברכה (שם לג יח) כתב רבינו האור
החיים הקדוש זיע"א: 'שמח זבולון בצאתך' וגו', הגם שבענייני
עולם הזה בכללות אין לשמוח בהם, דכתיב 'ולשמחה מה זה
עושה', אמר הנביא שזבולון ישנו בשמחה, הגם ביציאתו - שהוא
יוצא מבית המדרש לסחורה, עם כל זה 'שמח זבולון'. והטעם
שיש לו לשמוח אע"פ שהוא יוצא לסחורה, לפי שהוא עושה זאת
כדי שיתקיים יששכר באהלו, כאומרו 'ויששכר באהליך', כי רק
על ידי שיפרנס את יששכר יהיה קיום לשבתו באהלה של תורה
לעסוק בה".

ענין מופלא הביא הרה"ק מפולנאה בספרו 'תולדות יעקב
יוסף' (קונטרס 'שמעתי ממורי'): והעיקר להסייר העצבות ולאחוז
בשמחה, וסיפר הרה"ק רבי נחמן מהורודאנקא זיע"א מה שחלם
לו כשהוא בארץ ישראל, והיה נבון אם לצאת לחוץ לארץ מחמת
טעמים הכמוסים לו וכו', **עד שראה בחלום שאחד סיפר לו שיש**
כמה רופאים הנותנין רפואות על ידי משקה מר, אך זה הרופא
יותר טוב שנותן רפואה על ידי משקה מתוק מדבש.

ופירש שם הכוונה: שעל ידי תענית וסגופים והתמדת לימודו
גובר העצבות, ומלמד חוב על בני עולם שאינם עושין כמעשיו
ומניחין חיי עולם וכו', וכמעשה דרשב"י ובנו שיצאו ממערה
הנוצר בש"ס דשבת (לג): עד שיצא בת קול חזרו למערכתם וכו',
והוא רפואה ע"י מים מרים. מה שאין כן רפואה זו, בדרך זה שיתן
לב אף בכל דבר מגונה שרואה בחבירו שהוא לתועלת עצמו
וכנ"ל, הוא על ידי משקה מתוק מדבש לעורר רחמים בעולם
ועל כל אדם, שידע שהשם יתברך הוא בכל דבר פרטי, ויתנהג
כנ"ל, אז הוא רפואה מתוקה בלי שום סיגור, ויערב לו ויבושם.